

KVALITET DNEVNIH NOVINA U BOSNI I HERCEGOVINI

1. Predmet istraživanja

1. 1. Teorijsko definiranje predmeta istraživanja

Predmet istraživanja je sadržajni aspekt kvalitete dnevnih novina u regionu s fokusom na BiH sa stanovišta obilježja očekivanih profesionalnih standarda.

Kvalitet medija je kompleksan pa i protivrječan koncept. Moguće ga je definirati najmanje iz dvije perspektive; liberalno-građanske i socijalno-elitističke.

Iz liberalne perpektive, kojoj odgovara *teorija koristi i zadovoljstva* kvalitet medija izražava mjeru korespondencije onoga što mediji (novine) pružaju svojim čitateljima i onoga što čitatelji od njih očekuju (žele). Iz te perspektive teško bi bilo dovoditi u pitanje, sa stajališta kvaliteta, pojave tabloidizacije, senzacionalizma i „žutila“, pošto su se ove pojave, kao kulture vijesti i dominantne odlike modernih medija, ustoličile upravo zahvaljujući širokoj podršci konzumenata (publike).

Iz socijalno-elitističke perspektive kvalitet novina treba procjenjivati sa stajališta mjere u kojoj vijesti, odnosno novine, doprinose: građanima da donose informirane odluke i na taj način pomažu u razvoju društva. Uzima se da kvalitetne (ozbiljne) novine sa kvalitetnim servisom vijesti stabiliziraju društveni sistem tako što, pružajući tačne i pouzdane informacije, smanjuju neizvjesnosti u društvenim procesima i otklanjaju ili umanjuju mogućnost njihove entropije (socijalnih sukoba). Kvalitetna vijest iz ove perspektive tematski se odnosi na relevantne društvene, ekonomske, političke, socijalne i kulturne procese u društvu i zadovoljavaju informativne i edukativne potrebe građana. Kvalitetna vijest je kontekstualizirana, analitična, produbljena, sveobuhvatna i intelektualistička.

U stvarnosti, postoji napetost između ovako profilirane vijesti (vođene funkcijom omogućavanja informiranog odlučivanja građana u relevantnim temeljnim životnim neizvjesnostima) i potražnje za lakim medijskim sadržajima, usmjerenim na zadovoljenje zabavno-rekreativnih potreba pojedinaca.

Dosadašnja istraživanja su uzimala u obzir tri aspekta kvaliteta novina; a) sadržajni, b) organizacijski i c) finansijski.

Sadržajni aspekt kvalitete vijesti i novina se odnosi prvenstveno na ostvarivanje imperativa objektivnosti.

Organizacijski aspekti kvalitete tiču se institucionalnih uslova za dostizanje normativnih standarda; prvenstveno slobode konkretnog medija od vanjskih političkih i ekonomskih pritisaka. Ovaj aspekt obuhvata istraživanja pitanja: uređivačke neovisnost i hrabrosti, klijentelističkih pritisaka oglašivača i drugih interesnih skupina, nepristranosti postupka gatekeepinga, autonomije uređivačkog od marketinškog sektora, spremnosti na preuzimanje aktivne uloge u zajednici, profesionalizma, razine obrazovanja, iskustva i posvećenosti istini i pravdi, i osjećaj za profesionalnu etiku novinara.

Financijski aspekti se tiču ekonomske snage i neovisnosti medija koja im omogućava zadržavanje objektivne pozicije pri izvještavanju i produbljeno bavljenje društveno relevantnim temama. Ekonomski (finansijski) snažniji mediji u stanju su proizvoditi kvalitetnije vijesti.

Ovaj aspekt obuhvata pitanja: omjera redakcijskog (uređivačkog) i oglašivačkog dijela novina, raspoloživosti sredstava i opreme za proizvodnju kvalitetne vijesti, broj uredničkog i novinarskog osoblja, radnog opterećenja novinarskog osoblja, tiraža, remitende.

Naše istraživanje se odnosi na sadržajni aspekt kvalitete novina, odnosno na utvrđivanje mjere prisutnosti objektivnosti kao izvornog standarda (ideala) slobodnog, demokratskog novinarstva. Zahtjev "objektivnosti" se odnosi na postupak izvještavanja (prikupljanja i obrade informacija) vođen idejama neutralnosti, odnosno uravnoteženog odnosa prema ljudima i događajima o kojima se izvještava. Objektivnost je središnji ethos u novinarstvu na kome se zasnivaju svi glavni (istinosni) standardi novinarskog izvještavanja i novinarske poruke.

U empirijskoj ravni objektivnost novinarskog postupka obuhvata šest elemenata: verificiranje (provjeru) činjenica, pošten odnos prema činjenicama, odsustvo predrasuda, novinarsku neovisnost, suzdržavanje od neutemeljenih komentara i neutralnost.

Donsbach i Klett koncept objektivnosti analitički razlažu na četiri moguća značenja: 1) negaciju subjektivnosti novinara; 2) fer odnos (zastupljenost) prema svim stranama u sporu, 3) uravnotežena skepsa prema svim stranama u sporu; i 4) pružanje činjenica na osnovu kojih se kontekstualizira problem.¹

Hackett i Zhao identificiraju pet općih nivoa objektivnosti kao profesionalnog (novinarskog) režima izvještavanja (koji uključuje kako odnos prema predmetu tako i odnos prema ishodu izvještavanja), to su:

- *Objektivnost kao normativni ideal* (skup vrijednosti i ciljeva kojima bi novinari trebali težiti). Na ovom nivou do izražaja dolaze: 1) epistemološki kapaciteti novinarstva da razumijevaju stvarnost i da priopćavaju informacije o svijetu (odvajanje činjenice i mišljenja, tačnost, potpunost) i 2) posvećenost novinara istinoljubivosti kao temeljnoj ličnoj i profesionalnoj vrijednosti koja se ogleda u vrsti spoznajnog odnosa koji karakterišu: neutralnost, nepristranost, neovisnosti, izbjegavanje strančarenja, skrivenih motiva i ostajanje izvan interesnih sfera.
- *Objektivnost kao epistemološki stav* zasnovan na oslanjanju na objektivne činjenice i naučni odnos prema stvarnosti.
- *Objektivnost kao praktični ideal*; utjelovljena u korpusu profesionalnih i redakcijskih pravila zasnovanih na doktrini tvrdih činjenica, jasno razdvojenih od komentara i potvrđenih od strane vjerodostojnih izvora, ako ne i lično prikupljenih.
- *Objektivnost ugrađena u institucionalni okvir* sistema javnog komuniciranja (neovisnost medija, garantiranje slobode govora, razdvajanja uredničkih i marketinških funkcija unutar sistema produkcije vijesti).
- *Objektivnost kao aktivni sastojak u javnom diskursu*, nešto o čemu se kontinuirano razgovara i što se operacionalizira u svrhu ocjene svakodnevne novinarske izvedbe.²
- Objektivnost kao dominantan standard novinarstva služi različitim interesima:
- Poboljšava kvalitet novina i novinarske profesije i podupire stratešku odbranu slobode medija i novinara da izvještavaju oslobođeni od klijentelističkih pritisaka,
- Omogućava širenje publike medija oslobođenih od obaveze služenja stranačkim, odnosno parcijalnim interesima,
- Legitimira autonomiju medija i medijskog podsustava u odnosu na ostale društvene podsustave,
- Osnažuje poziciju medija (novina) u odnosu sa politikom i političarima.

Istraživanja sadržajnog aspekta kvalitete novina obuhvata pitanja: uravnoteženosti izvještaja, tačnosti, nepristrasnosti, tematske relevantnosti, oslanjanje na kredibilne izvore, predstavljanja više strana (gledišta), odvajanja mišljenja od činjenica, sveobuhvatne pokrivenosti cijelog društvenog i tematskog spektra, povoljnog pokrivanja različitih (naročito marginalnih i mnjinskih) skupina u društvu i pokrivanja različitosti uopće, pokrivanje lokalnih tema i lokalne zajednice, senzacionalizma, kontekstualizacije događaja, preferirane vrijednosti i institucije, dobro pisanje, dužina priča, i vizualna privlačnost, količina vizualnih i grafičkih materijala.

Naše istraživanje je fokusirano na sadržajne aspekte kvalitete dnevnih novina u regionu s fokusom na BiH, odnosno na pitanja kakav je kvalitet objavljenih tekstova (jedinica analize sadržaja) i u kojoj mjeri on korespondira sa normativnim standardnim kvalitetom koji omogućava klasifikaciju analiziranih novina u jednu od grupa u spektru između ozbiljnih analitičkih i tabloidnih površnih senzacionalističkih novina, odnosno pozicioniranje bosansko-hercegovačkih i regionalnih dnevnih novina na skali skoro neizbježne i općeprisutne tabloidizacije.

1.2. Operativno definiranje predmeta istraživanja

Istraživane su sve dnevne novine koje izlaze na području Bosne i Hercegovine (Dnevni avaz, Oslobođenje, Glas Srpske, Nezavisne novine i Dnevni list) i po jedne, najtiražnije dnevne novine izlaze u Beogradu (Večernje novosti) i u Zagrebu (Jutarnji list).

¹ Donsbach, W., & Klett, B. (1993). Subjective objectivity: How journalists in four countries define a key term of their profession. *Gazette*, 51

² Hackett, R., & Zhao, Y. (1998). *Sustaining democracy? Journalism and the politics of objectivity*. Toronto: Garamond.

Zemlja izlaska	Broj analiz. nov.	%
BiH	35	71,42
Srbija	7	14,29
Hrvatska	7	14,29
Ukupno	49	100,00

Uzorkom su obuhvaćeni brojevi koji su izašli u toku jedne (iste) sedmice, ukupno 35 brojeva novina koje izlaze u Bosni i Hercegovini i 14 brojeva novina koje izlaze u Srbiji, odnosno Hrvatskoj.

Analizirane su prvih sedam i posljednja strana u svakom broju, što je ukupno 392 strane. Jedinicu analize sadržaja čine pojedinačne semantičke cjeline (zasebni tekstovi, odnosno druge vrste grafičkih sadržaja) objavljeni na uzorkovanim stranicama (dijelovima analiziranih dnevnih novina). Ukupan uzorak čini 1987 jedinica analize sadržaja. Sa stajališta obilježja nezavisne varjable uzorak ima slijedeću strukturu:

2. Mjesto izlaska (Sarajevo, Banjaluka, Mostar, Beograd, Zagreb), 3. Naziv novina (Dnevni avaz, Oslobođenje, Glas Srpske, Nezavisne novine, Dnevni list, Večernje novosti, Jutarnji list) 4. Dan izlaska (ponedeljak, utorak, srijeda, četvrtak, petak, subota, nedelja) i 5. Strana na kojoj je objavljen tekst (prva, druga, treća, četvrta, peta, šesta, sedma, posljednja).

1. Zemlja izlaska novina

		%
1,00 BiH	1402	70.6
2,00 Srbija	345	17.4
3,00 Hrvatska	240	12.1
Total	1987	100.0

2. Mjesto izlaska novina

		%
1,00 Sarajevo	671	33.8
2,00 Banjaluka	509	25.6
3,00 Mostar	222	11.2
4,00 Beograd	345	17.4
5,00 Zagreb	240	12.1
Total	1987	100.0

3. Naziv novina

		%
1,00 Dnevni avaz	364	18.3
2,00 Oslobođenje	307	15.5
3,00 Glas Srpske	294	14.8
4,00 Nezavisne novine	215	10.8
5,00 Dnevni list	222	11.2
6,00 Večernje novosti	345	17.4
7,00 Jutarnji list	240	12.1
Total	1987	100.0

4. Dan izlaženja

	Frequency	Percent
1,00 Ponedjeljak	286	14.4
2,00 Utorak	302	15.2
3,00 Srijeda	308	15.5
4,00 Četvrtak	301	15.1
5,00 Petak	303	15.2
6,00 Subota	301	15.1
7,00 Nedelja	186	9.4
Total	1987	100.0

5. Strana objavljivanja

	Frequency	Percent
1,00 prva	379	19.1
2,00 druga	252	12.7
3,00 treća	205	10.3
4,00 četvrta	218	11.0
5,00 peta	235	11.8
6,00 šesta	246	12.4
7,00 sedma	250	12.6
8,00 posljednja	202	10.2
Total	1987	100.0

2. Hipotetski okvir istraživanja

Generalna hipoteza na kojoj se zasniva istraživanje je formulirana u formi nulte hipoteze i glasi:

„Kvalitet sadržaja dnevnih novina u regionu, odnosno u Bosni i Hercegovini je u granicama standardnih očekivanja da vijesti doprinose dinamičkom stabiliziranju društvenog sistema tako što pružajući građanima objektivne, tačne, aktuelne, relevantne i pouzdane informacije na temelju kojih donose informirane odluke pri svakodnevnim životnim izborima, razumijevaju kompleksne društvene pojave i procese, smanjuju mogućnost socijalne entropije i sukoba te podupiru njihovo učešće u upravljanju demokratskom strukturom društva. U tom smislu dnevne novine u regionu, odnosno Bosni i Hercegovini su bliže modelu ozbiljnih nego modelu tabloidnih novina.“

Generalna hipoteza je operacionalizirana u tri posebne hipoteze koje glase:

PH1. Dnevne novine u regionu, odnosno u BiH tematski i žanrovski su fokusirane na centralne društvene, ekonomske i kulturne procese i institucije koje suštinski determiniraju kvalitet života pojedinaca i društvenih grupa.

PH2. Objektivnosti novinarskog postupka prikupljanja i obrade činjenica, procesiranja informacija, vrste narativa i tona izvještavanja u granicama su standardnih profesionalnih normi i kapaciteta novinarstva kao posebne vrste spoznaje stvarnosti.

PH3. Način pozicioniranja i hijerarhizacija, stil grafičkog i vizuelnog prezentiranja i opremanja sadržaja u funkciji su podupiranja modela ozbiljnih novina.

Testiranje generalne i posebnih hipoteza je iziskivalo dodatnu operativnu razradu koncepata tabloidnih novina.

2.1. Operacionalizacija koncepta tabloidnih novina

Tabloidne novine karakterišu drugačiji standardi kvalitete vijesti od klasične vijesti. Ta razlika se ogleda prvenstveno u funkcionalnoj tematskoj orijentaciji vijesti. Dok su klasične vijesti usmjerene na uvećanje

znanja čitatelja o političkim i društvenim strukturama i procesima (na razum) tabloidne vijesti su usmjereni na emocije i zabavu. To ih tematski usmjerava na trivijalne teme; privatni život slavnih osoba, skandale, tračeve seks, katastrofe i nesreće. U njima su preeksponirani kriminal, korupcija i drugi oblici asocijalnog ponašanja. Priče o životnom stilu potiksuju važne političke i ekonomske događaja.

Tabloidne novine odlikuje i drugačiji, u odnosu na izvorne standarde, novinarski postupak istraživanja i prezentacije događaja. Umjesto objektivnog, izbalansiranog i produbljenog pristupa prevladava senzacionalistički pristup, čak i ozbiljnim temama. Preferiranje perspektive „ljudskog primjera“ u izvještavanju o kompleksnim i društveno-relevantnim temama često je praćeno gubljenjem perspektive šireg konteksta. Ljudski slučajevi (primjeri) su ispred društvenih procesa i javnih poslova. Dominiraju meke vijesti, odnosno fičeri. Mišljenja i impresije su ispred činjenica, a nerijetko i bez činjenica. Edukativna funkcija se povlači pred zabavnom funkcijom. Provokativan stil izvještavanja usmjeren na izazivanje nezdravih emocionalnih reakcija i šokiranje čitatelja uglavnom ide na račun pristrasnog isključivanja neistomišljenika, provjere činjenica iz više izvora i dubljeg istraživanja. Gubi na značaju sistematično, uporno i kontinuirano analitičko praćenje i pokrivanje pojedinih sektora života. Pažnja novina i novinara „trči“ za iznenađenjima, neočekivanostima i uzbuđenjima koja donose.

Razlika je i u načinu na koji se teme „pokrivaju“ i prezentiraju. Tabloidne novine karakterišu: oskudna faktografska utemeljenost izvještaja, valiki broj citata istomišljenika, unisonost stavova citiranih izvora, polarizirani narativ, živ način pripovijedanja, naglasak na ljudske primjere (pojedinačne sudbine), senzacionalnost kao ključni kriterij pozicioniranja priče kao naslovne priče, veća upotreba vizualnih slika, uključujući fotografije, skice, infograme, krupni naslovi, kratki tekstovi, fotografije s uznemirujućim sadržajem, izostajanje kontekstualizacije događaja, jednostrana perspektiva i neprovjerene informacije.

3. Metodologija istraživanja

Istraživanje je realizirano metodom kvantitativne analize sadržaja. *Kvantitativna analiza sadržaja* je metoda objektivnog dijagnosticiranja i kvantifikacije (mjerjenja količine i intenziteta) prisustva obilježja, odnosno indikatora kvalitete sadržaja, odnosno novina (tema, žanrova, dužine tekstova, dužine, istaknutosti u funkcije naslova, pozicioniranosti i hijerarhizacije tekstova, broja citata, unisonosti, odnosno različitosti citata, spolnih obilježja citiranih lica, zastupljenosti izvora činjenica, broja činjenica, valencije iskaza, površine fotografija) na reprezentativnom uzorku sistematično izlučenom iz ukupnog sadržaja novina obuhvaćenih uzorkom.

Jedinice analize sadržaja čine svi sadržaji, uključujući i najave sa naslovnih strana, objavljeni na prvih sedam i posljednjoj stranici novina obuhvaćenih istraživačkim uzorkom u jednoj sedmici, u kojoj nije bilo naročito dramatičnih niti naročito značajnih događaja koji bi mogli značajno uticati na rutiniziranu praksu izvještavanja u posmatranim novinama. Uzorkom je obuhvaćeno 1987 jedinica analize sadržaja.

3.1. Nezavisna varijabla

Nezavisna varijabla je predstavljena s pet obilježja; 1. Zemlja izlaska novina (Bosna i Hercegovina, Srbija, Hrvatska), 2. Mjesto izlaska (Sarajevo, Banjaluka, Mostar, Beograd, Zagreb), 3. Naziv novina (Dnevni avaz, Oslobođenje, Glas Srpske, Nezavisne novine, Dnevni list, Večernje novosti, Jutarnji list) 4. Dan izlaženja (ponedeljak, utorak, srijeda, četvrtak, petak, subota, nedelja) i 5. Strana na kojoj je objavljen tekst (prva, druga, treća, četvrta, peta, šesta, sedma, posljednja).

3.2. Zavisne varijable

Operacionalizacijom posebnih hipoteza, odnosno koncepata tabloidne i ozbiljne novine iskristalizirane su zavisne varijable: žanr jedinice analize sadržaja, tematsko područje, naslov, tekst, citiranje, polarizacija narativa, pristrasnost izvještavanja, ton izvještavanja, razdvajanje činjenica i komentara, transparentnost izvora, ilustriranje i interaktivnost.

Svaka od ovih varijabli je predstavljena iscrpnim spektrom obilježja i formulirana u obliku nominalne (kategorijske), odnosno kontinualne (numeričke) vrijednosti i ugrađena u istraživački instrument (kodni list).³

³ Kodiranje su uradili doktorandi doktorskog studija Komunikologija na Filozofskom fakultetu Univerziteta u Tuzli: Danijela Lukić, Ivana Ferković Pašić, Edin Alić, Velida Mulasalihović, Zehrudin Isaković, Samina Ajvaz i Samira Demirović.

4. Rezultati

4.1. Žanrovska struktura

U uzorku dominiraju informativno-faktografske forme. Vijest učestvuje sa 35.4%, proširena vijest 8,9%, izvještaj 9,5% i tema 6,4%. To čini 60,2 % analiziranog sadržaja.

	Dnevni avaz	Oslobođenje	Glas Srpske	Nezavisne novine	Dnevni list	Večernje novosti	Jutarnji list	Total
Najava-naslovni blok	9,6%	15,6%	17,7%	18,1%	17,2%	17,4%	20,4%	16,2%
Najava sa tekstom	2,5%	,3%	,7%	,9%	15,8%	,6%	0,0%	2,6%
Vijest	44,5%	41,7%	34,0%	34,9%	29,0%	36,8%	20,0%	35,4%
Proširena vijest	2,7%	3,3%	13,9%	12,1%	5,4%	8,4%	20,4%	8,9%
Izvještaj	5,8%	15,3%	19,7%	12,1%	5,0%	3,5%	5,8%	9,5%
Tema	4,7%	3,9%	1,0%	7,9%	10,0%	11,0%	7,9%	6,4%
Intevju	,3%	1,6%	,3%	0,0%	0,0%	1,4%	0,0%	,6%
Izjava	6,0%	2,3%	2,0%	9,3%	13,6%	0,0%	5,0%	4,9%
Komentar	7,7%	9,1%	2,0%	1,4%	0,0%	5,2%	3,3%	4,6%
Reklama	11,0%	6,8%	2,7%	3,3%	0,0%	5,2%	9,6%	5,9%
PR saopštenje	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	4,1%	,3%	,8%	,6%
Anketa	,8%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	1,7%	1,3%	,6%
Ostalo	4,4%	0,0%	5,8%	0,0%	0,0%	8,4%	5,4%	3,8%

Tabela br.1. Žanrovska struktura Uzorka istraživanja

Hi kvadrat testom smo utvrdili da postoji značajna statistička razlika u žanrovskoj strukturi pojedinih dnevnih novina obuhvaćenih uzorkom (Dnevnog vaza, Oslobođenja, Glasa Srpske, Nezavisnih novina, Dnevnog lista, Večernjih novosti i Jutarnjeg lista).

Chi-Square Tests pokazuje vrijednost za Asymp. Sig. (2-sided)= 0,000, što je manje od 0.05. Vrijednost Cramer's V = 0,241 ukazuje na značajan (srednji bliži velikom) utjecaj ove nezavisne varijable.

U tabeli uočavamo da postoje značajna odstupanja u žanrovskoj strukturi bosansko-hercegovačkih dnevnih novina od žanrovske strukture ukupnog uzorka kao i od žanrovskih struktura Večernjih novina i Jutarnjeg lista (novina iz regiona). Sa stajališta predmeta našeg istraživanja i glavnog istraživačkog pitanja: da li su BiH dnevne novine bliže modelu ozbiljne ili modelu tabloidne štampe, relevantna su slijedeća odstupanja:

- veće učešće najave s tekstom,
- veće učešće izvještaja,
- veće učešće izjava kao samostalnih jedinica sadržaja
- manje učešće proširenih vijesti
- manje učešće mekih sadržaja,
- manje učešće prigodnih ad hok anketa,

Hi kvadrat test (**Chi-Square Tests**) statističke značajnosti razlika u strukturi dnevnih novina s obzirom na dan izlaženja pokazuje vrijednost za Asymp. Sig. (2-sided)= 0,202, što je znatno više od 0.05. To znači da ne postoji statistički značajna razlika u žanrovskoj strukturi posmatranih dnevnih novina s obzirom na dan izlaženja.

Hi kvadrat test (**Chi-Square Tests**) statističke značajnosti razlika u strukturi dnevnih novina s obzirom na stranicu na kojoj su objavljene analizirane jedinice analize pokazuje vrijednost za Asymp. Sig. (2-sided)= 0,000, što je manje od 0.05. To znači da postoji statistički značajna razlika u žanrovskoj strukturi novina s

obzirom na stranicu na kojoj su objavljene analizirane jedinice analize. Vrijednost Cramer's V = 0,346 ukazuje na veliki utjecaj ove nezavisne varjable.

	Prva	Druga	Treća	Četvrta	Peta	Šesta	Sedma	Posljednja	Total
Najava-naslovni blok	76,3%	3,2%	2,9%	,5%	1,3%	0,0%	0,0%	7,0%	16,2%
Najava sa tekstom	6,9%	,4%	3,9%	2,3%	0,0%	1,6%	2,8%	0,0%	2,6%
Vijest	0,0%	35,7%	41,5%	34,1%	51,1%	48,2%	42,8%	54,2%	35,4%
Proširena vijest	0,0%	6,3%	16,6%	6,0%	16,2%	15,0%	10,4%	6,5%	8,9%
Izvjestaj	0,0%	14,7%	8,3%	14,7%	13,2%	12,6%	10,8%	7,0%	9,5%
Tema	0,0%	4,0%	6,8%	12,0%	7,2%	12,6%	8,0%	5,0%	6,4%
Intevju	0,0%	1,6%	1,0%	,5%	1,3%	0,0%	,8%	0,0%	,6%
Izjava	0,0%	9,9%	4,4%	11,1%	4,3%	1,6%	10,0%	0,0%	4,9%
Komentar	0,0%	11,5%	4,4%	16,6%	3,0%	,8%	2,8%	,5%	4,6%
Reklama	15,3%	1,6%	3,9%	0,0%	0,0%	1,6%	4,0%	16,4%	5,9%
PR saopštenje	0,0%	1,6%	1,5%	0,0%	,4%	,4%	1,2%	0,0%	,6%
Anketa	0,0%	,4%	2,0%	0,0%	2,1%	,4%	,4%	0,0%	,6%
Ostalo	1,6%	9,1%	2,9%	2,3%	0,0%	5,3%	6,0%	3,5%	3,8%

Tabela broj 2; Distribucija žanrova po stranicama

Iz tabele vidimo da postoji kultura pozicioniranja određenih žanrova na određene (prednje) strane dnevnih novina. Zatečeni poredak uglavnom odgovara očekivanjima od ozbiljnih novina. Nisu dijagnostificirana značajnija odstupanja koja su karakteristika tabloidnih novina.

4.2. Tematska struktura

Dominiraju ozbiljni sadržaji: unutrašnja politika (21,1%), društvo (19,2%), kriminal (8,7%), privreda (8,4%), posljedice rata (6,7%), vanjska politika (6,2%). Laki sadržaji (sport, zabava, marketing i ostalo) učestvuju u ukupnim sadržajima analiziranih stranica sa 23,4 %. Relativno značajnom učešću ovih sadržaja doprinosi činjenica da je predmet analize bila i posljednja strana, na kojoj se, uobičajeno prezentiraju zanimljivosti i zabavni sadržaji.⁴

	Dnevni avaz	Oslobođenje	Glas Srpske	Nezavisne novine	Dnevni list	Večernje novosti	Jutarnji list	Total
Unutrašnja politika	12,4%	26,1%	9,4%	26,6%	51,1%	16,2%	17,6%	21,3%
Vanjska politika	5,5%	7,2%	3,1%	3,7%	7,7%	10,4%	5,0%	6,3%
Privreda	1,9%	4,6%	2,8%	10,7%	3,2%	22,9%	11,8%	8,4%
Društvo	19,2%	16,6%	51,7%	11,7%	7,7%	14,2%	9,7%	19,4%
Posljedice rata	9,3%	10,7%	7,0%	5,6%	14,5%	,3%	,4%	6,7%
Zdravstvo	1,4%	1,3%	1,7%	2,8%	,5%	2,6%	4,2%	2,0%
Kultura	3,3%	1,6%	3,5%	2,8%	0,0%	1,2%	2,1%	2,1%
Nauka i obrazovanje	,8%	,7%	1,7%	2,8%	,9%	4,3%	4,2%	2,2%
Kriminal	14,3%	9,4%	5,2%	13,6%	3,6%	2,6%	12,6%	8,7%
Sport	4,7%	8,8%	2,4%	4,7%	4,1%	7,0%	5,9%	5,5%
Marketing	11,0%	6,8%	0,0%	0,0%	0,0%	5,2%	15,5%	5,9%
Zabava	5,2%	2,3%	11,2%	1,4%	2,3%	3,5%	,4%	4,0%
Ostalo	11,0%	3,9%	0,0%	13,6%	4,5%	9,6%	10,5%	7,5%

Tabela broj 3. Tematska struktura uzorka

Uočljive su razlike tematskih struktura posmatranih novina obuhvaćenih uzorkom. Hi kvadrat test (Chi-Square Tests) pokazuje vrijednost za Asymp. Sig. (2-sided)= 0,000, što je manje od 0.05. To znači da postoji statistički značajna razlika u tematskoj strukturi Dnevnog avaza, Oslobođenja, Glasa Srpske, Nezavisnih

⁴Posljednju stranu smo uključili u predmet analize zbog dobro poznate činjenice da veliki broj čitatelja novine počinje pregledati (čitati) od posljednje strane.

novina, Dnevnog lista, Večernjih novosti i Jutarnjeg lista. Vrijednost Cramer's V = 0,270 ukazuje na veliki utjecaj ove nezavisne varjable.

U bosansko-hercegovačkoj štampi je veća zastupljenost, u odnosu na štampu iz regiona, unutrašnjopolitičkih tema, društvenih tema, tema koje se odnose na posljedice rata i zabavnih sadržaja. U isto vrijeme manja je zastupljenost privrednih tema, tema o zdravstvu, iz nauke i obrazovanja, sporta i marketinga.

Hi kvadrat test (Chi-Square Tests) statističke značajnosti razlika u tematskoj strukturi dnevnih novina s obzirom na dan izlaženja pokazuje vrijednost za Asymp. Sig. (2-sided)= 0,000, što je manje od 0.05. To znači da postoji statistički značajna razlika u tematskoj strukturi dnevnih novina s obzirom na dan izlaženja, odnosno da postoje teme koje su vezane za određene dane u sedmici.

Hi kvadrat test (Chi-Square Tests) statističke značajnosti razlika u tematskoj strukturi dnevnih novina s obzirom na stranicu na kojoj su objavljene analizirane jedinice analize pokazuje vrijednost za Asymp. Sig. (2-sided)= 0,000, što je manje od 0.05. To znači da postoji statistički značajna razlika u tematskoj strukturi novina s obzirom na stranicu na kojoj su objavljene analizirane jedinice analize. Vrijednost Cramer's V = 0,225 ukazuje na srednji (umjereni) utjecaj ove nezavisne varjable.

Tematska oblast	Strana							
	prva	druga	treća	četvrta	peta	šesta	sedma	posljednja
Unutrašnja politika	14,3%	29,8%	33,8%	30,4%	31,3%	16,7%	15,6%	2,0%
Vanjska politika	2,7%	8,7%	13,7%	7,4%	6,0%	6,1%	5,2%	3,0%
Privreda	6,2%	6,7%	4,4%	4,1%	5,6%	18,7%	18,4%	1,0%
Društvo	19,1%	19,4%	12,7%	24,0%	15,9%	26,4%	23,2%	11,9%
Posljedice rata	5,1%	11,1%	14,2%	6,0%	11,2%	2,0%	4,4%	1,0%
Zdravstvo	1,6%	,8%	,5%	2,3%	2,1%	3,3%	3,6%	2,0%
Kultura	2,7%	,8%	1,0%	2,3%	1,7%	2,0%	4,0%	2,0%
Nauka i obrazovanje	1,6%	1,2%	0,0%	2,8%	4,3%	2,0%	3,6%	2,0%
Kriminal	9,7%	7,5%	8,8%	12,0%	12,0%	8,5%	5,6%	5,0%
Sport	10,5%	2,4%	2,9%	3,2%	1,3%	,8%	1,2%	20,9%
Marketing	14,6%	2,0%	3,9%	0,0%	0,0%	1,6%	4,8%	16,4%
Zabava	4,6%	,4%	1,5%	,5%	2,1%	2,0%	2,0%	20,9%
Ostalo	7,0%	9,1%	2,5%	5,1%	6,4%	9,8%	8,4%	11,9%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Tabela broj 4: Tematska distribucija po stranicama

Na naslovnoj strani su prezentirane tematske oblasti: društvo, unutrašnja politika, marketing, sport, kriminal, privreda i posljedice rata, najčešće u formi najava tekstova koji su pozicionirani na unutrašnjim stranicama.

Na drugoj strani su sadržaji unutrašnje politike, društvene teme, posljedice rata, vanjska politika i kriminal.

Na trećoj strani (po mišljenju mnogih profesionalaca udarnoj strani) su teme iz unutrašnje politike, vanjske politike, posljedice rata, društvene teme i kriminal.

Na četvrtoj strani su teme iz unutrašnje politike, društvene teme i kriminal.

Na petoj strani su teme iz unutrašnje politike, društvene teme, posljedice rata i kriminal.

Na šestoj strani su društvene teme, privreda, kriminal i unutrašnja politika.

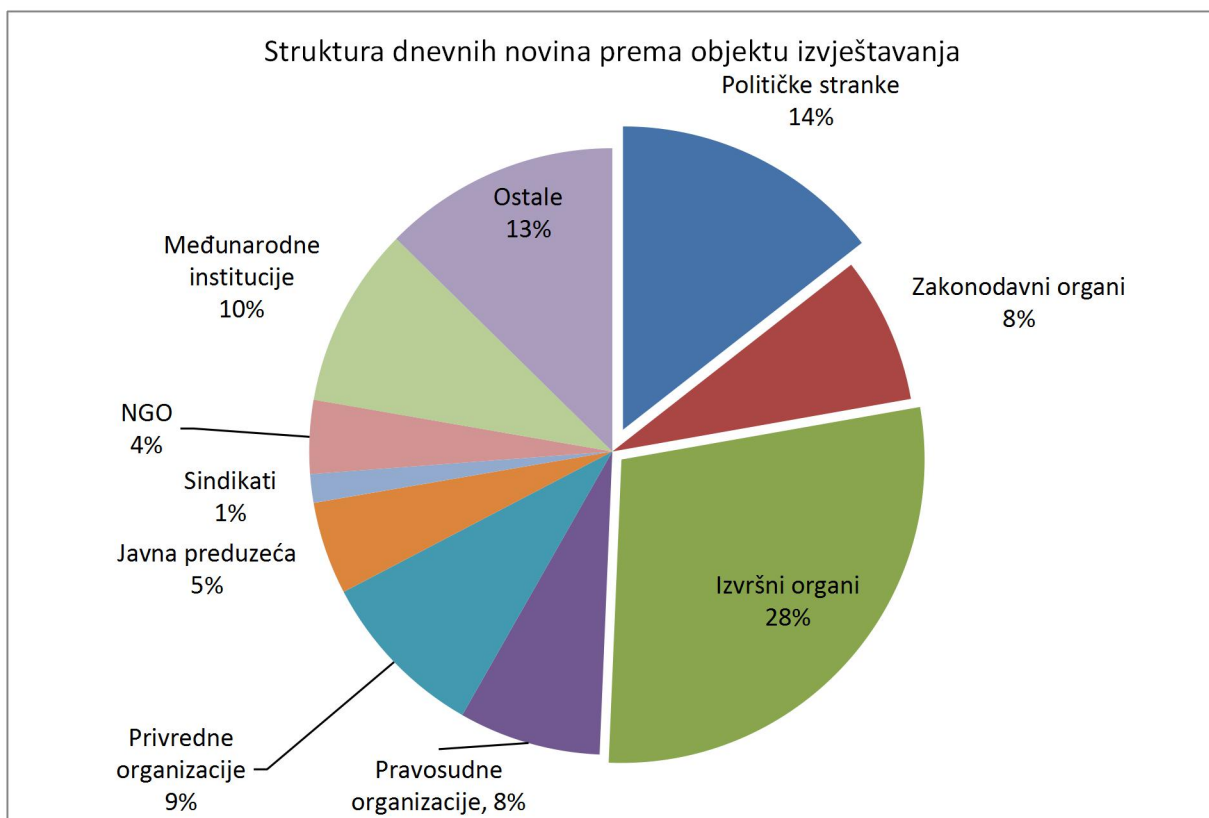
Na sedmoj strani su unutrašnja politika, privreda, društvo, posljedice rata, zdravstvo, kultura, nauka i obrazovanje, marketing i ostali (meki) sadržaji.

Na posljednjoj strani su sport, marketing, zabavni i meki sadržaji, društvene teme i kriminal.

4.2.2. Objekat izvještavanja

Najčešći objekt (predmet) izvještavanja u analiziranim dnevnim novinama su izvršni organi, političke stranke i međunarodne institucije.

Postoje značajne razlike u strukturi izvještavanja o pojedinim objektima izvještavanja s obzirom na zemlju porijekla novina.

	Uzorak	BiH	Srbija	Hrvatska
Političke stranke	14,44	17,47	7,96	8,20
Zakonodavni organi	7,79	6,71	9,55	10,54
Izvršni organi	28,44	28,93	34,07	18,75
Pravosudne organizacije	7,57	8,06	2,22	11,71
Privredne organizacije	9,10	5,13	20,70	14,45
Javna preduzeća	4,95	3,08	5,73	13,28
Sindikati	1,52	0,86	2,86	3,12
NGO	3,92	5,45	0,31	0,78
Međunarodne institucije	9,64	10,43	5,09	11,32
Ostale	12,63	13,88	11,51	7,85
Total	100,00	100,00	100,00	100,00

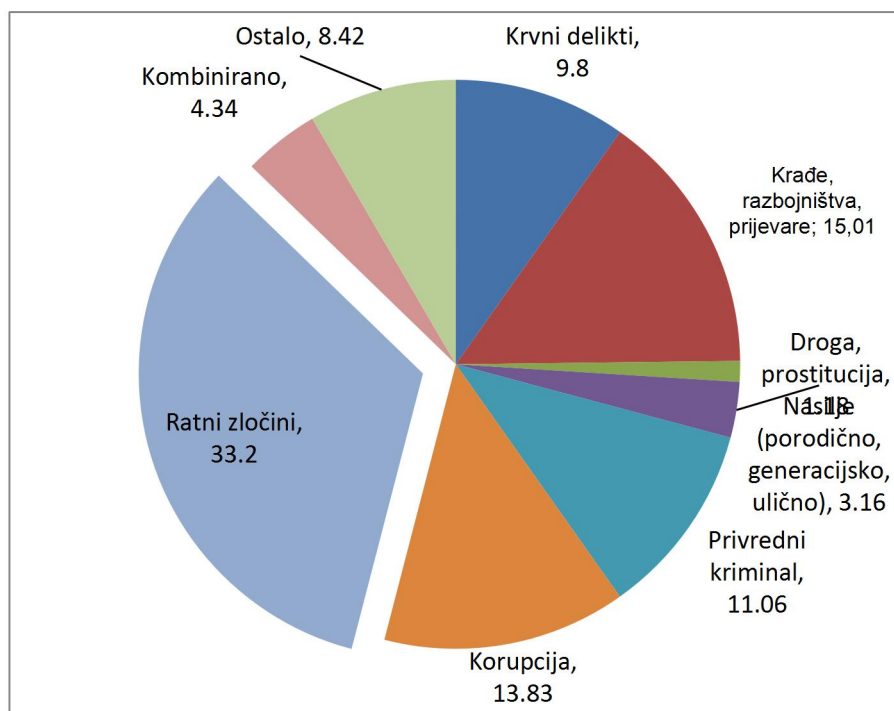
Tabela, br. 5; Komparativni pregled dnevnih novina u Regiji prema objektu izvještavanja

Bosansko-hercegovačke novine, više nego ostale u regionu izvještavaju o političkim strankama, a manje o zakonodavnim organima, što odražava činjenicu da je parlamentarni život preseljen iz parlamentarnih klupa u partijske krugove. Velika je zastupljenost izvještaja o izvršnim organima. Izrazito je slaba zastupljenost tekstova, u odnosu na dnevne novine u regiji, o privrednim organizacijama, javnim preduzećima i sindikatima.

4.2.3. Kriminalizacija stvarnosti - izvještavanje o kriminalu

Isticanje vijesti o kriminalu na udarne strane novina na kojima inače nije pozicionirana „crna hronika“ je jedan od indikatora tabloidizacije novina. Na kriminal se odnosi 8,7 % svih sadržaja objavljenih na posmatranim stanicama dnevnih novina. Najveći dio ovih tekstova (20,9%) je objavljen na naslovnoj strani (u formi najave). Slijede peta (16,3%), četvrta (15,1%), šesta (12,2%), druga (11,0%), treća (10,5%), sedma (8,1%) i posljednja (5,8%) strana.

Sa stajališta obilježja tabloidizacije, relevantan je i podatak da tema kriminal učestvuje u svim tekstovima na prvoj strani sa 9,7%, na drugoj strani sa 7,5%, trećoj 8,8%, četvrtoj i petoj sa po 12,0%, šestoj 8,5, sedmoj 5,6% i posljednoj sa 5,0 odsto.

Najveći dio tekstova o kriminalu odnosi se na ratne zločine (33,2%). Potom slijede: krađa, razbojništva i prevare (15,01%), korupcija (13,83%), privredni kriminal (11,06%), krvni delikti (9,8%).

Najveći dio tekstova koji se odnose na ratne zločine (94,04%) objavljen je u bosansko-hercegovačkim novinama. U srbijanskim novinama objavljeno je 2,38% a u hrvatskim 3,57% ovih tekstova.

Krvne delikte, te krađe, razbojništva i prijevare češće ističu srbijanske novine, dok su hrvatske novine osjetljivije na korupciju.

4.2.4. Odnos tematskog područja i žanra

Postoji povezanost između tematskih područja i žanrova. Žanr funkcioniše kao metainformacija kojom se pridaje značaj određenim tematskim područjima.

Hi kvadrat test (Chi-Square Tests) statističke značajnosti razlika u žanrovskoj strukturi novina s obzirom na teme sadržaja (jedinice analize) pokazuje vrijednost za Asymp. Sig. (2-sided)= 0,000, što je manje od 0.05. Vrijednost Cramer's V = 0,306 upućuje na zaključak da je riječ o velikom utjecaju.⁵

Naše istraživanje pokazuje da je najava u formatu naslovnog bloka „rezervirana“ za društvene teme (20,20%), sport (15,90%), unutrašnju politiku (14%) i kriminal (10,60%). Najave sa dijelom teksta, što je uglavnom specijalitet bosansko-hercegovačkih novina, odnose se na: unutrašnju politiku (49,00%), posljedice rata (17,60%), društvene teme (13,70%) i kriminal (5,90%). Teme vezane za kriminal se u 21,5% slučajeva najavljuju na naslovnoj strani, društvene teme i posljedice rata u 18,8% slučajeva, unutrašnja politika u 16,7 odsto, privreda 15,1%.

Analitičke forme (tematski članak) se koriste pri izvještavanju o unutrašnjoj politici (32%), društvu (16,40%) i privredi (16,40%). Intervjuom se najčešće pokrivaju unutrašnja politika (25%), društvo (25%) i vanjska politika (14,60%): Komentar je rezerviran za unutrašnju politiku (38,50%) i društvene teme (30,90%).

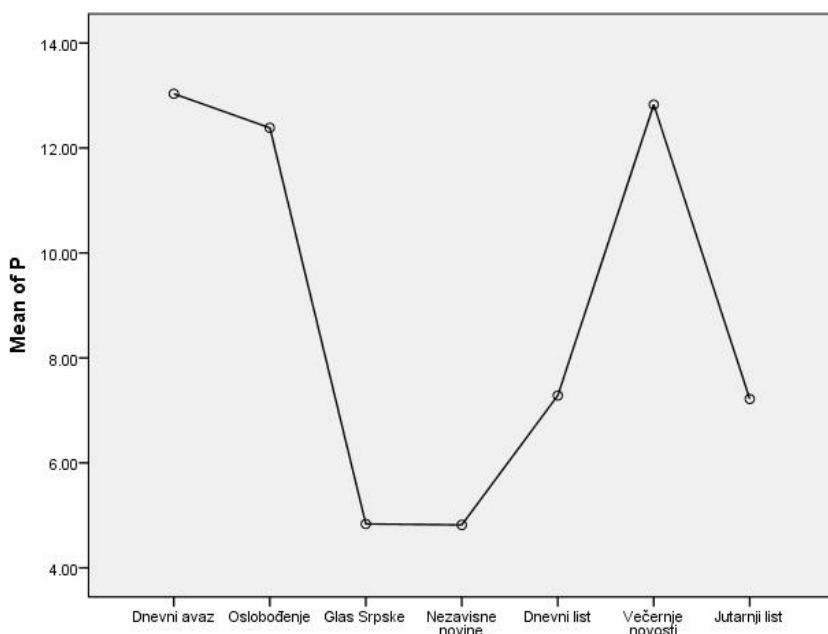
4.3 Obilježja naslova

⁵ U ovom slučaju varijablu tematsko područje smo tretirali kao nezavisnu a varijablu žanr kao zavisnu.

4.3.1. Dužina naslova

Analizirano je 1796 naslova. Najkraći naslov je imao jednu a najduži 88 riječi. Prosječna dužina naslova je 9,81. Vrijednost standardne devijacije je 9,90, to znači da većina (2/3 naslova ima između jedne i 19 riječi.⁶ Najveći broj naslova ima 4 riječi (Mod=4).

Jednofaktorskom analizom varijanse je utvrđena statistička značajnost razlika u dužini naslova u novinama obuhvaćenih uzorkom. Vrijednost Sig. u Robust Tests of Equality of Means jednaka je 0,000 što je manje od 0,05. Dijagram (Means Plots) pokazuje da su te razlike dosta dramatične između Dnevnog avaza, Oslobođenja i Večernjih novosti, na jednoj strani i Glasa Srpske, Nezavisnih novina i Dnevnog lista na drugoj strani.

4.3.2 Isticanje naslovom (veličinom naslovnog fonta)

Evidentna je praksa isticanja (hijerarhizacije) tekstova (sadržaja novina) različitim veličinama fontova. Veoma rigorozno se koriste izrazito krupni fontovi, uglavnom na naslovnim stranama. Na taj način se štiti semantička (metainformacijska) vrijednost krupnih (naglašanih naslova). Na sličan način se na unutrašnjim stranama krupni naslovi koriste za isticanje udarnih tekstova, odnosno tema.

Hi kvadrat test statističke značajnosti razlika u strukturi veličini naslovnih fontova u dnevnim novinama obuhvaćenim uzorkom pokazuje vrijednost za Asymp. Sig. (2-sided)= 0,000, što je manje od 0.05. To znači da postoji statistički značajna razlika u praksi isticanja veličinom naslovnih fontova u pojedinim dnevnim novinama. Vrijednost Cramer's V = 0,435 ukazuje na veliki utjecaj ove varijable, koji je, po nama, dovoljno značajan da možemo zaključivati o različitim politikama (praksama) isticanja naslovima u pojedinim novinama.

Iz Tabele se vidi da različite novine imaju različitu politiku naglašavanja naslovima kao i da u svim slučajevima veličina naslovnog fonta funkcionira kao metasignal koji prenosi dodatno značenje.

	Dnevni avaz	Oslobođenje	Glas Srpske	Nezavisne novine	Dnevni list	Večernje novosti	Jutarnji list
Dominirajuće krupan	15,7%	19,2%	31,9%	27,5%	21,0%	16,0%	17,7%

⁶ Uzima se da bi 2/3 slučajeva (u našem istraživanju to znači 1197 naslova) trebalo ležati u rasponu srednja vrijednost minus standardna devijacija do srednja vrijednost plus standardna devijacija.

Krupan	4,3%	4,2%	61,2%	46,3%	22,9%	1,7%	34,0%
Sitan	80,1%	76,5%	6,9%	26,2%	56,2%	82,3%	48,3%

Istim statističkim postupkom je utvrđeno i da postoji statistički značajna povezanost između tematskog područja teksta i istaknutosti (veličine fonta) naslova na nivou srednjeg utjecaja.

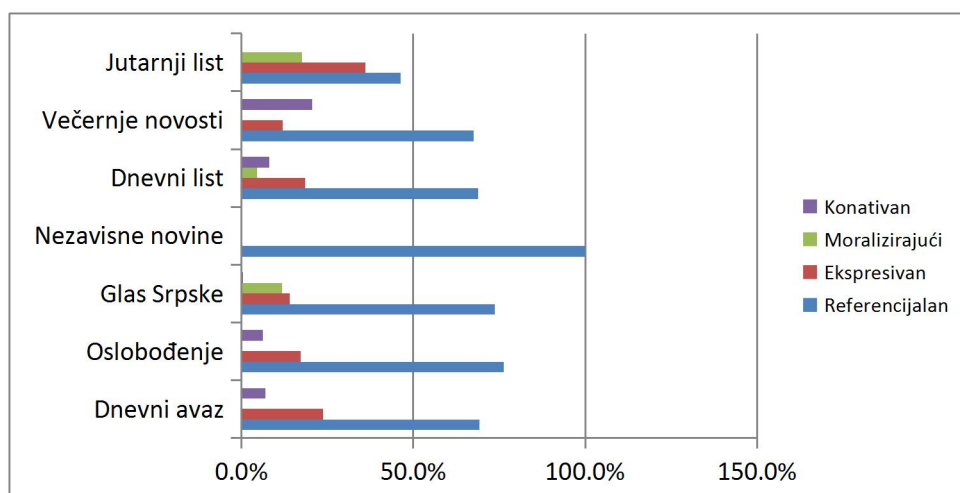
Dominirajuće krupni naslovni fontovi se koriste za teme iz unutrašnje politike (24,5%), društvene teme (24,0%), posljedice rata (9,4%), privredne teme (8,3%) i kriminal (7,4%).

4.3.3. Jezička funkcija naslova

Naslovi u 64,4% slučajeva imaju primarno referencijalnu funkciju; označavaju objekat izvještavanja. U 15,7 % slučajeva su ekspresivni, označavaju način na koji je novinar ili izvor informacije subjektivno doživio objekat izvještavanja. U 3,5 % slučajeva naslovom se sugeriše zauzimanje nekog vrijednosnog (moralnog) stajališta naspram objekta izvještavanja, a u 6,7% slučajeva zauzimanje praktičnog odnosa. U 9,7 % slučajeva naslov nema jasno određenu (fokusiranu) jezičku funkciju.

Hi kvadrat test veze između jezičke funkcije naslova i pojedinih novina pokazuje da u tom pogledu postoji statistički značajna razlika na srednjem nivou pošto je Cramer's V koeficijent jednak 0,267.

Obim i priroda te različitosti vidi se na dijagramu.

Istim statističkim instrumentom je utvrđena statistički značajna povezanost varjabli jezička funkcija naslova i strane objavljivanja. Chi-Square testom je potvrđena vrijednost za Asymp. Sig. (2-sided) = 0,026, što je manje od 0,05. Vrijednost za Cramer's V = 0.085 pokazuje da se radi o malom utjecaju.

Mnogo jača povezanost je između jezičke funkcije naslova i žanra. Vrijednost za Cramer's V = 0,202. Na osnovu kriterija za interpretaciju ovog testa zaključujemo da se radi o srednjem utjecaju.

Hi kvadrat test veze između jezičke funkcije naslova i tematskog područja teksta pokazuje da postoji statistički značajna razlika. Vrijednost Asymp. Sig. (2-sided)= 0.000, što je manje od 0,05. Cramer's V koeficijent jednak je 0,160 što se tumači blizu srednjem utjecaju.

4.3.4 Povezanost naslova sa tekстом

Naslovi u analiziranim novinama u 52,9% slučajeva odražavaju suštinu cijelog teksta, a u 18,8% slučajeva odražavaju jedan segment (blok) teksta. U svega 1,8% slučajeva najavljuju i elemente koje tekst ne sadrži a u 2,7% slučajeva ne postoji značenjska veza između naslova i sadržaja teksta.

Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna razlika između struktura poduzoraka povezanosti naslova sa tekстом u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom. Vrijednost Asymp. Sig. (2-sided)= 0.000, što je manje od 0,05. Cramer's V koeficijent jednak je 0,218 što se tumači kao srednji utjecaj konkretnih novina na povezanost naslova sa tekстом.

Iz tabele se vidi obim i priroda tih razlika.

	Dnevni avaz	Oslobođenje	Glas Srpske	Nezavisne novine	Dnevni list	Večernje novosti	Jutarnji list
Odražava suštinu	75,3%	60,9%	53,8%	99,3%	71,7%	67,3%	63,7%
Najavljuje više nego što ima u tekstu	0,0%	0,0%	10,1%	0,0%	1,4%	0,0%	8,2%
Odnosi se samo na dio teksta	21,2%	35,7%	35,6%	,7%	21,5%	24,7%	26,7%
Nema jasnu vezu sa tekстом	3,4%	3,4%	,5%	0,0%	5,5%	8,0%	1,4%

Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna razlika između struktura poduzoraka povezanosti naslova sa tekstem definiranih nezavisnom varjablom *strana objavljivanja*. Vrijednost Asymp. Sig. (2-sided)= 0.001, što je manje od 0,05. Cramer's V koeficijent jednak je 0,108 što se tumači kao mali (slabi) utjecaj strane objavljivanja na povezanost naslova sa tekstem. Najveći dio tekstova u kojima je čvrsta veza između naslova i sadržine je plasirano na šestoj (16,3%) i sedmoj (17,2%) strani a najmanji dio na prvoj strani (3,9%). Najveći dio naslova koji nemaju jasnu vezu sa tekstem (29,6%) je na drugoj strani.

Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna razlika između struktura poduzoraka povezanosti naslova sa tekstem definiranih nezavisnom varjablom *žanr*. Vrijednost Asymp. Sig. (2-sided) = 0.00, što je manje od 0,05. Cramer's V koeficijent jednak je 0,208 što se tumači kao srednji utjecaj žanra na povezanost naslova sa tekstem. U 77,1% slučajeva vijesti imaju naslove koji odražavaju suštinu teksta, u 2,2 % slučajeva najavljuju više nego što tekst sadrži, u 18,2% slučajeva najavljuju manje (samo segment) nego što se može naći u tekstu i u 2,6 odsto slučajeva nema jasnu vezu sa tekstem. U isto vrijeme izvještaj u 55,6% slučajeva ima naslov koji odražava suštinu teksta a u 40,7 % slučajeva naslov se odnosi samo na dio teksta. Razlika je još dramatičnija kod komentara čiji naslovi u 47,2% slučajeva izravno referiraju na sadržaj teksta a u 15,7 % slučajeva nemaju jasnu vezu sa sadržajem.

Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna razlika između struktura poduzoraka povezanosti naslova sa tekstem definiranih varjablom *tematsko područje*. Vrijednost Asymp. Sig. (2-sided) = 0.01, što je manje od 0,05. Cramer's V koeficijent jednak je 0,122 što se tumači kao srednji utjecaj tematskog područja na povezanost naslova sa tekstem.

	Odražava suštinu	Najavljuje više	Samo dio teksta	Nema jasnu vezu sa tekstem	Ukupno
Unutrašnja politika	66.7%	2.9%	27.0%	3.4%	100.0%
Vanjska politika	68.2%	1.8%	24.5%	5.5%	100.0%
Privreda	66.9%	4.1%	21.4%	7.6%	100.0%
Društvo	66.3%	2.0%	28.9%	2.7%	100.0%
Posljedice rata	60.5%	2.5%	35.3%	1.7%	100.0%
Zdravstvo	90.6%	3.1%	6.2%	0.0%	100.0%
Kultura	73.3%	3.3%	23.3%	0.0%	100.0%
Nauka i obrazovanje	77.8%	0.0%	16.7%	5.6%	100.0%
Kriminal	72.2%	1.5%	25.6%	0.8%	100.0%
Sport	72.9%	1.7%	22.0%	3.4%	100.0%
Marketing	87.5%	0.0%	12.5%	0.0%	100.0%
Zabava	67.3%	5.5%	25.5%	1.8%	100.0%
Ostalo	85.7%	0.0%	7.1%	7.1%	100.0%

Tabela broj 13; povezanost povezanosti naslova sa tekstem i tematskog područja

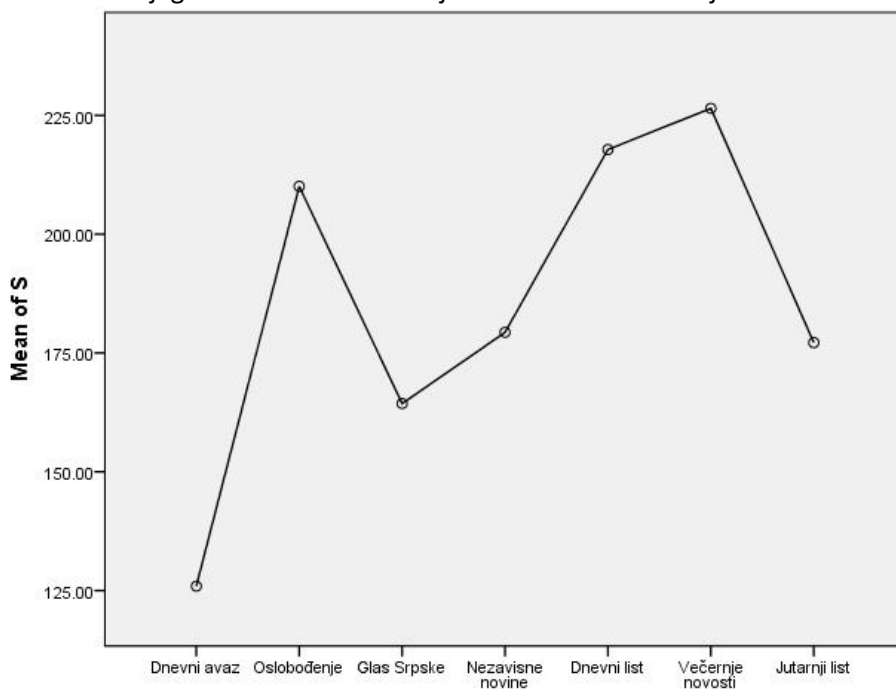
Tekstovi o zdravlju i zdravstvu su u 90,6 % slučajeva naslovljeni s naslovima koji odražavaju suštinu, slijede marketinške poruke (87,5%), nauka i obrazovanje (77,8%), vanjska politika (68,2%), privreda (66,9%) i unutrašnja politika 66,7%).

5. Odlike teksta

5. 1. Dužina teksta

Prosječna dužina teksta (jedinice analize) je 183,9 riječi. Najkraći tekst ima jednu a najduži 1202 riječi. Vrijednost standardne devijacije je 189,7. To znači da većina tekstova (2/3) ima između jedne i 347 riječi. Najveći broj tekstova ima 57 riječi (Mod=57).

Postoji razlika u srednjim vrijednostima dužine tekstova u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom. U Robust Tests of Equality of Means nalazimo vrijednost za Sig. = 0,000 što je manje od 0,05, što ukazuje da postoji statistički značajna razlika u dužini tekstova (srednjih vrijednosti) u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom. Iz dijagrama vidimo da su najduži tekstovi u Večernjim novostima a najkraći u Dnevnom avazu.

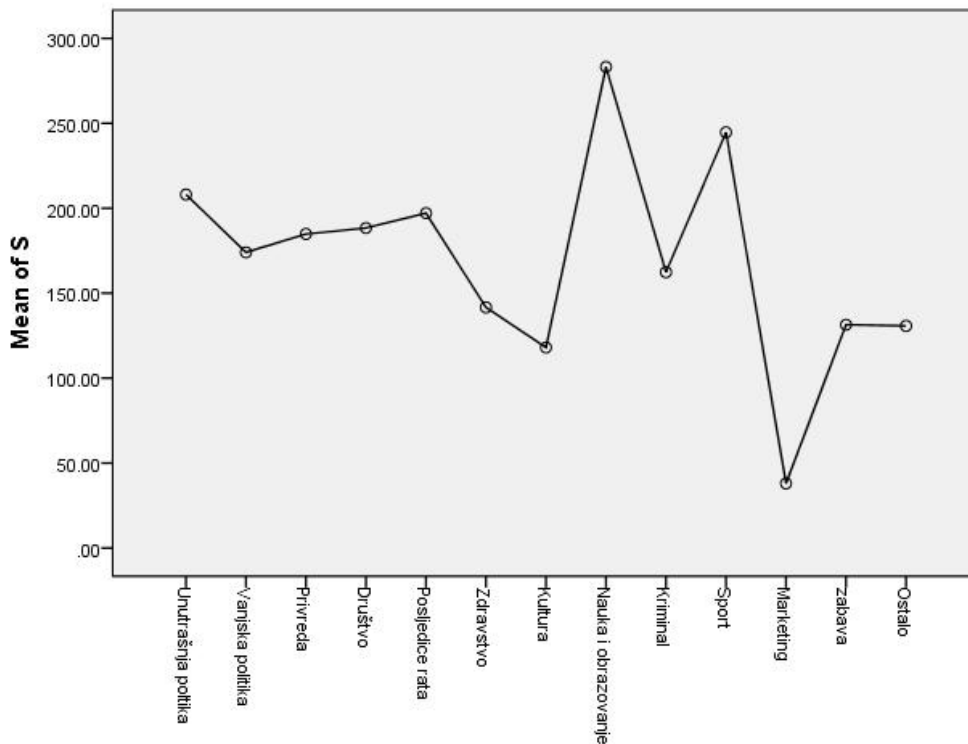

Tukey HSD test pokazuje da Dnevni avaz ima statistički značajno kraće tekstove nego Oslobođenje, Večernje novosti i Dnevni list, odnosno da Glas Srpske ima statistički značajno kraće tekstove nego Večernje novosti.

Istom metodom smo testirali kako se zavisna varjabla *dužina teksta* ponaša ovisno od različitih obilježja varjable *tematsko područje*, koja u ovom slučaju igra ulogu nezavisne varjable.

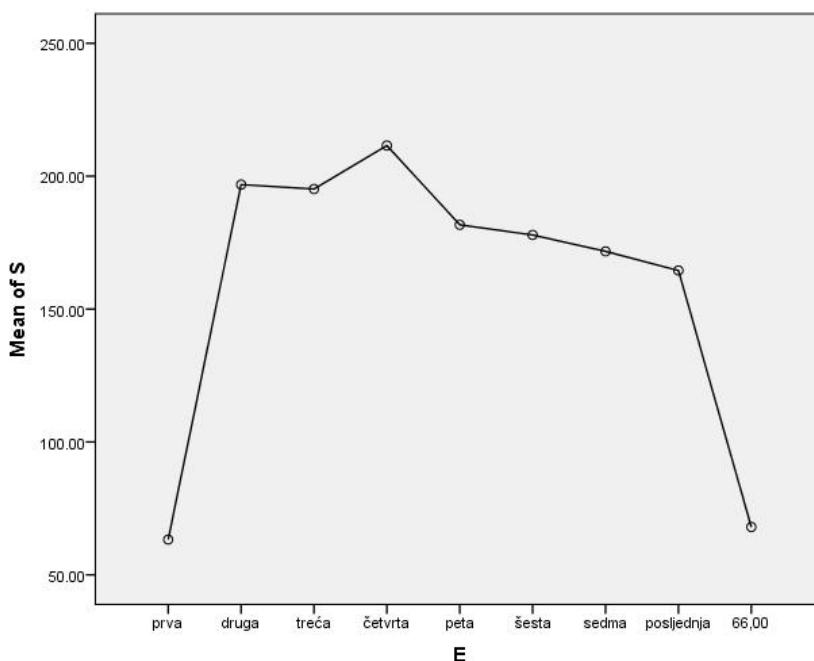
Pošto Test of Homogeneity of Variances pokazuje vrijednost Sig. = 0.000, što je manje od 0,05, tražimo vrijednost Sig. u Robust Tests of Equality of Means u kome nalazimo vrijednost za Sig. = 0,000 što je manje od 0,05, što ukazuje da postoji statistički značajna razlika u dužini tekstova (srednjih vrijednosti) ovisno do tematske oblasti na koju se odnose.

Iz dijagrama vidimo da postoje razlike u srednjim vrijednostima dužine tekstova iz sporta, nauke i obrazovanja, unutrašnje politike, posljedica rata, društva i privrede na jednoj strani i kulture, zdravstva i marketinga na drugoj strani.

Istim postupkom smo ustanovili i postojanje statističke značajnosti u dužini tekstova (srednjih vrijednosti) s obzirom na stranu objavljivanja.

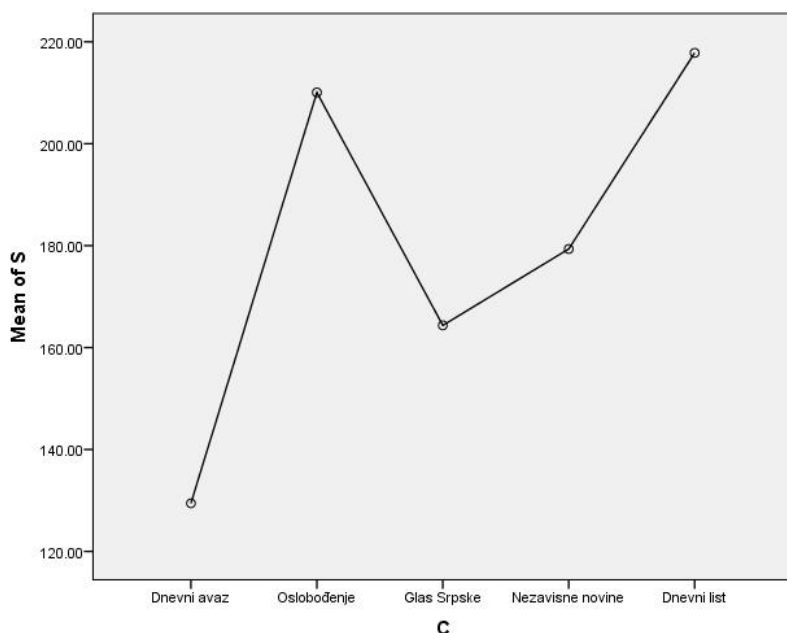
Očekivano su najkraći tekstovi na prvoj (naslovnoj) i posljednjoj strani. Na unutrašnjim stranama su tekstovi uglavnom ujednačene dužine uz određeno, evidentno odstupanje na četvrtoj strani. To pokazuje i Means Plots.

Uočljiva je razlika u dužini tekstova u novinama koje izlaze u Bosni i Hercegovini.

U Dnevno listu su najduži tekstovi (218), slijede Oslobođenje (210), Nezavisne novine (179), Glas Srpske (164) i Dnevni avaz (129).

To je pregledno prikazano u Means Plots-u.

Post Hoc Tests precizno locira značajne razlike između Dnevnog avaza i svih drugih novina s tim što naglašava statističku značajnost razlika sa Oslobođenjem i Dnevni listom.

Između dužine teksta i dužine naslova postoji pozitivna korelacija.

Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije =0,555 kazuje da je veći broj riječi u naslovu (duži naslov) praćen dužim tekstom (većim brojem riječi u tekstu).

Koenove smjernice za jačinu korelacije⁷ upućuju na zaključak da se radi snažnoj korelaciji (velike jačine). Koeficijent determinacije 0,3080, koji se dobije tako što se Pearsonov koeficijent (r) kvadrira ($0,555^2 = 0,3080$) pokazuje da se 30,80 % zajedničke varijanse (uporedne promjenljivosti dužine naslova i dužine teksta) može pripisati međusobnom utjecaju.

5.3. Faktografska zasnovanost teksta

U analiziranom uzorku (1987 jedinica analize) u 33,72 % slučajeva (670) nije bilo ni jednog podatka. Prosječan broj podataka je 8,87, minimalni broj podataka je 0 a maksimalni 85. Vrijednost standardne devijacije (9,70) kazuje da je većina jedinica analize skoncentrisana u rasponu od 0 do 19 podataka. U najvećem broju tekstova je 4 činjenice (Mod=4).

Jednofaktorskom analizom varijanse smo testirali statističku značajnost razlika u faktografskoj zasnovanosti tekstova u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom.

Test of Homogeneity of Variances pokazuje da je vrijednost Sig =0,000 što je manje od 0,005 te da nije prekršena pretpostavka o homogenosti varijanse u sve tri grupe. Ta činjenica nas usmjerava na analizu tabele Robust Tests of Equality of Means.

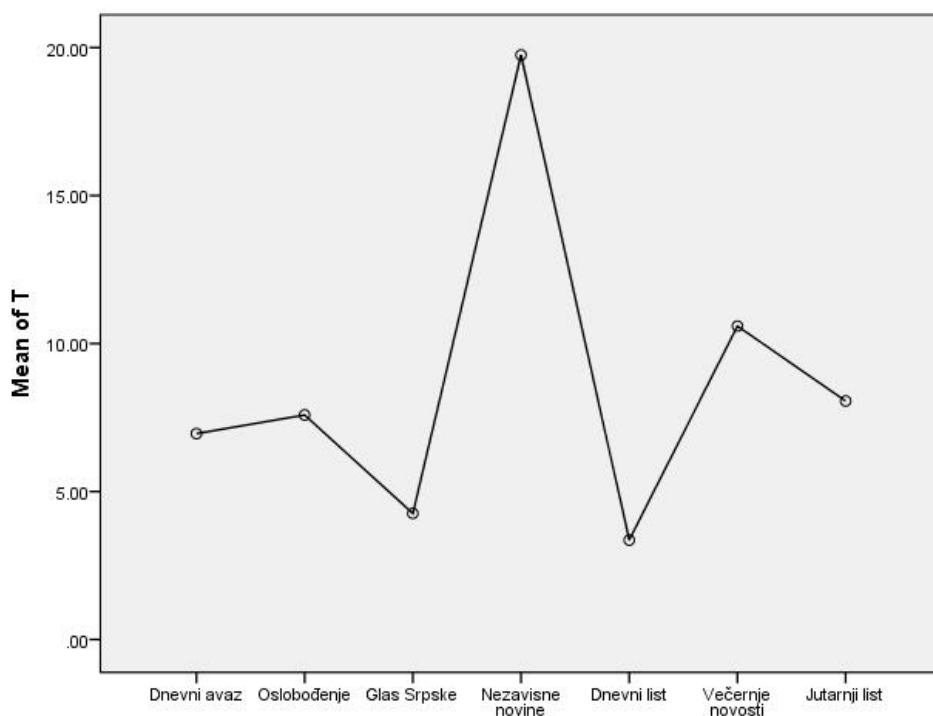
Vrijednost Sig. u tabeli Robust Tests of Equality of Means = 0,000 što je manje od 0,05, dakle postoji statistički značajna razlika između srednjih vrijednosti broja podataka u tekstovima u pojedinim dnevnim novinama obuhvaćenim uzorkom.

Na dijagramu se vidi da u tom pogledu odskoču Nezavisne novine. Tukey HSD test pokazuje da su Nezavisne novine statistički značajno bogatije podacima od svih ostalih novina obuhvaćenih uzorkom. Razlike između Dnevnog avaza i Oslobođenja u ovom pogledu nisu statistički značajne.

7

Jačina korelacije	Pearsonov koeficijent (r)
Mala	0,10-0,29
Srednja	0,30-0,49
Velika	0,50-1,0

Istim postupkom su upoređene srednje vrijednosti broja podataka u tekstovima grupiranim na osnovu tema (tematskog područja).

Dobijen je rezultat koji je slikovito prikazan u Means Plots. Vidimo da su činjenice naročito prisutne u tekstovima iz tematskih područja: nauka i obrazovanje, marketing, privreda, kriminal, sport i unutrašnja politika.

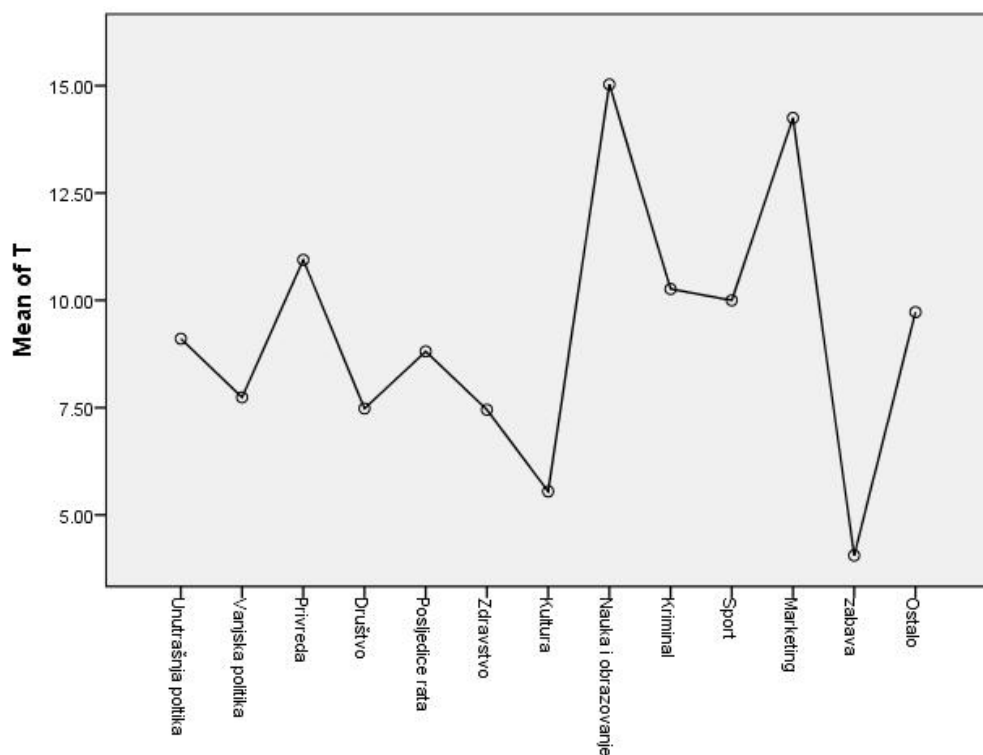

Tabela Robust Tests of Equality of Means nam daje vrijednost za Sig. = 0.008.

Pošto je to vrijednost manja od 0.05 zaključujemo da su statistički značajne razlike u srednjim vrijednostima broja podataka tekstovima iz različitih tematskih područja. .

Vrijednost Sig. = 0.000, u tabeli ANOVA to još jednom potvrđuje.

Između faktografske zasnovanosti teksta (broja podataka) i dužine naslova postoji pozitivna korelacija. Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,273$ kazuje da između ove dvije zavisne promjenljive postoji pozitivna korelacija, odnosno da je veći broj riječi u naslovu (duži naslov) praćen većim brojem činjenica navedenih u tekstu.

Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi slaboj (maloj jačini) korelaciji. Koeficijent determinacije 0,074 pokazuje da se svega 7,4 % zajedničke varijanse (uporedne promjenljivosti dužine naslova i broja činjenica u tekstu) može pripisati međusobnom utjecaju.

Između faktografske zasnovanosti (broja podataka) teksta i dužine teksta postoji pozitivna korelacija. Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,621$ kazuje da između ove dvije zavisne promjenljive postoji pozitivna korelacija, odnosno da je veći broj riječi (duži tekst praćen) većim brojem navedenih činjenica. Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji velike jačine. To potvrđuje i koeficijent determinacije 0,385 koji kazuje da se čak 38,56% zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine teksta i broja činjenica) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

6. IZVORI

6.1. Broj citata

U ukupnom analiziranom uzorku ima 880 citata, uključujući i parafraze. Najčešće se radi o jednom citatu (16,8% slučajeva ukupnog uzorka, odnosno 38,0 odsto poduzorka tekstova sa citatima), dva citata se nalaze u 9,4 % ukupnog uzorka, odnosno 21,1 odsto poduzorka tekstova sa citatima, tri citata u 6,4% ukupnog uzorka, odnosno 14,4 % poduzorka tekstova sa citatima.

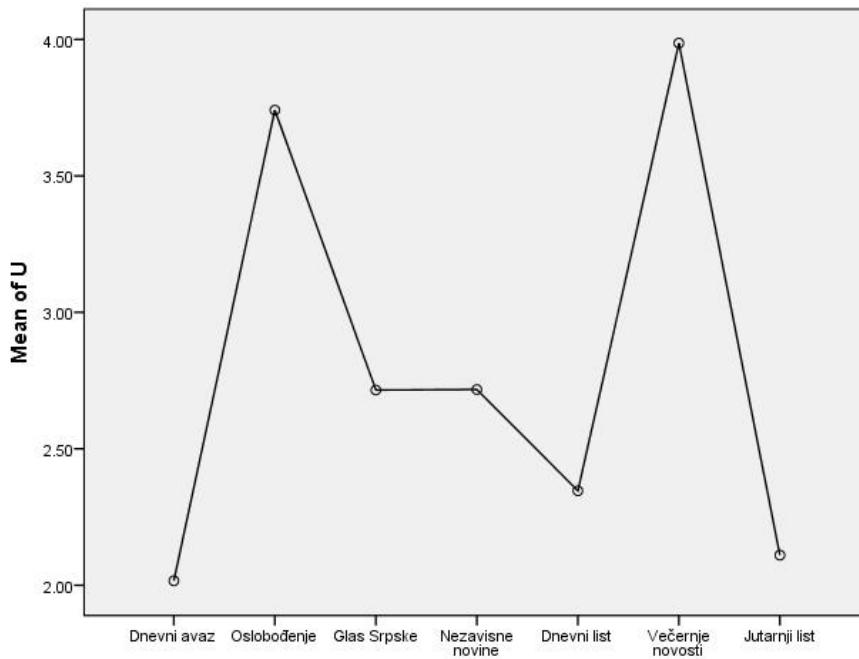
Srednja vrijednost broja citata u poduzorku sa citatima je 2,87. Standardna devijacija 2,509. To znači da se broj citata po jednom tekstu, u većini slučajeva, kreće između jednog i šest.

Jednofaktorskom analizom varijanse utvrđeno je postojanje statistički značajnih razlika u broju citata u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom. U tabeli ANOVA nalazimo da je vrijednost za Sig.= 0,000 na osnovu čega zaključujemo da postoji statistički značajna razlika u broju citata u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom.

To se vidi i iz izvoda rezultata Tukey HSD testa.

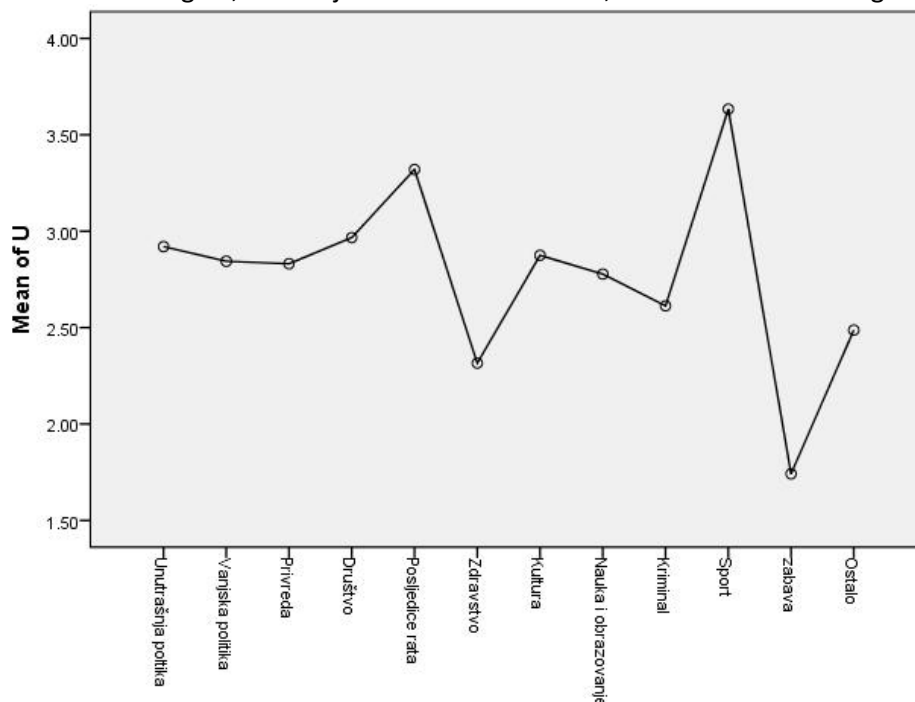
Tukey HSD		Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.
Dnevni avaz	Oslobođenje	-1.72488*	,29725	,000
Dnevni avaz	Večernje novosti	-1.97027*	,29341	,000
Oslobođenje	Glas Srpske	1.02582*	,27983	,005
Oslobođenje	Nezavisne novine	1.02384*	,31646	,021
Oslobođenje	Dnevni list	1.39485*	,31199	,000
Oslobođenje	Jutarnji list	1.63092*	,30787	,000
Glas Srpske	Večernje novosti	-1.27120*	,27575	,000
Nezavisne novine	Večernje novosti	-1.26922*	,31286	,001
Večernje novosti	Dnevni list	1.64024*	,30833	,000
Jutarnji list	Večernje novosti	-1.87630*	,30416	,000

Vrijednosti obilježene zvjezdicom (*) upućuju na statistički značajnu razliku a predznak (-) upućuje na smjer te razlike. Dakle, iz tabele zaključujemo da u Dnevnom avazu ima manje citata nego u Oslobođenju i Večernjim novostima. U oslobođenju ima statistički značajno više citata nego u Dnevnom avazu, Glasu Srpske, Nezavisnim novinama, Dnevnom listu i Jutarnjem listu. U Večernjim novostima ima više citata nego u Glasu Srpske, Nezavisnim novinama, Dnevnom listu i Juranjem listu. Razlike u Oslobođenju i Večernjim novostima nisu statistički relevantne, mada su evidentne na dijagramu.

Primjenjujući isti statistički postupak utvrdili smo da:

- Razlika u broju citata u poduzorcima generiranim na osnovu obilježja varijable *Tematsko područje*, koju smo, u ovom slučaju tretirali kao nezavisnu je evidentna, ali nije statistički značajna. Vrijednost Sig. u tabeli ANOVA. Sig.=0,212 što je višestruko veće od 0,05. Razlike se vide na grafičkom prikazu (Means Plots).

Broj citata je u korelaciji sa dužinom naslova (brojem riječi u naslovu)

Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,437$ kazuje da između ove dvije zavisne promjenljive postoji pozitivna korelacija, odnosno da je veći broj riječi u naslovu (duži naslov) praćen većim brojem citata u tekstu.

Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji srednje veličine. To potvrđuje i koeficijent determinacije 0,190 koji kazuje da se 19 % zajedničke varijanse (uporedne promjenljivosti dužine naslova i broja citata u tekstu) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

Broj citata je u korelaciji sa dužinom teksta. Pearson Correlation test daje vrijednost korelacije = 0,437. Ima pozitivan predznak koji nas upućuje na zaključak da se povećanjem broja riječi u tekstu povećava i vjerovatnoća citiranja. Na osnovu Koenovih smjernica zaključujemo da se radi o srednjoj korelaciji.

Broj citata je u korelaciji sa brojem podataka navedenih u tekstovima.

Pearson Correlation test daje vrijednost korelacije = 0,442. Ima pozitivan predznak koji nas upućuje na zaključak da se povećanjem broja citata u tekstu povećava i vjerovatnoća navođenja većeg broja podataka. Na osnovu Koenovih smjernica zaključujemo da se radi o srednjoj korelaciji. Izračunati koeficijent determinacije, dobijen kvadriranjem vrijednosti korelacije i množenjem sa stotinu, dobijamo podatak da je 19,53 % varijanse (istovremene istosmjerne promjene broja citata i broja podataka) objašnjivo uzajamnim utjecajem ove dvije varijable.

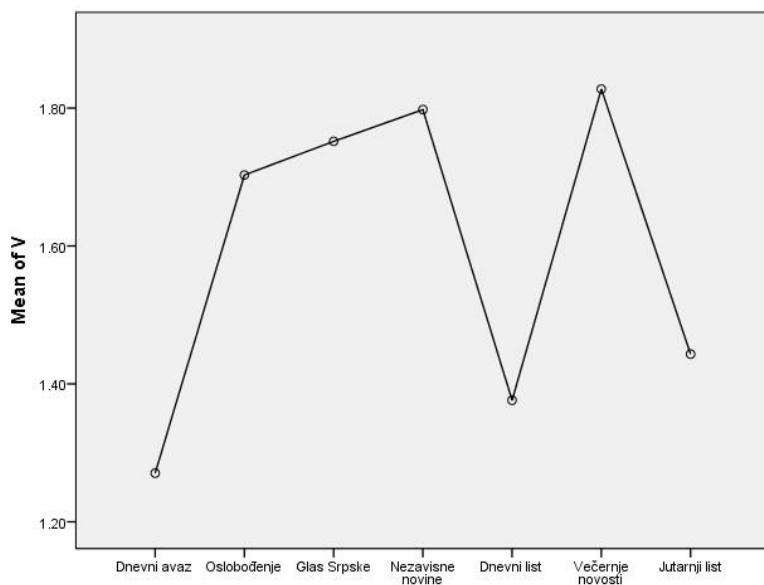
6.2. Broj citiranih osoba

U ukupnom analiziranom uzorku je citirano 828 osoba. U 65,7% slučajeva poduzorka koji čine tekstovi sa citatima, citirana je jedna osoba, dvije u 18,8% slučajeva a tri u 4,2% slučajeva.

Srednja vrijednost broja citiranih osoba je 1,61 sa standardnom devijacijom 1,142. To znači da se broj citiranih osoba po jednom tekstu, u većini slučajeva, kreće između jedne i 3. Maksimalni broj citiranih osoba je 10. Najveći je broj slučajeva kada je citirana samo jedna osoba (Mod=1).

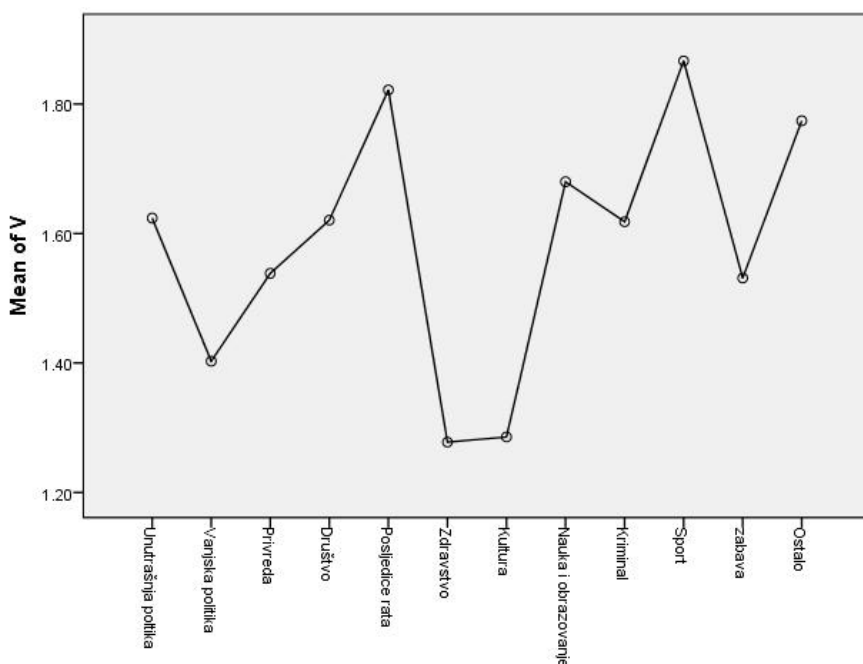
Jednofaktorskom analizom varijanse utvrđeno je postojanje statistički značajnih razlika u broju citiranih osoba u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom.

To se vidi i na grafičkom prikazu (Means Plots).

U tabeli ANOVA nalazimo da je vrijednost Sig.= 0,000 na osnovu čega zaključujemo da postoji statistički značajna razlika u broju citiranih osoba u pojedinim novinama obuhvaćenim istraživačkim uzorkom. Tukey HSD test pokazuje da Dnevni avaz citira statistički značajno manje osoba nego Oslobođenje, Glas Srpske, Nezavisne novine i Večernje novosti.

Razlika u broju citiranih osoba u poduzorcima generiranim na osnovu obilježja varijable *Tematsko područje*, koju smo, u ovom slučaju tretirali kao nezavisnu je evidentna (vidjeti Means Plots), ali nije statistički značajna.

Broj citiranih osoba je u korelaciji sa dužinom naslova (brojem riječi u naslovu)

Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r=0,258$ kazuje da između ove dvije zavisne promjenljive postoji pozitivna korelacija, odnosno da je veći broj riječi u naslovu (duži naslov) praćen većim brojem citiranih osoba.

Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji male jačine. To potvrđuje i koeficijent determinacije 0,066 koji kazuje da se svega 6,6 % zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine naslova i broja citiranih osoba) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

Broj citiranih osoba je u korelaciji sa dužinom teksta.

Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r=0,506$ kazuje da između ove dvije zavisne promjenljive postoji pozitivna korelacija, odnosno da je duži tekst praćen većim brojem citiranih osoba. Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji velike jačine. To potvrđuje i koeficijent determinacije 0,2560 koji kazuje da se 25,60 % zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine teksta i broja citiranih osoba) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

Broj citiranih osoba je u korelaciji sa brojem podataka navedenih u tekstovima.

Pearson Correlation test daje vrijednost korelacije = 0,365. Ima pozitivan predznak koji nas upućuje na zaključak da se povećanjem broja citiranih osoba povećava i vjerovatnoća navođenja većeg broja podataka. Na osnovu Koenovih smjernica zaključujemo da se radi o srednjoj korelaciji. Izračunati koeficijent determinacije, dobijen kvadriranjem vrijednosti korelacije i množenjem sa stotinu, dobijamo podatak da je 13,32 % varijanse (istovremene istosmjerne promjene broja citata i broja podataka) objašnjivo uzajamnim utjecajem ove dvije varijable.

Broj citiranih osoba je u pozitivnoj korelaciji sa brojem citata.

Pearsonov indeks korelacije je $r=0,621$. Na temelju Koenovih smjernica konstatiramo da se radi o pozitivnoj snažnoj korelaciji. To pokazuje i koeficijent determinacije 0,38 koji 38,56% istovremene promjenljivosti broja citiranih osoba i broja citata objašnjava njihovim međusobnim utjecajem.

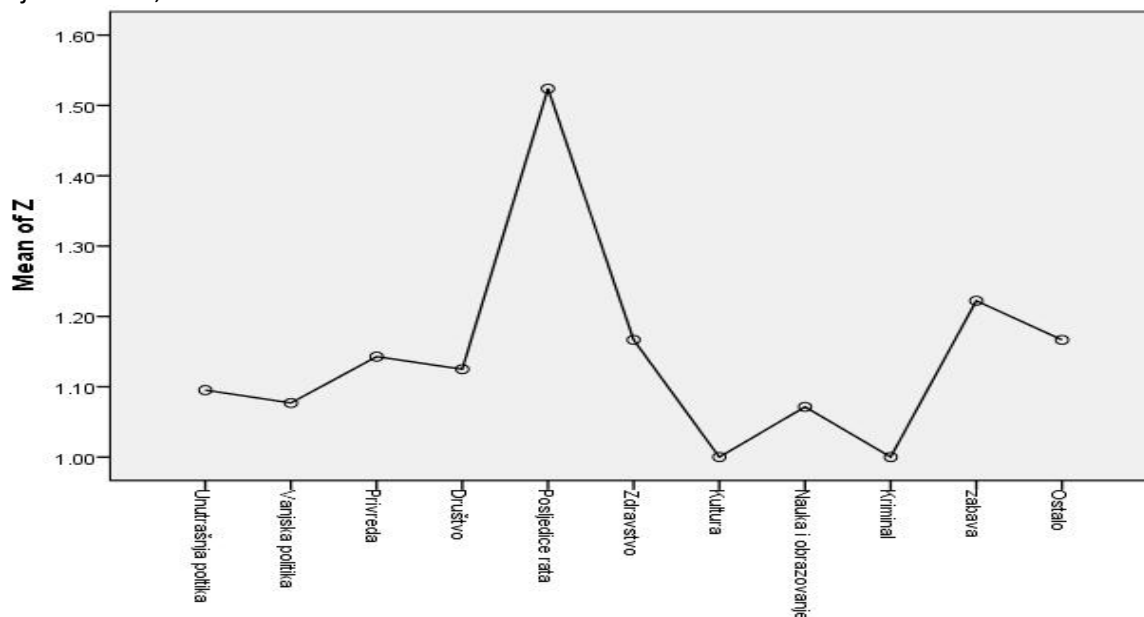
6.3. Spolno obilježje citiranih osoba

6.3.1. Citiranje osoba ženskog spola

U ukupnom analiziranom uzorku je citirano 197 osoba ženskog spola. U većini slučajeva citirana je samo jedna ženska osoba (84,8% slučajeva poduzorka koji čine tekstovi sa citiranim osobama ženskog spola). Srednja vrijednost broja citiranih osoba ženskog spola je 1,15 sa standardnom devijacijom 0,509. To znači da se broj citiranih osoba ženskog spola po jednom tekstu, u većini slučajeva, kreće između jedne i dvije. Maksimalni broj citiranih osoba ženskog spola je 4 a to je zabilježeno samo u dva slučaja.

Jednofaktorska analiza varijanse pokazuje da postoje statistički značajne razlike između novina obuhvaćenih uzorkom sa stajališta citiranja osoba ženskog spola. U tabeli ANOVA nalazimo da je vrijednost Sig.= 0,006 što je manje od 0,05 na osnovu čega zaključujemo da postoji statistički značajna razlika u broju citiranih osoba ženskog spola u pojedinim novinama obuhvaćenim istraživanjem. Tukey HSD test pokazuje da se u tom pogledu statistički razlikuju Oslobođenje i Dnevni list, odnosno da je u Oslobođenju u znatno većoj mjeri prisutnije nego u Dnevnom listun citiranje osoba ženskog spola.

Istim postupkom smo utvrdili da razlike u citiranosti osoba ženskog spola u tematski profiliranim tekstovima mada su evidentne na grafičkom prikazu statistički nisu značajne. Sig. u tabeli ANOVA ima vrijednost 0,134 što je više od 0,05.

Na grafikonu vidimo da se u tekstovima koji se odnose na posljedice rata u pricipu češće citiraju osobe ženskog spola nego u tekstovima u drugim tematskim područjima a iz Tukey HSD testa vidimo da se o statistički značajnoj razlici i u tom slučaju radi samo pri poređenju sa tekstovima iz područja kriminal.

Primjenom postupka izračunavanja korelacija utvrđeno je da:

- Postoji pozitivna korelacija između broja citiranih osoba ženskog spola i dužine naslova na nivou Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,233$, koji na osnovu Koenovih smjernica za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji male jačine. To potvrđuje i koeficijent determinacije 0,054 koji kazuje da se svega 5,4 % zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine naslova i broja citiranih osoba ženskog spola) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.
- Postoji pozitivna korelacija između broja citiranih osoba ženskog spola i dužine teksta. Pearsonov indeks korelacije je $r = 0,233$. I u ovom slučaju se radi o slaboj korelaciji. Koeficijent determinacije je 0,054. To znači da se svega 5,4 % zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine teksta i broja citiranih osoba ženskog spola) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.
- Veoma je slaba korelacija između broja citiranih žena i broja podataka (faktografske zasnovanosti teksta). Pearsonov indeks korelacije je $r = 0,168$. Koeficijent determinacije je 0,028. To znači da se svega 2,8 % zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti broja citiranih osoba ženskog spola i broja podataka) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.
- Postoji korelacija između broja citiranih žena i broja citata. Pearsonov indeks korelacije je $r = 0,326$. Na temelju Koenovih smjernica konstatiramo da se radi o pozitivnoj srednjoj korelaciji. To pokazuje i koeficijent determinacije 0,106 koji 10,62% zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti broja citiranih osoba ženskog spola i broja citata) pripisuje njihovom međusobnom utjecaju.
- Postoji visoka pozitivna korelacija između broja citiranih osoba ženskog spola i ukupnog broja citiranih osoba. Pearsonov indeks korelacije je $r = 0,467$. Na temelju Koenovih smjernica konstatiramo da se radi o pozitivnoj srednjoj (blizu velike jačine korelacije) korelaciji. To pokazuje i koeficijent determinacije 0,21

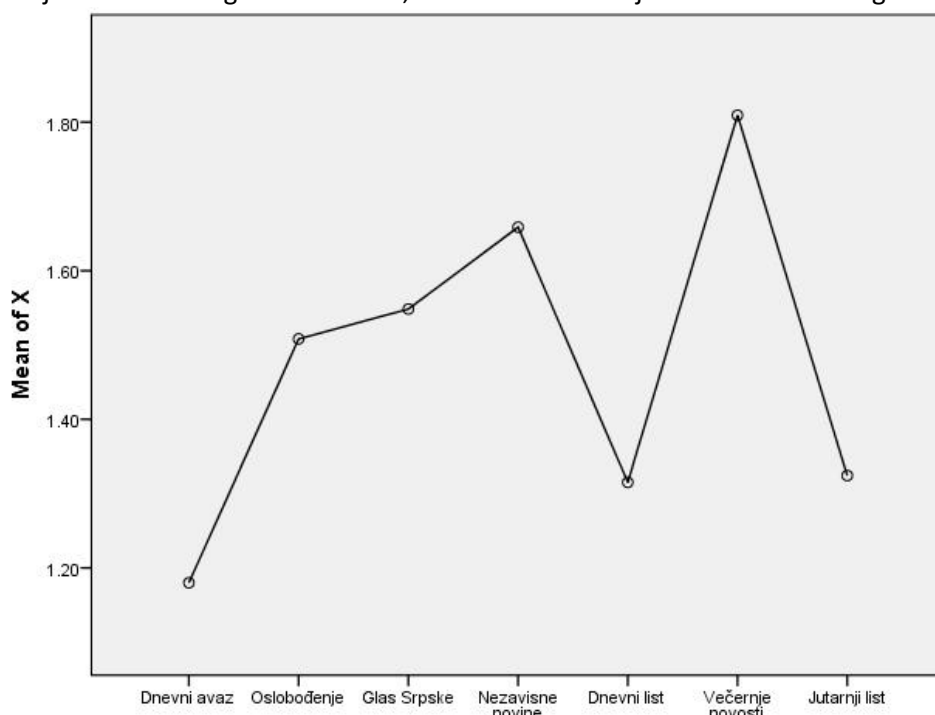
koji 21,80% istovremene promjenljivosti broja citiranih osoba ženskog spola i broja citiranih osoba uopće objašnjava njihovim međusobnim utjecajem.

6.3.2. Citiranje osoba muškog spola

U ukupnom analiziranom uzorku je citirano 694 osoba muškog spola. U većini slučajeva citirana je samo jedna muška osoba (68,3% slučajeva poduzorka koji čine tekstovi sa citiranim osobama muškog spola). Srednja vrijednost broja citiranih osoba muškog spola je 1,50 sa standardnom devijacijom 0,965. To znači da se broj citiranih osoba muškog spola po jednom tekstu, u većini slučajeva, kreće između jedne i tri. Maksimalni broj citiranih osoba muškog spola je 9 i pojavljuje se samo u dva slučaja.

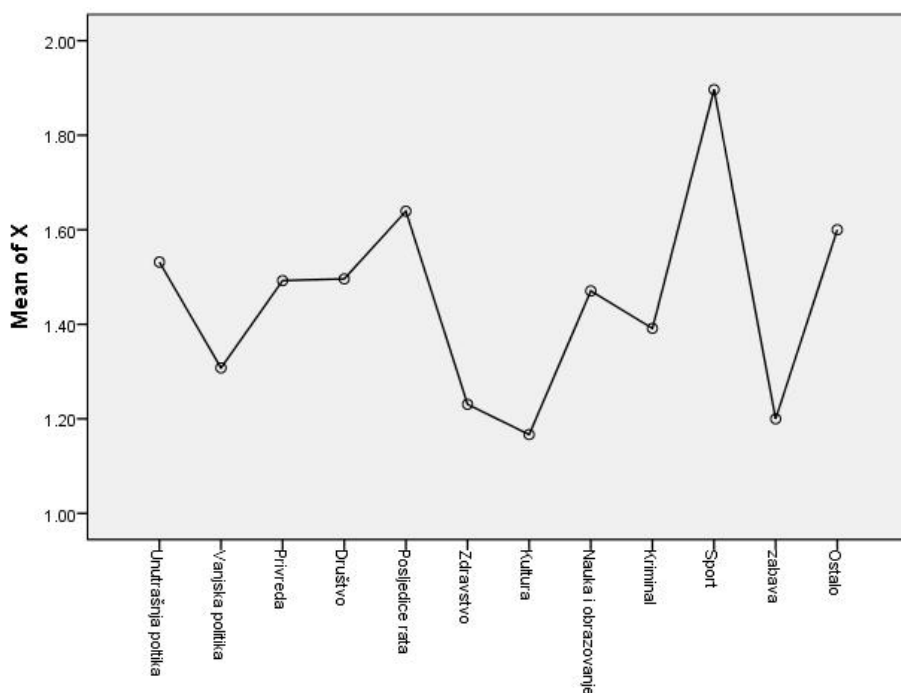
Jednofaktorskom analizom varijanse utvrđeno je da postoji statistički značajna razlika u broju citiranih osoba muškog spola ženskog spola u pojedinim novinama.

U tabeli ANOVA nalazimo da je vrijednost Sig.= 0,000 što je manje od 0,05 na osnovu čega zaključujemo da postoji statistički značajna razlika u broju citiranih osoba muškog spola u pojedinim novinama uključenim u ukupan uzorak. Tukey HSD test pokazuje da Večernje novine i Nezavisne novine statistički značajno češće citiraju muškarce nego Dnevni avaz, Dnevni list i Jutarnji list. To se vidi i na grafičkom prikazu. Means Plots.

Mada evidentna razlika između Oslobođenja i Dnevnog avaza nije statistički relevantna.

Statistički testovi ne daju dovoljno osnova za zaključivanje o značajnosti razlike distribucije obilježja broj citiranih osoba u tekstovima iz različitih tematskih oblasti. Vrijednost Sig. u tabeli ANOVA iznosi 0,218 što je višestruko više od 0,05 i ukazuje da ne postoji statistički značajna razlika između srednjih vrijednosti broja citiranih muškarava u poduzorcima generiranim na osnovu obilježja varijable Naziv novina. Međutim, to ne znači da razlike uopćene postoje. Vidljive su u grafičkom prikazu (Means Plots)..

Primjetno je povećano citiranje muških osoba u tekstovima iz sporta.

Primjenom postupka izračunavanja korelacija utvrđeno je da:

- Postoji pozitivna korelacija između broja citiranih osoba muškog spola i dužine naslova. Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,267$ kazuje da između ove dvije zavisne promjenljive postoji pozitivna korelacija, odnosno da je veći broj citiranih osoba muškog spola praćen većim brojem riječi u naslovu. Međutim, Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji male jačine. To potvrđuje i koeficijent determinacije 0,071 koji kazuje da se svega 7,1 % zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine naslova i broja citiranih osoba muškog spola) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju. Poređenjem rezultata testiranja korelacija između dužine naslova i broja citiranih osoba muškog i broja citiranih osoba ženskog spola zaključujemo da se u oba slučaja radi o korelacijama male jačine, te da u ovom pogledu ne postoji značajnija razlika koja bi se mogla objasniti spolom citiranih osoba.
- Postoji pozitivna korelacija između broja citiranih osoba muškog spola i dužine teksta. Pearsonov indeks korelacije je $r = 0,488$ pokazuje da se radi o srednjoj korelaciji na samoj granici sa velikom. Koeficijent determinacije je 0,23. To znači da se 23,81% zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine teksta i broja citiranih osoba muškog spola) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.
- Relevantna je korelacija između broja citiranih muškaraca i broja podataka (faktografske zasnovanosti teksta). Pearsonov indeks korelacije je $r = 0,354$. Radi se o pozitivnoj srednjoj korelaciji. Koeficijent determinacije je 0,124. To znači da se 12,53% istovremene promjenljivosti broja citiranih osoba muškog spola i broja podataka) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.
- Postoji, korelacija između broja citiranih muškaraca i broja citata. Pearsonov indeks korelacije je $r = 0,585$. Na temelju Koenovih smjernica konstatiramo da se radi o pozitivnoj velikoj (snažnoj) korelaciji. To pokazuje i koeficijent determinacije 0,34 koji 34, 22 % zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti broja citiranih osoba muškog spola i broja citata) pripisuje njihovom međusobnom utjecaju.
- Postoji visoka pozitivna korelacija između broja citiranih osoba muškog spola i ukupnog broja citiranih osoba. Pearsonov indeks korelacije je $r = 0,902$ pokazuje da se radi o skoro potpunoj pozitivnoj korelaciji. Koeficijent determinacije 0,81 upućuje na zaključak da se 81,36 % istovremene promjenljivosti broja citiranih osoba muškog spola i broja citiranih osoba uopće objašnjava njihovim međusobnim utjecajem.
- Postoji slaba pozitivna korelacija između broja citiranih osoba muškog i broja citiranih osoba ženskog spola. Pearsonov indeks korelacije $r = 0,227$ pokazuje da se radi o slaboj korelaciji. Koeficijent determinacije

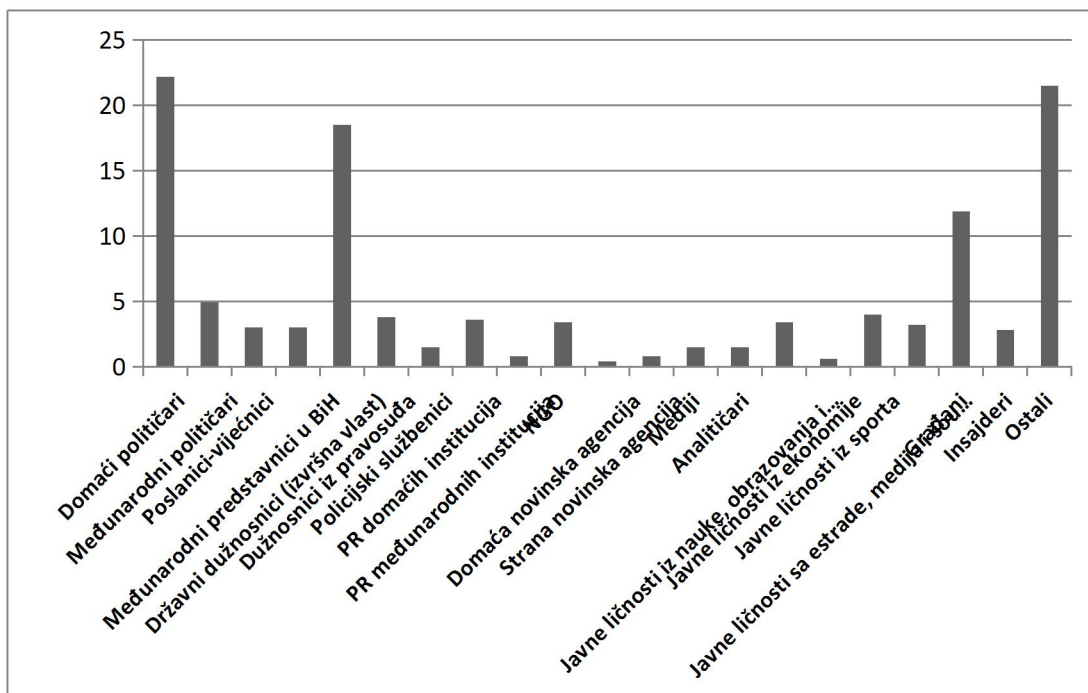

0,051 upućuje na zaključak da se svega 5,1 % istovremene promjenljivosti broja citiranih osoba muškog spola i broja citiranih osoba ženskog spola objašnjava njihovim međusobnim utjecajem.

6.3. Izvori citata

6.3.4. Izvori citata

U najvećem broju slučajeva izvori citata (osobe koje se citiraju) su domaći političari (22,2%) i osobe koje obnašaju funkcije u izvršnoj vlasti (18,5%). Ovaj podatak korespondira nalazu o tematskoj strukturi novina, u kojoj dominiraju sadržaji iz unutrašnje politike i društva. Građani su, kao izvori citata, pozicionirani na relativno visoko treće mjesto (11,9%).

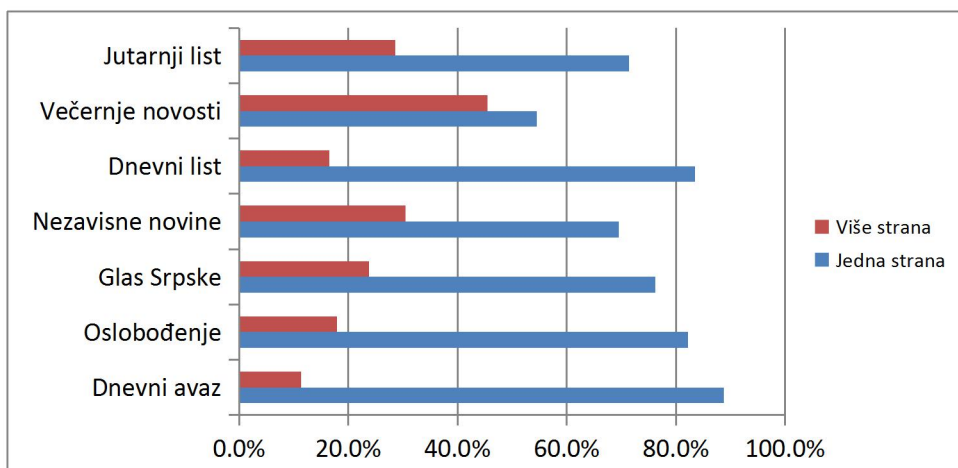
6.4. Pluralnost/unisonost stavova (citata)

U ukupnom broju citata 74,6% slučajeva se odnosi na citiranje samo jedne strane (unisone) citate, a 25,4% na citiranje različitih strana (neistomišljenika).

Hi kvadrat test otkriva da postoje statistički značajne razlike u ovom pogledu među pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom.

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05 na osnovu čega zaključujemo da postoje statistički značajne razlike u unisonosti, odnosno pluralnosti citata, odnosno prakse citiranja u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom.

Na osnovu kriterija za interpretaciju Cramer's V koeficijenta koji u ovom slučaju ima vrijednost 0,274 nalazimo da se radi o malom, bliže srednjem, utjecaju.

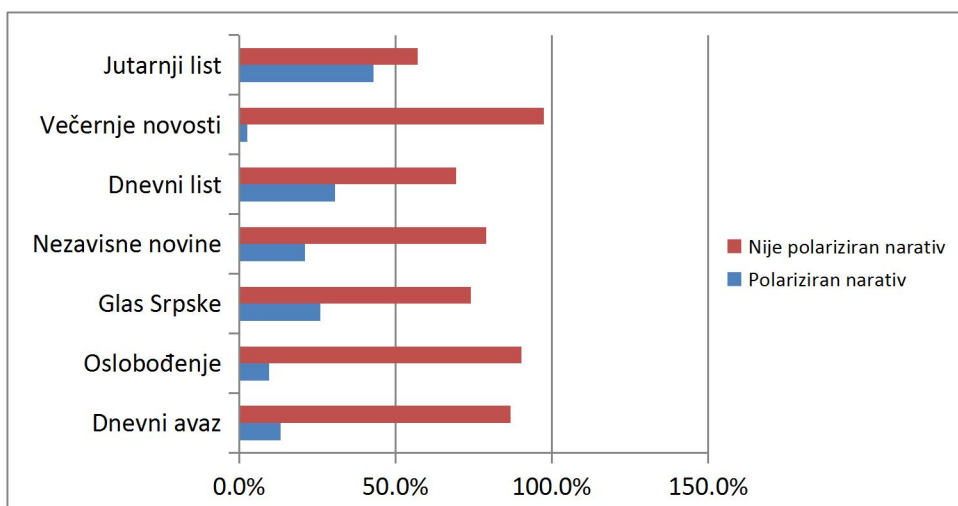
Iz grafikona vidimo da Dnevni avaz, Dnevni list i Oslobođenje prednjače po unisonosti citata. Istim postupkom je utvrđeno da ne postoji statistički značajna razlika u manifestiranju varijable pluralnost/unisonost citata s obzirom na nezavisnu varijablu tematsko područje. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,197 što je višestruko više od 0,05.

7. Polarizacija narativa

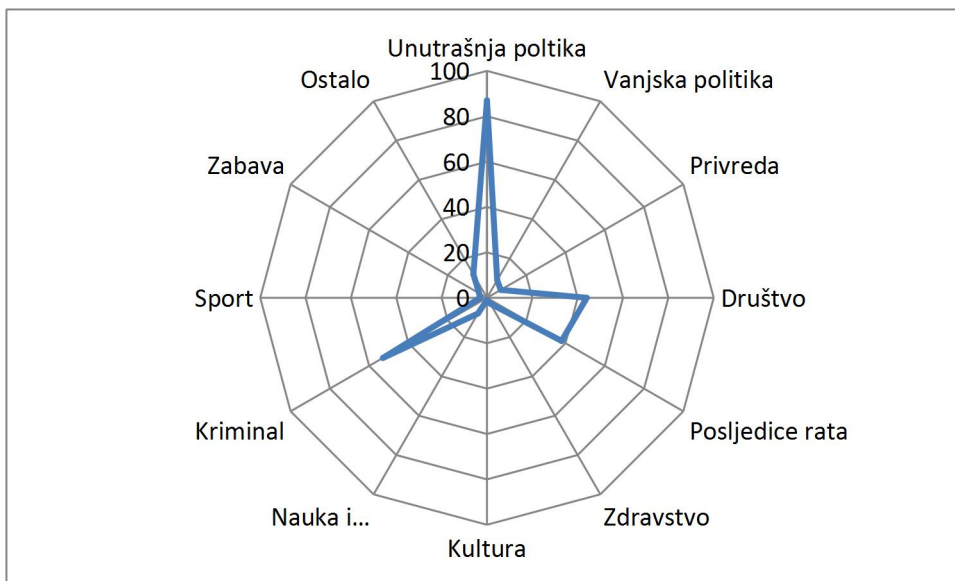
U 18,8% slučajeva uočljiva je dihotomna polarizacija narativa koja se ogleda u podjeli sudionika u vijesti (događajima i procesima) na pozitivne i negativne junake (dobre i loše momke) a u 81,8% slučajeva nije.

To je pojava koja je naročito izražena u Jutarnjem listu, Dnevnom listu i Glasu Srpske, a najmanje u Večernjim novostima, Oslobođenju i Dnevnom avazu.

Cramer's V koeficijenta u ovom slučaju ima vrijednost 0,312 te se radi o srednjem utjecaju.

Identičnim metodom je utvrđeno i da postoji statistička značajnost razlika manifestiranja zavisne varijable polarizacija narativa u poduzorcima agregiranim na osnovu obilježja varijable tematsko područje. Cramer's V koeficijenta u ovom slučaju ima vrijednost 0,195 te se radi o malom (slabom) utjecaju. Frekvencijska analiza pokazuje da se 32% slučajeva polarizacije narativa odnosi na unutrašnju politiku, 19,7% na kriminal, 16,4% na društvene teme i 14,1% na posljedice rata. Najrjeđe se polarizirani narativ koristi u tekstovima iz kulture.

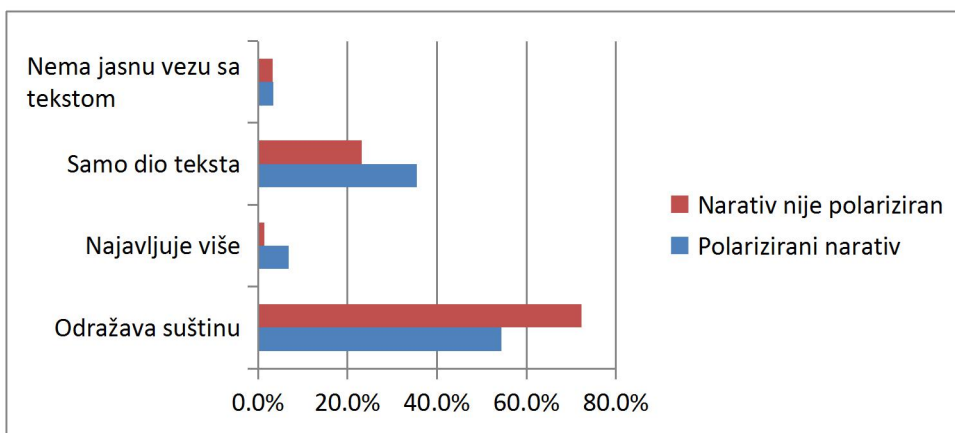

Grafikon br. 1; polarizacija narativa i tematska oblast

Polarizirani narativi su u 70,4% slučajeva praćeni unisonim citiranjem (citiranjem istomišljenika) a u 29,6 % slučajeva pluralnim (citiranjem obje strane).

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,087 što je više od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da razlika mada je evidentna nije statistički relevantna.

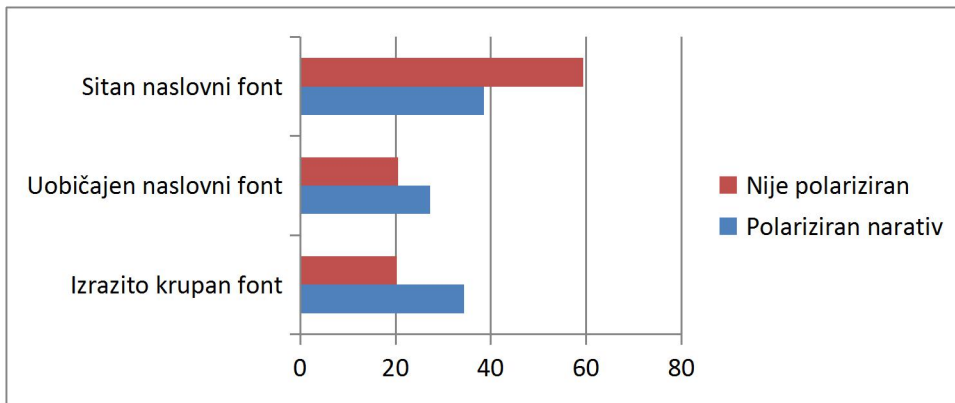
Polarizirani narativi su u manjoj mjeri nego nepolarizirani „pokriveni“ naslovom koji odražavaju suštinu priče a češće naslovima koji se osnose samo na jedan dio priče.

Grafikon broj 2; odnos polariziranosti narativa i jezičke funkcije naslova

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Međutim, vrijednost Cramer's V koeficijenta koji u ovom slučaju iznosi 0,176 upućuje na zaključak da se radi o malom (slabom) utjecaju.

Skoro identičan je nalaz hi kvadrat testa upoređivanja istaknutosti (veličine fonta) naslova i polariziranosti narativa. Utvrđeno je da statistički značajna razlika postoji ali da je slaba (mala). Na grafikonu to izgleda mnogo dramatičnije.

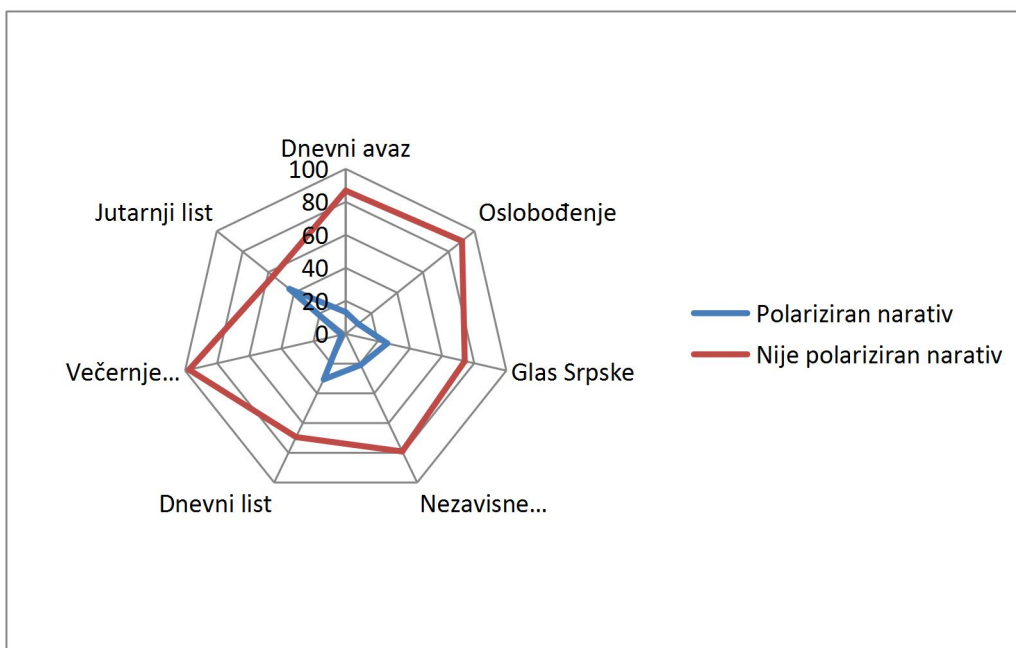

Grafikon broj ; veličina naslovnog fonta i polariziranost narativa

Povezanost polariziranosti narativa i faktografske zasnovanosti priče testirali smo T testom. Nalazimo da je Sig. (2-tailed)= 0,050. Pošto nije veća od 0,05 zaključujemo da postoji statistički značajna povezanost između polariziranosti narativa i faktografske zasnovanosti teksta (broja podataka). Polarizirani narativi sadrže veći broj podataka (srednja vrijednost broja podataka je 10,46 sa standardnom devijacijom 13,04). Nepolarizirani narativi u prosjeku (po jedinici analize) sadrže 8,61 podatak sa standardnom devijacijom 8,91.

Novine obuhvaćene uzorkom razlikuju se po polariziranosti narativa, naročito novine u BiH?

Iz grafičkog pregleda uočavamo razlike u strukturama pojedinih novina sa stajališta polariziranosti narativa.

8. Pristrasnost narativa

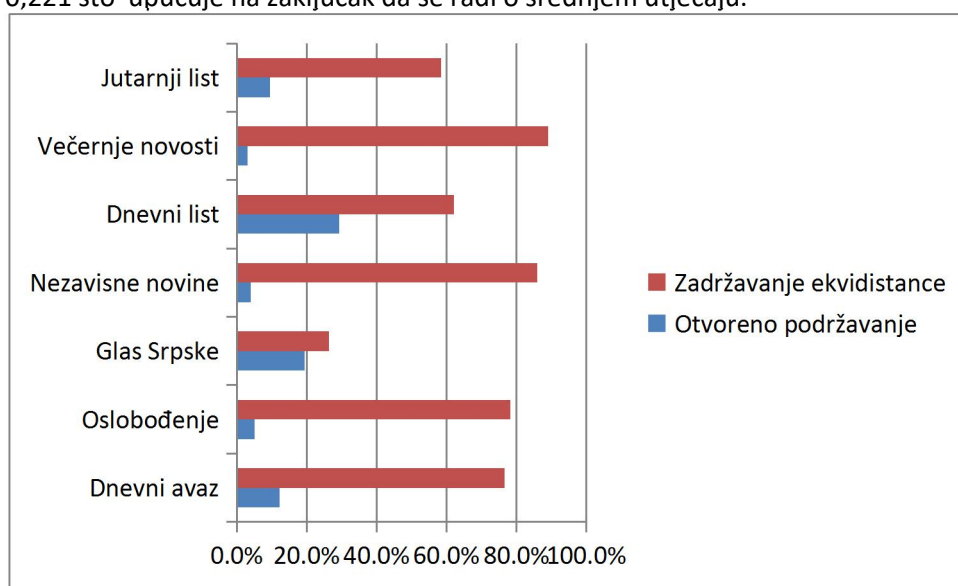
U ukupnom uzorku je 16,7% tekstova na naki način pristrasno. U 6,7 % slučajeva postoji neskriveno podržavanje jedne strane, u 8,0% slučajeva podržavanje je suptilno prikrieno, u 1,5 % slučajeva pristrasnost je praćena stigmatiziranjem druge strane, a u 0,6% slučajeva jedna strana se stigmatizira a izostaje podržavanje druge. Značajan dio uzorka (36% jedinica analize) po prirodi sadržaja nije se mogao kodirati sa stajališta varijable pristrasnost. Poduzorak, koji čine tekstovi u kojima je bilo moguće identificirati tip odnosa prema sudionicima sadrži 1272 jedinice analize.

Unutar ovog poduzorka distribucija tipova pristrasnosti je prikazana u tabeli.

	%
Otvoreno podržavanje jedne strane	10,5
Suptilno podržavanje jedne strane	12,4
Podrška jedne strane uz stigmatizaciju druge	2,4
Stigmatizacija jedne strane bez podrške druge	0,9
Zadržavanje ekvidistance	73,9
Total	100,00

Hi kvadrat test distribucije obilježja pristrasnosti u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom pokazuje postojanje statistički značajnih razlika.

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta u ovom slučaju iznosi 0,221 što upućuje na zaključak da se radi o srednjem utjecaju.

Zadržavanje ekvidistance je najčešće u Večernjim novostima, Nezavisnim novinama, Oslobođenju i Dnevnom avazu. U tom pogledu nema statistički značajne razlike između Oslobođenja i Dnevnog avaza.

Otvoreno podržavanje jedne strane je najčešće Dnevnom listu i Glasu Srpske. U Dnevnom avazu je statistički značajno češće otvoreno podržavanje jedne strane.

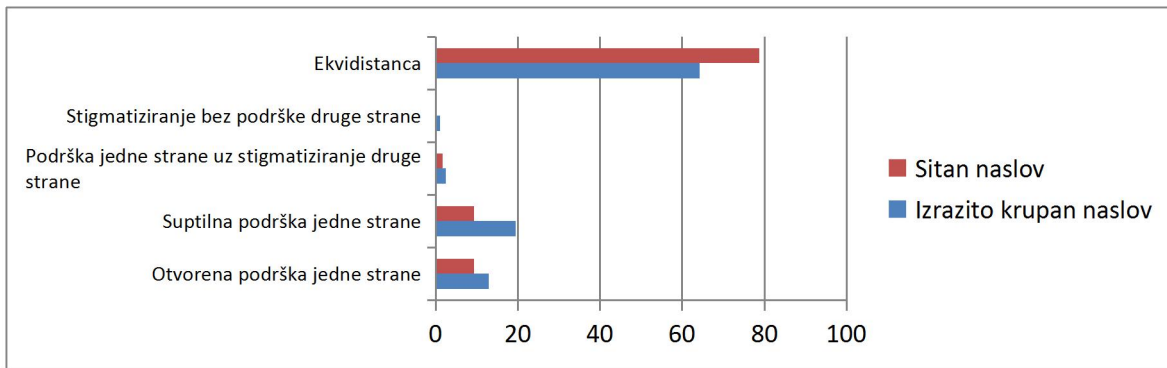
Istim postupkom smo testirali povezanost pristrasnosti narativa i tematskih oblasti.

Hi kvadrat test pokazuje statističku značajnost u pristrasnosti pojedinih novina.

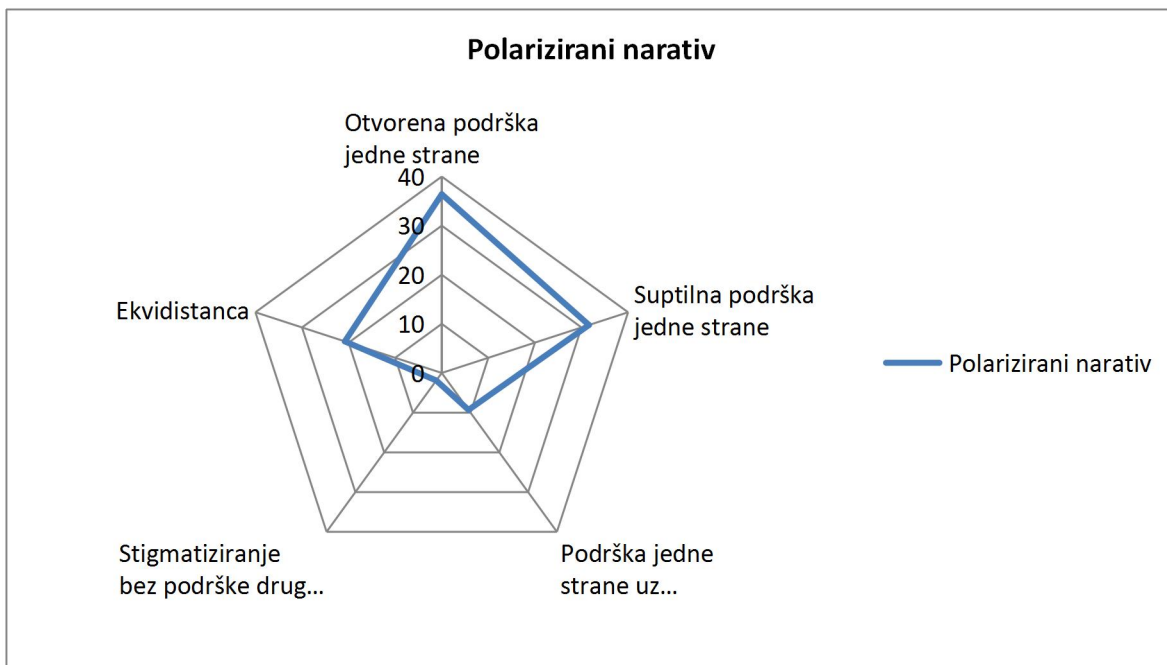
Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,185 upućuje na zaključak da se radi o srednjem utjecaju. Otvorena pristrasnost je najčešća u tekstovima o posljedicama rata (21,7%), unutrašnjoj politici (20,5%), i kriminalu (11,9%). Suptilna pristrasnost prati uglavnom tekstove o posljedicama rata (25,5%). Stigmatizacija jedne strane uz podršku druge je izrazitije prisutna u tekstovima o nauci i obrazovamnju. Ekvidistanca je svojstvena pisanju o temama iz kulture (100%), zdravstva (93,8%), zabave (90,3% i vanjske politike (87,7%).

Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna povezanost između pristrasnosti i veličine naslovnog fonta (isticanja naslova). Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,046 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,079 i upućuje na zaključak da se radi o slabom utjecaju.

Frekvencijska analiza pokazuje da izrazito krupni naslovi prate u većoj mjeri otvorenu i suptilnu pristrasnost a da su sitni naslovi prije odlika tekstova u kojima je zadržana ekvidistanca.

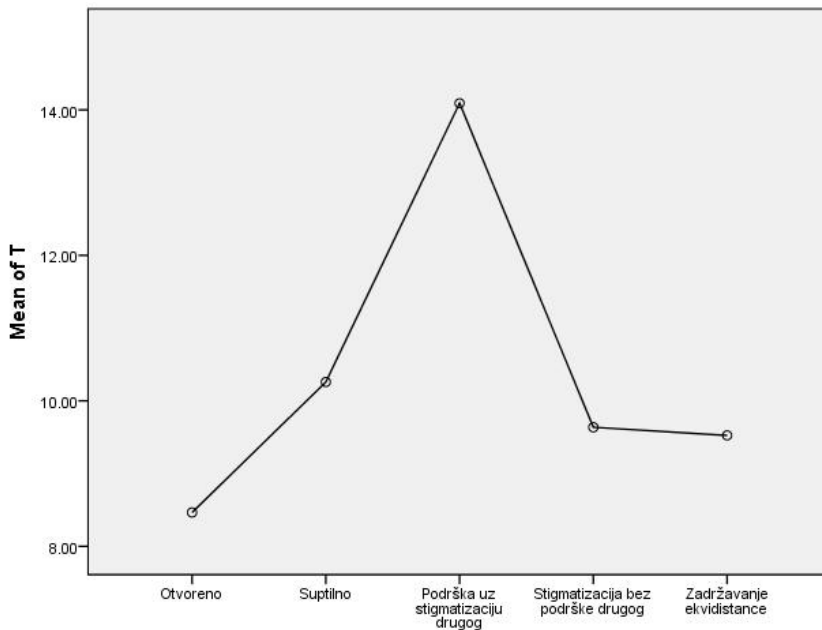

Polariziranost narativa je praćena pristrasnošću. U 36,4% slučajeva radi se o otvorenom a u 31,6% slučajeva o suptilnom podržavanju jedne strane u polarizovanom diskursu. U 9,3 % slučajeva pristrasnost je praćena stigmatiziranjem druge strane . Svega u 20,8 % slučajeva polarizovani narativ je prikazan uz zadržavanje ekvidistance prema stranama u konfliktu.

Jednofaktorska analiza varijanse otkriva da postoji povezanost između pristrasnosti diskursa i broja podataka navedenih u tekstu, ali da ona nije statistički relevantna.

Evidentne su razlike u srednjim vrijednostima broja podataka u poduzorcima generiranim na osnovu pojedinih obilježja varijable pristrasnost. To se vidi i iz grafičkog prikaza Means Plots.

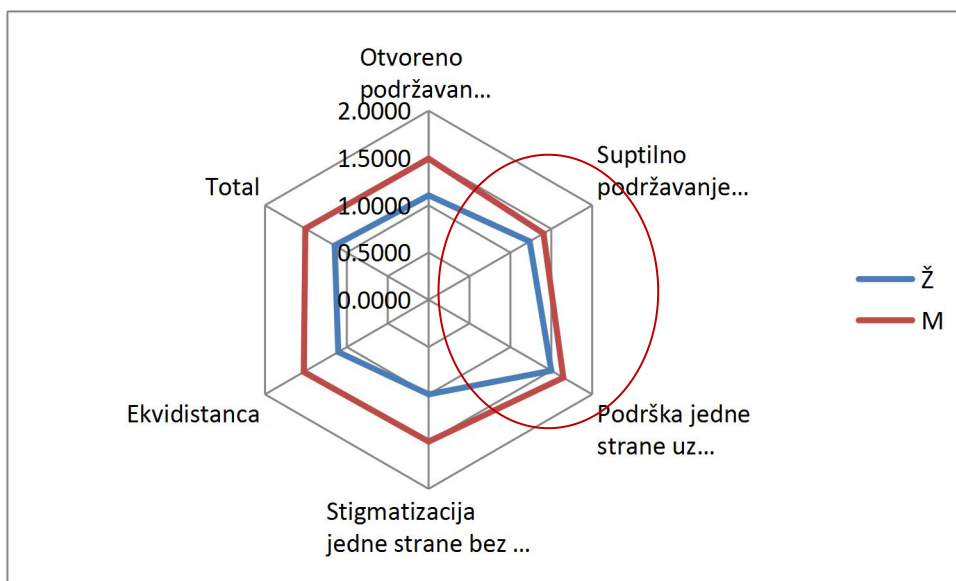

Podrška uz stigmatizaciju druge strane je praćena najvećim brojem podataka. Međutim, ta razlika (prikazana na grafikonu) nije statistički relevantna. Vrijednost Sig. u tabeli ANOVA je 0,195. To je više od 0,05. To potvrđuje i Post Hoc test u kome ne nalazimo rezultate obilježene zvjezdicom (*).

Citiranje osoba muškog spola je češće u funkciji pristrasnosti narativa nego citiranje osoba ženskog spola. To se vidi iz tabele u kojoj su upoređene srednje vrijednosti broja citiranih osoba s obzirom na spol u poduzorcima agregiranim prema pojedinim obilježjima varjable pristrasnost.

	Ž (Mean)	M (Mean)
Otvoreno podržavanje jedne strane	1,1053	1,4937
Suptilno podržavanje jedne strane	1,2353	1,4043
Podrška jedne strane uz stigmatizaciju druge	1,5000	1,6471
Stigmatizacija jedne strane poz podrške druge	1,0000	1,5000
Ekvidistanca	1,1048	1,5268
Total	1,1488	1,5072

Evidentne su razlike u obimu citiranja osoba muškog u odnosu na osobe ženskog spola, u korist osoba muškog spola. Iz dijagrama paukove mreže se vidi i da je citiranje osoba ženskog spola izrazitije u funkciji podrške jedne strane uz stigmatizaciju druge i suptilne podrške jednoj strani.

9. Ton narativa

U ukupnom uzorku (1987) je bilo moguće kodirati 64,1 % jedinica analize sa stajališta tona narativa. To su bili tekstovi u kojima je sadržan eksplicitan ili implicitan stav novinara ili medija prema objektu izvještavanja. U tako dobijenom poduzorku 43% odsto jedinica analize je definirano sa stanovišta smjera stava koji novinar, odnosno medij zauzima prema objektu izvještavanja (pozitivan ili negativan), a 57% je nedefinirano (neutralno).

	Percent
Stigmatizirajuće negativan	2.8
Negativan	11.9
Više negativan nego pozitivan	14.1
Više pozitivan nego negativan	9.8
Navijački pozitivan	4.5
Neutralan	57.0
Total	100.0

U poduzorku koji čine tekstovi sa definiranim smjerom stava prema objektu izvještavanja (548) prevladava negativan ton (66,78%).

Hi kvadrat test distribucije obilježja obojenosti-tona narativa u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom, pokazuje postojanje statistički značajnih razlika.

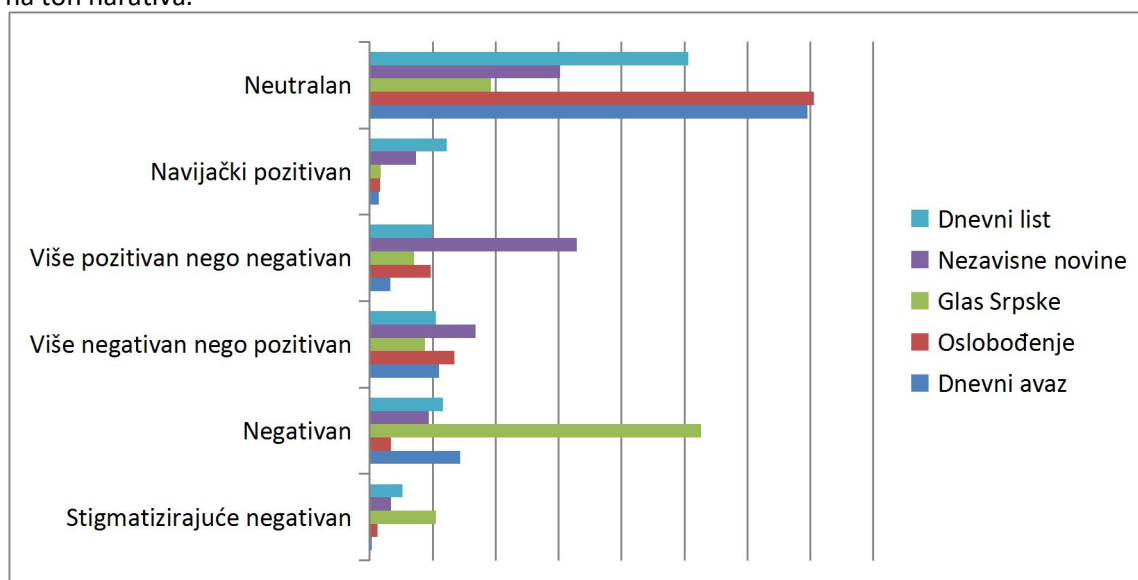
Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,258. Radi se, dakle, o srednjem utjecaju, odnosno umjerenim, ali statistički značajnim razlikama između pojedinih novina u obijenosti-tonu narativa.

To je vidljivo iz tabele.

	Dnevni avaz	Oslobođenje	Glas Srpske	Nezavisne novine	Dnevni list	Večernje novosti	Jutarnji list
Stigmatizirajuće negativan	,4%	1,3%	10,5%	3,4%	5,2%	1,3%	6,0%
Negativan	14,3%	3,4%	52,6%	9,4%	11,6%	,8%	25,5%
Više negativan nego pozitivan	11,0%	13,4%	8,8%	16,8%	10,5%	16,9%	19,5%
Više pozitivan nego negativan	3,3%	9,7%	7,0%	32,9%	9,9%	,4%	14,8%
Navijački pozitivan	1,5%	1,7%	1,8%	7,4%	12,2%	3,8%	4,7%
Neutralan	69,5%	70,6%	19,3%	30,2%	50,6%	76,7%	29,5%

Postoji statistički značajna razlika u tonu narativa među pojedinim dnevnim novinama u BiH. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta koji u ovom slučaju iznosi 0,282 upućuje na zaključak da se radi o srednjem utjecaju varijable naziv novina (u poduzorku novine iz BiH) na ton narativa.

Na grafikonu se vidi obim i vrsta te razlike.

Istim postupkom je utvrđeno postojanje razlike u tonu narativa i tematske oblasti.

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,173 te upućuje na zaključak da se radi o slabom utjecaju varijable tematska oblast na varijablu ton narativa (izvještaja). Stigmatizirajuće negativan ton je karakterističan za tekstove iz tematskih oblasti kriminal (6,0%), nauka i obrazovanje (5,9%), unutrašnja politika (4,0%), posljedice rata i zdravstvo (3,7%). Negativan ton je karakterističan za izvještaje o kriminalu (28,6%), posljedicama rata (15,8%), društvu (12,5%) i unutrašnjoj politici (12,4%). Više negativan nego pozitivan ton je karakteristika tekstova o nauci i obrazovanju (32,4%), posljedicama rata i o zdravstvu (po 18,5%), unutrašnjoj politici (17%).

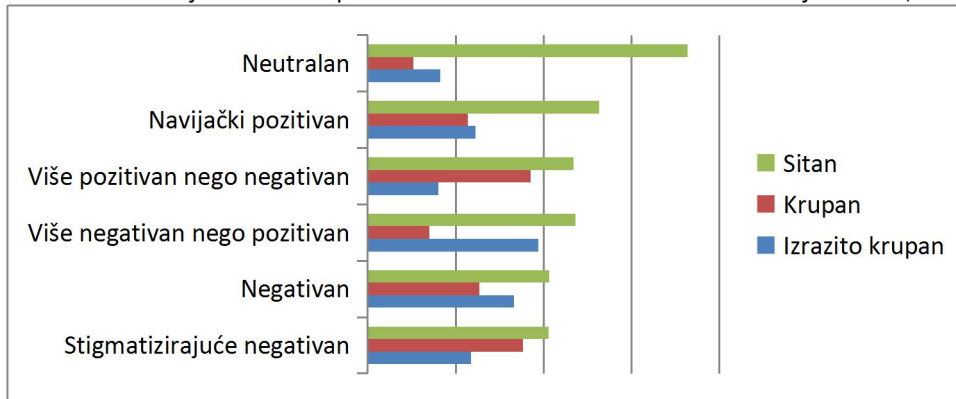
Više pozitivan nego negativan ton prate tekstove o zabavi (19,4%), zdravstvu (18,5%), sportu (13,7%). Navijački pozitivan ton imaju tekstovi iz sporta (23,5%), unutrašnje politike (7,5%), vanjske politike (4,9%).

Neutralan ton dobijaju tekstovi o unutrašnjoj politici (13,8%), društvu (9,7%), privredi (7,3%).

Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna povezanost između tona narativa i referencijalne funkcije naslova. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,149 i upućuje na zaključak da se radi o slabom utjecaju. Stigmatizirajuće negativni tekstovi su u 50% slučajeva

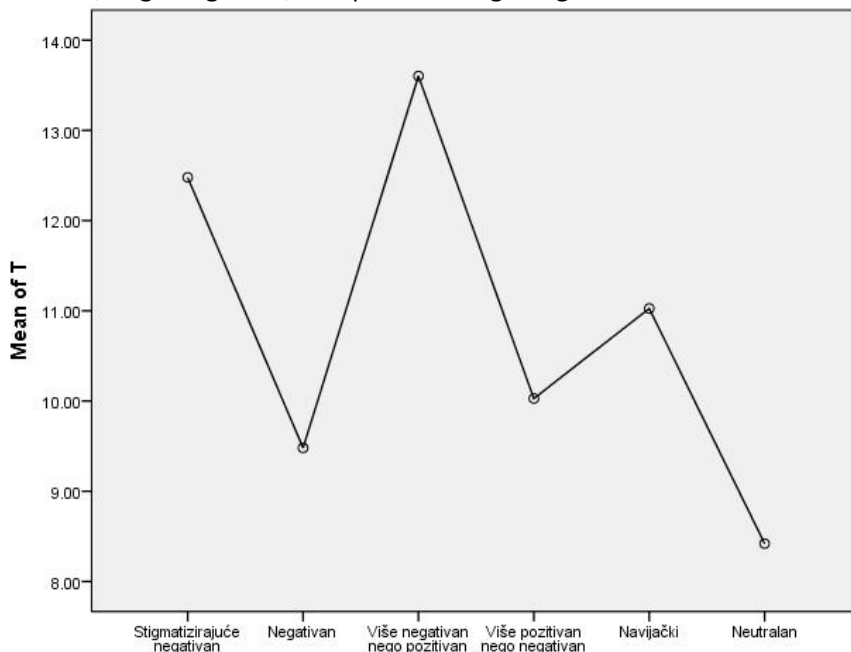
praćeni naslovima koji odražavaju suštinu teksta, u 38,2% slučajeva njihovi naslovi referiraju samo na dio teksta, u 8,8% slučajeva naslov najavljuje više nego što se može pročitati u tekstu a u 2,9% slučajeva nema jasnu vezu sa tekстом. Na drugoj strani neutralni tekstovi u 76% slučajeva imaju naslov koji odražava suštinu teksta, u 20,6% slučajeva odnose se na jedan dio teksta, a u 0,1% slučajeva najavljuju više, odnosno u 2,8% slučajeva nemaju jasnu vezu sa tekстом.

Varijabla ton narativa je povezana i sa varijablom isticanje naslova. Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna ali slaba povezanost na nivou Cramer's V koeficijenta = 0,153,

Jednofaktorskom analizom varijanse utvrđena je statistički značajna veza između tona narativa i faktografske zasnovanosti (broja podataka). Evidentne su razlike u srednjim vrijednostima broja podataka između poduzoraka agregiranih na temelju različitih obilježja varijable ton narativa. To se vidi iz grafičkog prikaza (Means Plots).

Stigmatizirajuće negativni, više negativni nego pozitivni i navijački pozitivni narativi su podržani većim brojem podataka, nego negativni, više pozitivni nego negativni i neutralni narativi.

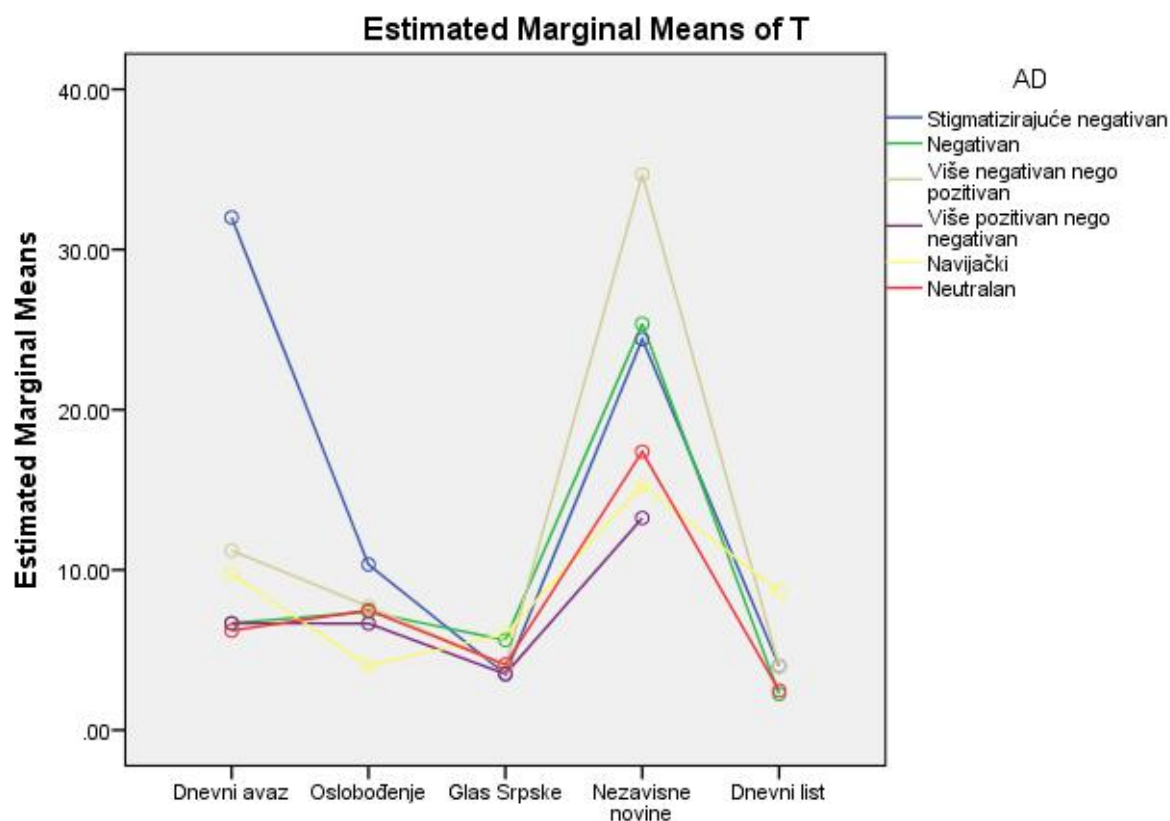

Pravo pitanje je: da li su uočene razlike statistički relevantne?

Pošto je vrijednost Sig. u Test of Homogeneity of Variances jednaka 0,000, što je manje od 0,05 provjeravamo vrijednost Sig. u tabeli ANOVA. Nalazimo da je Sig.= 0,000. To je manje od 0,05 te zaključujemo da postoji statistički značajna razlika u broju podataka u narativima različitog tona. To potvrđuje i Post Hoc test u kome nalazimo rezultate obilježene zvjezdicom (*).

Dvofaktorskom analizom varijanse smo testirali povezanost faktografskog potencijala tekstova (broja činjenica) kao zavisne kontinualne promjenljive na jednoj strani i analiziranih novina koje izlaze u BiH (pojedinačno) i tona izvještavanja (dvije nezavisne kategorijske varijable) na drugoj strani.

Evidentne razlike u srednjim vrijednostima broja činjenica u tekstovima u pojedinačnim dnevnim novinama u BiH grupiranih i na osnovu promjenljive (faktora) „ton izvještavanja“ pregledno su prikazane u dijagramu.

U Tests of Between-Subjects Effects nalazimo da je vrijednost Sig. za novogeneriranu varjablu BiH novine/ton izvještavanja = 0.000. Pošto je to vrijednost manja od 0.01 zaključujemo da postoji statistički značajan utjecaj varjable BiH novine/ton izvještavanja na faktografsku zasnovanost tekstova (broj činjenica).

Tests of Between-Subjects Effects						
Dependent Variable: T						
Source	Type III Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.	Partial Eta Squared
Corrected Model	30476.189 ^a	28	1088.435	12.319	.000	.330
Intercept	11706.369	1	11706.369	132.493	.000	.159
C	9871.312	4	2467.828	27.931	.000	.138
AD	1269.454	5	253.891	2.874	.014	.020
C * AD	5416.815	19	285.096	3.227	.000	.081
Error	61759.700	699	88.354			
Total	157767.000	728				
Corrected Total	92235.889	727				

a. R Squared = .330 (Adjusted R Squared = .304)

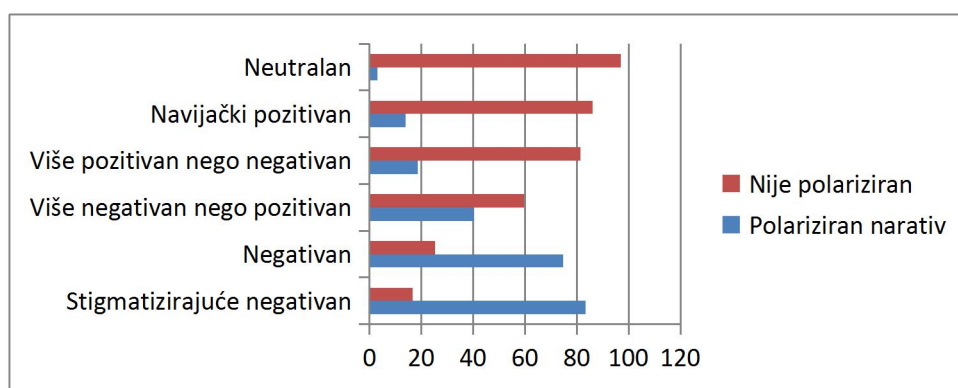
Vrijednost **Partial Eta Squared = 0.081 (tzv. Eta kvadrat)** kaže da se radi o srednjoj veličini utjecaja kojom se objašnjava 8 % varijanse.

U tabeli **Multiple Comparisons** precizno lociramo razlike. Tako vidimo da postoje statistički značajne razlike u faktografskoj podržanosti tekstova sa stajališta dva posmatrana faktora (nezavisne varjable) između Dnevnog avaza i Nezavisnih novina; Oslobođenja i Nezavisnih novina; Glasa Srpske i Nezavisnih novina i Dnevnog lista i Nezavisnih novina.

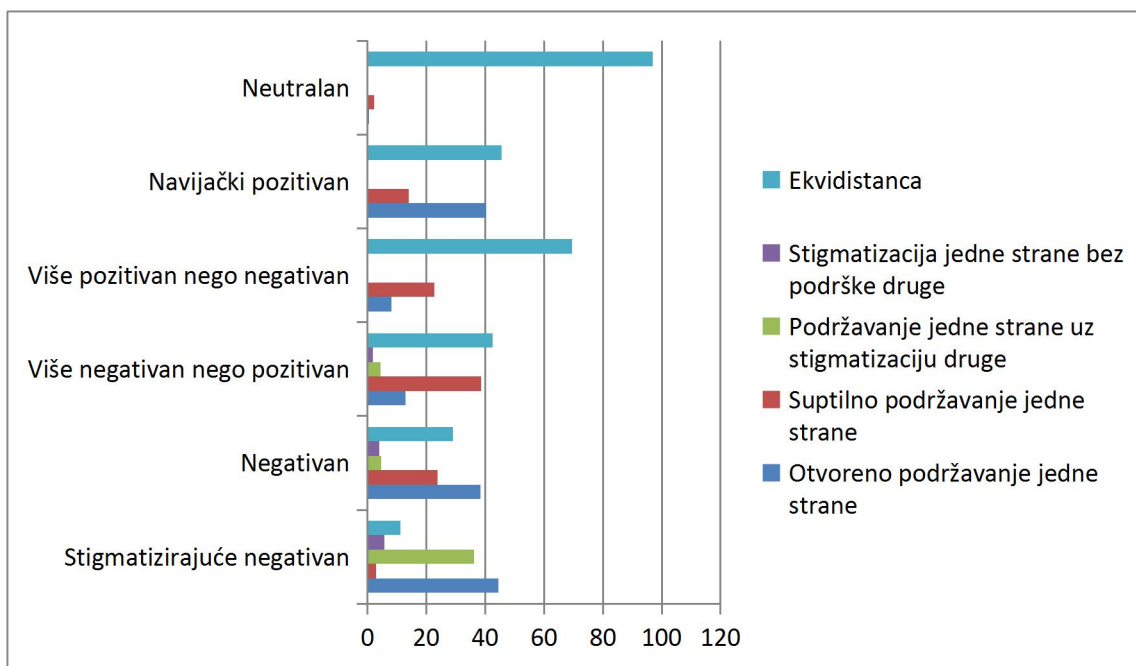
Multiple Comparisons						
Dependent Variable: T						
Tukey HSD						
(I) C	(J) C	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Sig.	99% Confidence Interval	
					Lower Bound	Upper Bound
Dnevni avaz	Oslobođenje	-.4229	.83575	.987	-3.1535	2.3078
	Glas Srpske	2.0953	1.48564	.621	-2.7588	6.9493
	Nezavisne novine	-12.7628*	.95928	.000	-15.8971	-9.6285
	Dnevni list	3.5306	2.00217	.396	-3.0112	10.0723
Oslobođenje	Dnevni avaz	.4229	.83575	.987	-2.3078	3.1535
	Glas Srpske	2.5181	1.50037	.448	-2.3841	7.4204
	Nezavisne novine	-12.3399*	.98195	.000	-15.5483	-9.1316
	Dnevni list	3.9534	2.01312	.285	-2.6241	10.5310
Glas Srpske	Dnevni avaz	-2.0953	1.48564	.621	-6.9493	2.7588
	Oslobođenje	-2.5181	1.50037	.448	-7.4204	2.3841
	Nezavisne novine	-14.8581*	1.57253	.000	-19.9961	-9.7201
	Dnevni list	1.4353	2.35824	.974	-6.2699	9.1405
Nezavisne novine	Dnevni avaz	12.7628*	.95928	.000	9.6285	15.8971
	Oslobođenje	12.3399*	.98195	.000	9.1316	15.5483
	Glas Srpske	14.8581*	1.57253	.000	9.7201	19.9961
	Dnevni list	16.2933*	2.06747	.000	9.5382	23.0485
Dnevni list	Dnevni avaz	-3.5306	2.00217	.396	-10.0723	3.0112
	Oslobođenje	-3.9534	2.01312	.285	-10.5310	2.6241
	Glas Srpske	-1.4353	2.35824	.974	-9.1405	6.2699
	Nezavisne novine	-16.2933*	2.06747	.000	-23.0485	-9.5382

Based on observed means.
The error term is Mean Square(Error) = 88.354.
*. The mean difference is significant at the ,01 level.

Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna povezanost varijabli polariziranost narativa i ton narativa. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,459 upućuje na zaključak da se radi o jakom utjecaju.

Na grafikonu je veoma upečatljivo i jasno prikazana priroda odnosa između ove dvije varijable. Sličnu vezu pronalazimo i između varijabli pristrasnost i ton narativa. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,406. To nas upućuje na zaključak da se radi o jakom utjecaju. Vrstu utjecaja ponovo prikazujemo na grafikonu.

10. Objektivnost

U ukupnom uzorku (1987) bilo je moguće kodirati 71,6 % jedinica analize sa stajališta varijable objektivnost narativa. To su tekstovi u kojima je bilo moguće dijagnosticirati odnos autora (novinara) prema činjenicama. U tako dobijenom poduzorku u 55,7 odsto jedinica analize je jasno razdvajanje činjenica i stavova, u 18,8% slučajeva činjenice su, očigledno prilagođavane unaprijed zadanim stavovima, u 21,1 % slučajeva izostaje komentarisanje činjenica a u 4,4% slučajeva u tekstu nema činjenica.

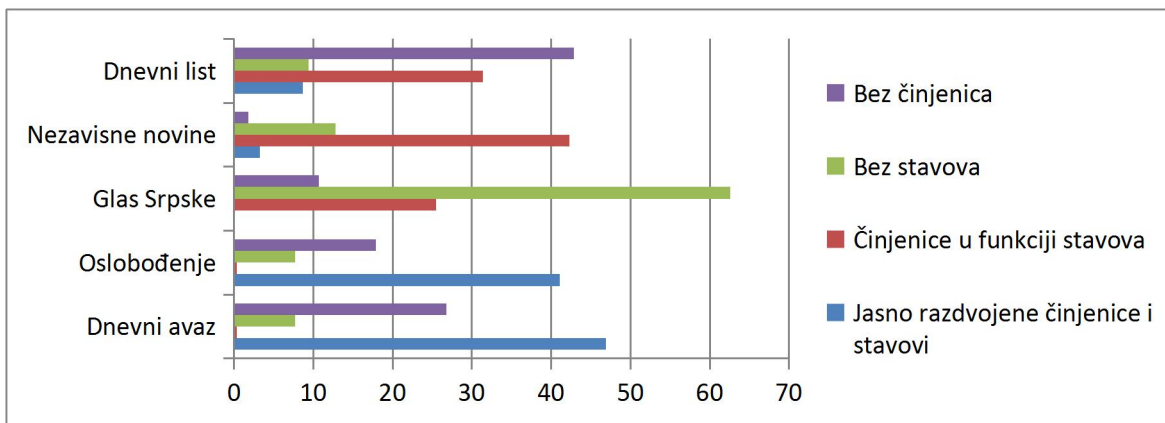
Hi kvadrat test distribucije obilježja objektivnost u pojedinim novinama obuhvaćenim uzorkom, pokazuje postojanje statistički značajnih razlika.

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,501. Radi se, dakle, o velikom utjecaju, odnosno velikim razlikama između pojedinih novina u objektivnosti narativa. To je vidljivo iz tabele.

	Dnevni avaz	Oslobođenje	Glas Srpske	Nezavisne novine	Dnevni list	Večernje novosti	Jutarnji list
Jasno razdvojene činjenice i stavovi	87,5%	87,8%	0,0%	11,4%	26,7%	86,0%	55,8%
Nisu jasno razdvojene činjenice i stavovi	,4%	,4%	28,5%	67,8%	45,5%	,9%	18,4%
U tekstu nema stavova	6,6%	7,6%	68,7%	20,1%	13,3%	12,8%	23,8%
U tekstu nema činjenica	5,5%	4,2%	2,8%	,7%	14,5%	,4%	2,0%

Postoji statistički značajna razlika u objektivnosti narativa među pojedinim dnevnim novinama u BiH.

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta koji u ovom slučaju iznosi 0,537 upućuje na zaključak da se radi o velikim razlikama. Na grafikonu se vidi obim i vrsta te razlike.

Istim postupkom je utvrđeno postojanje razlike u objektivnosti narativa u poduzorcima agregiranim na osnovu pojedinačnih obilježja varijable tematska oblast.

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,196 te upućuje na zaključak da se radi o slabom bliže srednjem utjecaju varijable tematska oblast na varijablu objektivnost narativa.

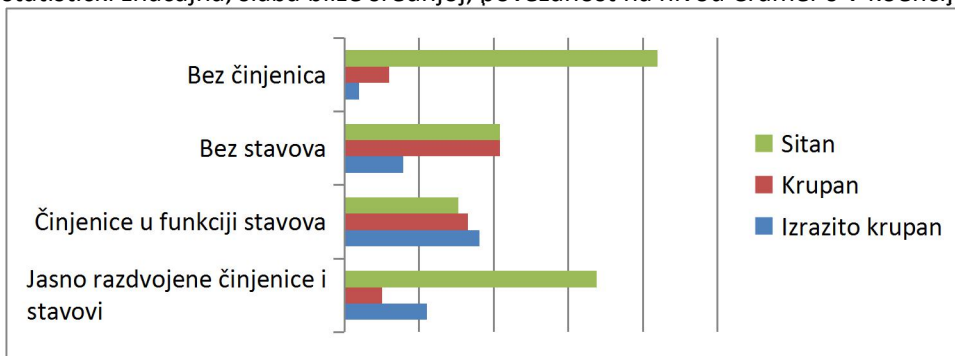
U poduzorku agregiranom na osnovu obilježja da su činjenice podčinjene unaprijed zadanim stavovima dominiraju unutrašnja politika (35,8%), slijede društvo (13,1%), zabava (11,9%) i kriminal (7,8%).

U poduzorku agregiranom na osnovu obilježja da su činjenica i komentari jasno razdvojeni dominira unutrašnja politika (23,5%).

U poduzorku agregiranom na osnovu obilježja da u tekstovima nisu izneseni stavovi dominiraju društvene teme (36%) a slijede unutrašnja politika i privreda sa po 13,7%.

Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna povezanost između objektivnosti narativa i referencijalne funkcije naslova. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,121 i upućuje na zaključak da se radi o slabom utjecaju.

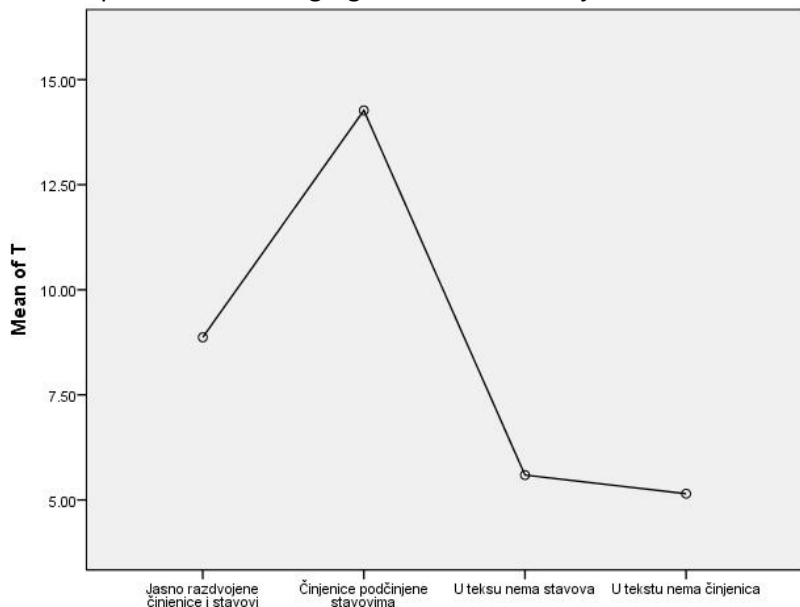
Varjabla objektivnost narativa je povezana sa varijablom isticanje naslova. Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna, slaba bliže srednjoj, povezanost na nivou Cramer's V koeficijenta = 0,208.

Tip i oblik povezanosti je vidljiv iz grafičkog prikaza.

Jednofaktorskom analizom varijanse utvrđena je statistički značajna veza između objektivnosti narativa i faktografske zasnovanosti (broja podataka). Evidentne su razlike u srednjim vrijednostima broja podataka

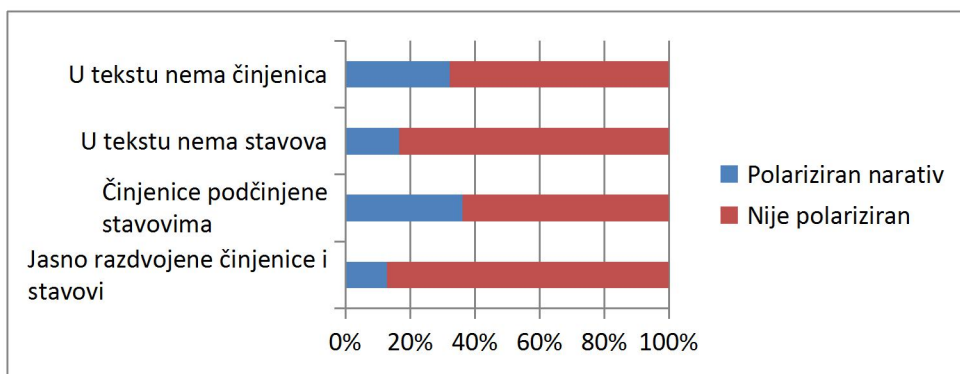
između poduzoraka agregiranih na temelju različitih obilježja varijable objektivnost narativa.

Iz grafikona (Means Plots) je vidljivo da je podčinjavanje činjenica stavovima praćeno većim brojem podataka u tekstu, kao i da je odsustvo stavova praćeno i manjim brojem podataka.

Vrijednost Sig. u Test of Homogeneity of Variances jednaka je 0,000. Pošto je manja od 0,05 provjeravamo vrijednost Sig. u tabeli ANOVA. Nalazimo da je Sig.= 0,000. To je manje od 0,05 te zaključujemo da postoji statistički značajna razlika u broju podataka u narativima različite objektivnosti. To potvrđuje i Post Hoc test u kome nalazimo rezultate obilježene zvjezdicom (*). U svim slučajevima se radi o malom (slabom) utjecaju.

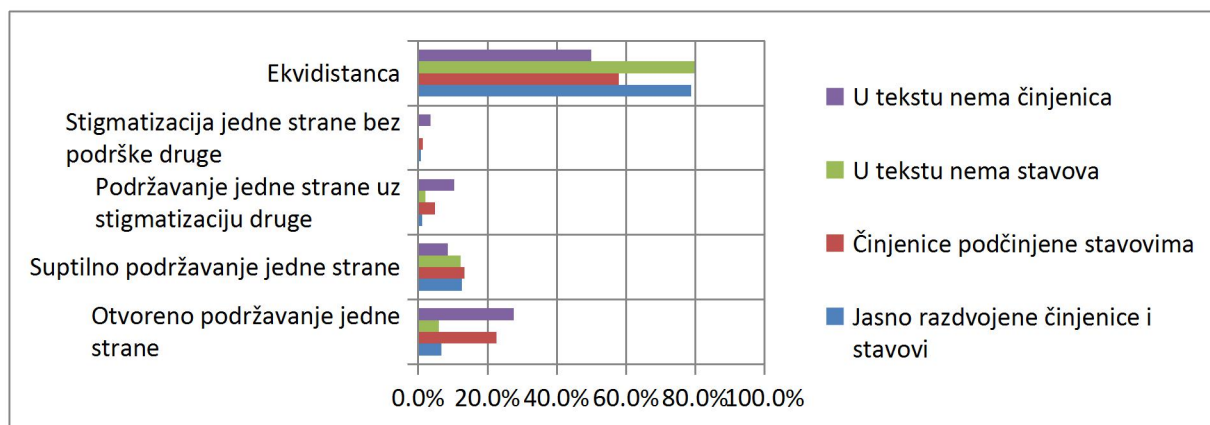
Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna povezanost varijabli polariziranost narativa i objektivnost narativa. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,169 što upućuje na zaključak da se radi o slabom (malom) utjecaju.

Na grafikonu je prikazana priroda odnosa između ove dvije varijable.

Sličnu vezu pronalazimo i između varijabli pristrasnost i objektivnost narativa. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,172. To nas upućuje na zaključak da se radi o slabom (malom) utjecaju. Vrstu utjecaja prikazujemo na grafikonu.

Zadržavanje ekvidistance je praćeno jasnim razdvajanjem činjenica i stavova i odsustvom kometara. Podčinjavanje (manipuliranje) činjenica je u funkciji otvorenog podržavanja jedne strane. Tekstovi bez činjenica su u funkciji podržavanja jedne strane.

11. Transparentnost izvora

U tri četvrtine uzorka (75,8%) precizno su identifikovani (navedeni) izvori informacija koje se iznose u tekstu. U 11% slučajeva izvori se ne navode, u 1,9% slučajeva autor štiti izvore, u 1,8% slučajeva koristi „priča se“ izvore a u 9,5 % slučajeva je odnos prema izvorima kombiniran.

Postoji razlika u transparentnosti izvora između posmatranih novina. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,279 upućuje na zaključak da se radi o srednjem utjecaju.

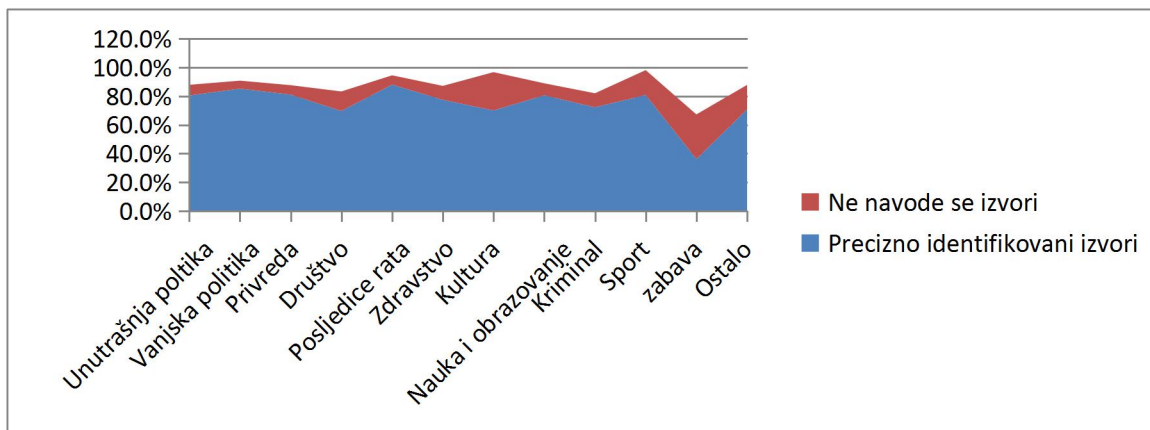
Distribuciju pojedinih obilježja varijable Izvor informacija po pojedinim novinama prikazana je u preglednoj tabeli.

	Dnevni avaz	Oslobođenje	Glas Srpske	Nezavisne novine	Dnevni list	Večernje novosti	Jutarnji list
Precizno identifikovani izvori	79,9%	85,7%	36,3%	88,5%	91,5%	93,2%	53,4%
Zaštićeni izvori	5,6%	0,0%	0,0%	1,4%	2,8%	,4%	3,4%
"Priča se " izvori	1,9%	0,0%	3,3%	4,1%	1,4%	0,0%	3,4%
Ne navode se izvori	10,0%	11,4%	23,1%	4,7%	2,8%	3,4%	20,9%
Kombinirani odnos	2,6%	3,0%	37,3%	1,4%	1,4%	3,0%	18,9%

Identifikovanje izvora informacija je najčešće u Večernjim novostima, Dnevnom listu, Nezavisnim novinama i Oslobođenju. Ne navode se izvori najčešće u Glasu Srpske i Jutarnjem listu.

Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna povezanost varijabli transparentnost izvora informacija i Tematsko područje. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Na osnovu toga zaključujemo da je razlika statistički relevantna. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,169 upućuje na zaključak da se radi o slabom (malom) utjecaju.

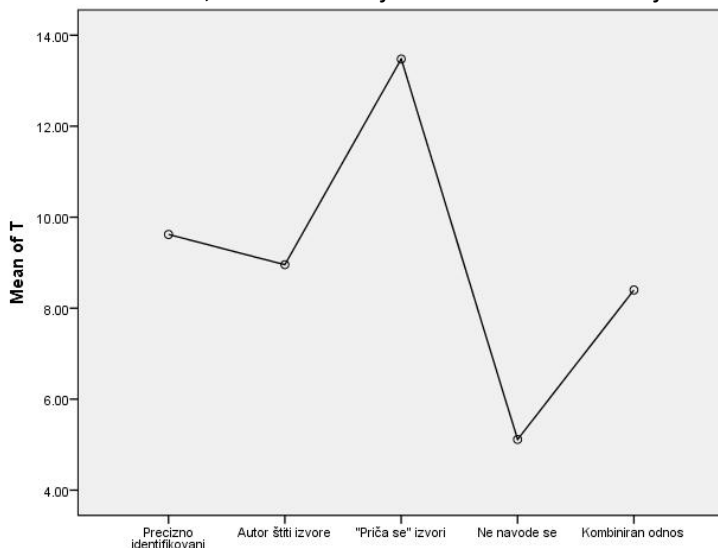

Precizno su identifikovani izvori u tekstovima o posljedicama rata (88,0%), vanjskoj politici (85,2%), privredi (81%) i unutrašnjoj politici (80,4%). Ne navode se izvori, u većoj mjeri nego u drugim slučajevima, u tekstovima iz područja zabave (31%) kulture (26,7%), sporta, (17,3%) i društva (13,6%).

Jednofaktorska analiza varijanse pokazuje da postoji statistički značajna povezanost između transparentnosti izvora informacija i faktografske zasnovanosti (broja podataka) izvještaja.

Vrijednost Sig. u tabeli ANOVA je Sig.= 0,000. To je manje od 0,05 te zaključujemo da postoji statistički značajna razlika u broju podataka (srednjim vrijednostima) u narativima u kojima su izvori informacija precizno navedeni, odnosno u kojima nisu navedeni. To je vidljivo iz grafikona (Means Plots).

To potvrđuje i Post Hoc test u kome nalazimo rezultate obilježene zvjezdicom (*). U svim slučajevima se radi o malom (slabom) utjecaju. Tekstovi u kojima su precizno identifikovani izvori sadrže veći broj podataka nego tekstovi u kojima se izvori ne navode odnosno tekstovi sa kombiniranim odnosom prema navođenju izvora i zaštićenim izvorima a manje nego tekstovi sa „priča se“ izvorima.

Veća transparentnost izvora (precizno navođenje) je u većoj mjeri odlika narativa koji nije polariziran, mada Hi kvadrat test pokazuje da se radi o slaboj povezanosti ove dvije varijable. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05, ali Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,121 što upućuje na zaključak da se radi o slabom (malom) utjecaju. Skoro identičan je rezultat hi kvadrat testa statističke značajnosti u razlikama manifestiranja varijable transparentnost izvora u poduzorciam agregiranim na osnovu obilježja varijable pristrasnot narativa. U ovom slučaju vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,114 što upućuje na zaključak da se radi o veoma slabom uticaju. Nešto malo jaču vezu nalazimo između varijabli transparentnost izvora i valencija (obojenost) narativa. Cramer's V koeficijenta iznosi 0,141, međutim još uvijek se radi o slabom utjecaju.

U preglednoj tabeli se vidi da su precizno identifikovani izvori prije svega karakteristika neutralnih, i navijački pozitivnih tekstova, a da se izvori ne navode najčešće u stigmatizirajuće negativnim i negativnim tekstovima.

	Stigmatizirajuće negativan	Negativan	Više negativan nego pozitivan	Više pozitivan nego negativan	Navijački pozitivan	Neutralan
Precizno identifikovani izvori	73.5%	66.9%	79.7%	80.8%	87.3%	84.3%
Zaštićeni izvori	5.9%	6.9%	4.0%	1.6%	0.0%	0.9%
"Priča se " izvori	0.0%	2.8%	3.4%	0.8%	3.6%	0.7%
Ne navode se izvori	2.9%	4.8%	6.2%	9.6%	5.5%	10.4%
Kombinirani odnos	17.6%	18.6%	6.8%	7.2%	3.6%	3.7%

Hi kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna povezanost između transparentnosti izvora informacija i razdvajanje stavova (komentara) od činjenica. Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi 0,213 što upućuje na zaključak da se radi o srednjem utjecaju. Precizno identifikovanje izvora ide uz jasno razdvajanje činjenica i stavova a izostavljanje izvora uz tekstove u kojima nema stavova.

12. ILUSTRACIJE

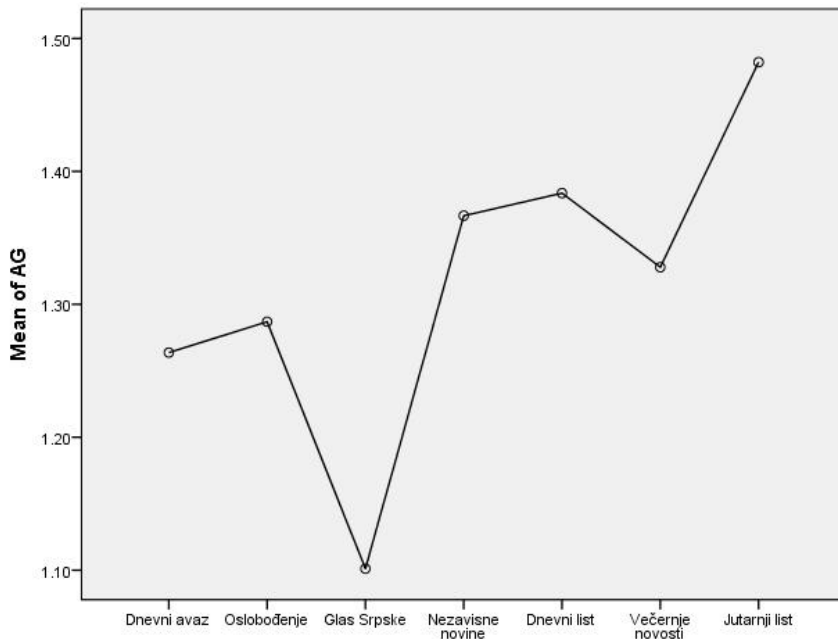
12.1. Fotografije

66,2% jedinica analize sadržaja (1315) obuhvaćenih analizom sadrži fotografije. Prosječan broj fotografija je 1,29 sa standardnom devijacijom od 0,889. To znači da većina tekstova (oko 2/3) koji su ilustrovani fotografijama sadrže između jedne i dvije fotografije. Preciznije kazano u 85,2 % slučajeva tekst je ilustriran sa jednom fotografijom (Mod=1). Minimalni broj fotografija u jednom tekstu je jedan a maksimalan 9 (svega u jednom slučaju).

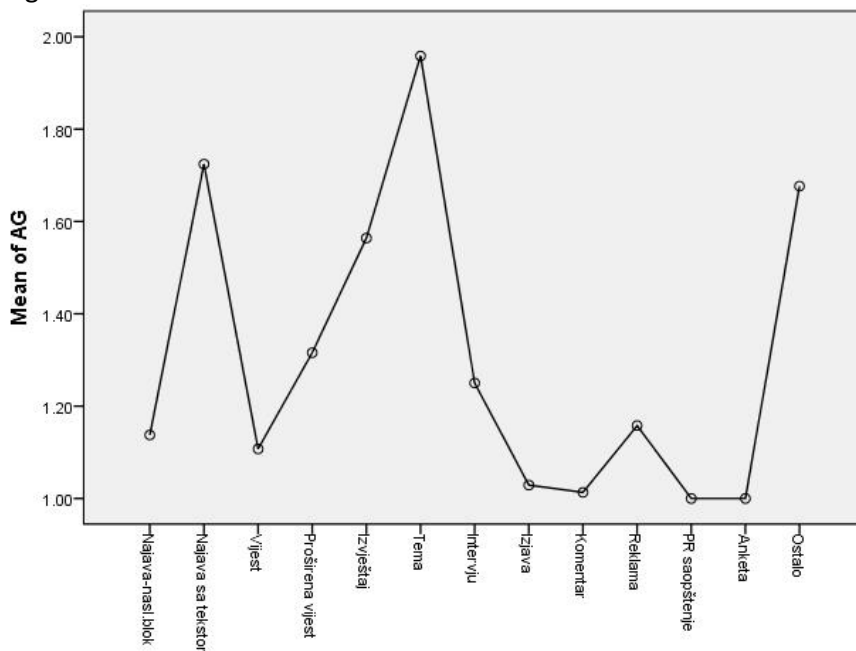
Relativno mala vrijednost za Mod=1 kao i relativno veliki broj jedinica analize (33,8%) bez fotografija ne podržavaju pretpostavku o tabloidiziranosti analiziranih novina.

Jednofaktorska analiza varijanse pokazuje da nema statistički značajne razlike između dnevnih novina obuhvaćenih uzorkom u primjeni fotografija. Uzuzetak su Jutarnji list i Glas Srpske. Jutarnji list u relativno većoj mjeri nego Glas Srpske sadrži fotografije, međutim pošto Sig. ima vrijednost 0,007 radi se ipak o malom utjecaju.

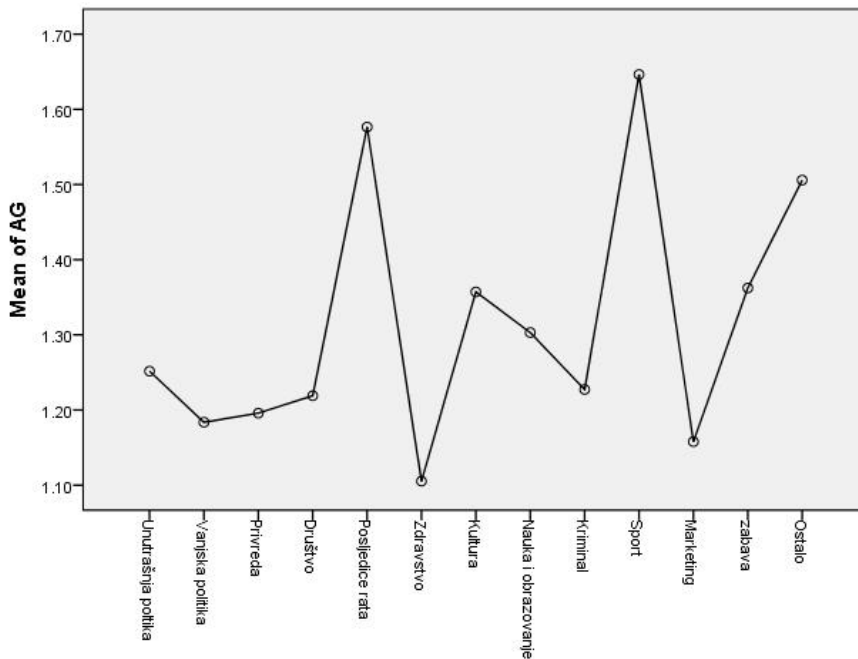
Means Plots tu razliku pokazuje mnogo dramatičnijom.

Postoji povezanost između upotrebe fotografija i žanra. Means Plots pokazuje da su teme, najave na naslovnoj strani sa tekstem, izvještaj, prošireni izvještaj i intervju pokriveni sa većim brojem fotografija nego drugi žanrovi.

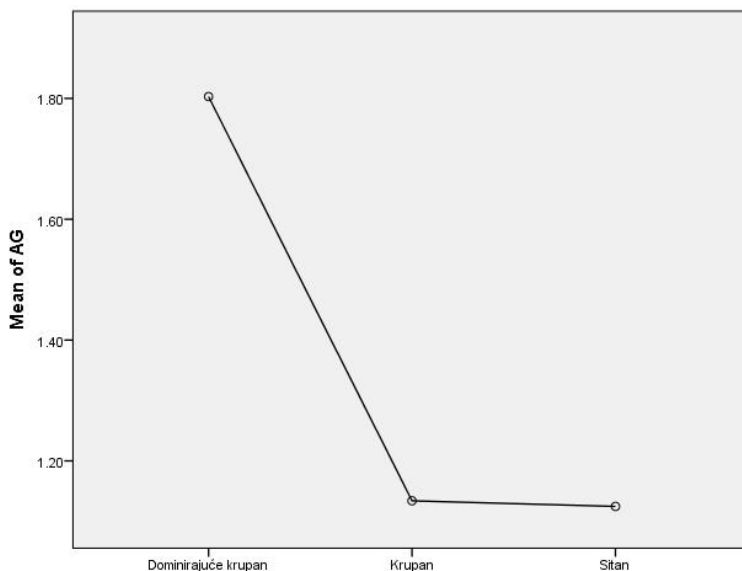

Post Hoc Tests pokazuje da se u svim slučajevima radi o slaboj vezi. Slična je povezanost i između broja fotografija i tematskog područja teksta.

Means Plots pokazuje da su tekstovi iz područja sporta, posljedica rata, kulture, nauke i obrazovanja, zabave, kriminala, društva i unutrašnje u većoj mjeri ilustrirani fotografijama nego tekstovi iz vanjske politike, privrede, zdravstva, marketinga i zabave. Međutim u svim slučajevima se radi o veoma slaboj vezi, koja statističku značajnost dobija samo pri poređenju tekstova iz sporta sa tekstovima iz unutrašnje i vanjske politike, zdravstva, privrede i marketinga.

Jednofaktorska analiza varijanse pokazuje da postoji statistički značajna povezanost između broja fotografija i veličine naslovnog fonta (istaknutosti naslova). Vrijednost Sig. u Test of Homogeneity of Variances jednaka je 0,000. Pošto je manja od 0,05 provjeravamo vrijednost Sig. u tabeli ANOVA. Nalazimo da je Sig.= 0,000. To je manje od 0,05. To je vidljivo iz grafikona (Means Plots).

To potvrđuje i Post Hoc test u kome nalazimo rezultate obilježene zvjezdicom (*). U svim slučajevima se radi o malom (slabom) utjecaju. Tekstovi sa Dominirajuće krupnim naslovima su ilustrirani većim brojem fotografija nego tekstovi sa krupnim (normalnim) naslovnim slovima, odnosno tekstovi sa sitnim naslovnim slovima.

Između broja fotografije i dužine naslova postoji pozitivna korelacija.

Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,249$ kazuje da je veći broj riječi u naslovu (duži naslov) praćen većim brojem fotografija. Međutim, Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji male jačine. To potvrđuje i koeficijent determinacije 0,062 koji kazuje da se svega 6,2 % zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine naslova i broja fotografija kojima je ilustriran tekst) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

Korelacija između broja fotografija i dužine teksta je snažnija. Vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,413$ kazuje da je veći broj riječi u tekstu (duži tekst) praćen većim brojem fotografija.

Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji srednje jačine. Koeficijent determinacije iznosi 0,17056, to znači da se 17,05% (istovremene promjenljivosti dužine teksta i broja fotografija kojima je ilustriran tekst) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

Postoji korelacija između broja fotografija i broja citata. Vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,452$ kazuje da je veći broj citata praćen većim brojem fotografija.

Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji srednje jačine. Koeficijent determinacije iznosi 0,2043, to znači da se 20,34 % (istovremene promjenljivosti broja citata i broja fotografija) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

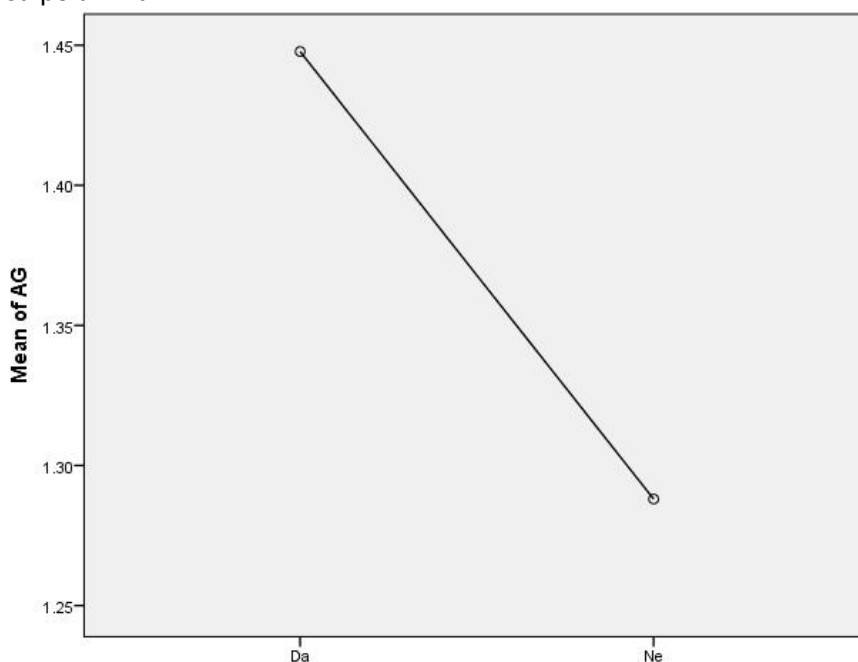
Slična je korelacija i između broja citiranih osoba i broja fotografija.

Vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,407$ kazuje da je veći broj citiranih osoba praćen većim brojem fotografija. Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji srednje jačine. Koeficijent determinacije iznosi 0,1656, to znači da se 16,56 % (istovremene promjenljivosti broja citiranih osoba i broja fotografija) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

Ne postoji razlika u korelacijama broja fotografija i broja citiranih osoba muškog i ženskog spola. Vrijednost indeksa korelacije u slučaju osoba muškog spola je $r = 0,386$, a u slučaju citiranih osoba ženskog spola je $r = 0,395$. U oba slučaja se radi o srednjoj jačini korelacije. U prvom slučaju koeficijent determinacije iznosi 0,1489 a u drugom 0,1560. To znači da se 14,89% istovremene promjenljivosti broja citiranih osoba muškog spola i broja fotografija u jedinici analize može pripisati međusobnom utjecaju ove dvije varijable. U slučaju osoba ženskog spola to je 15,60%, dakle, neznatno više.

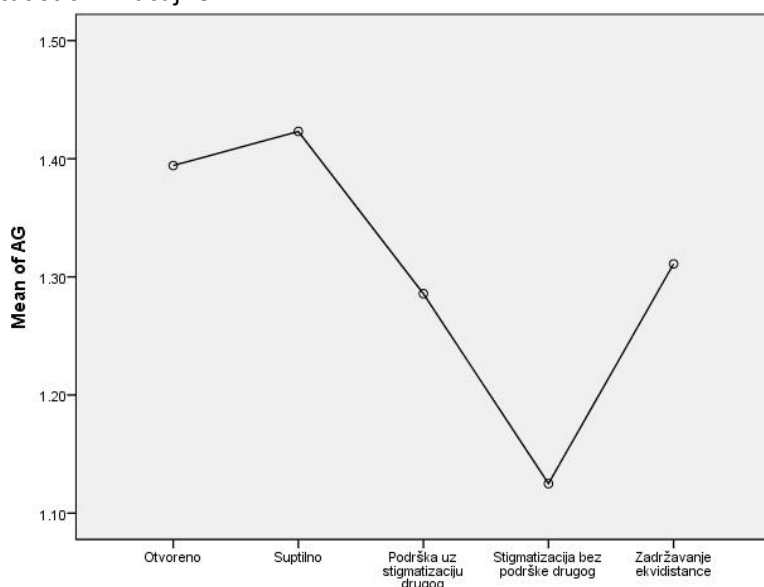
Jednofaktorska analiza varijanse pokazuje da ne postoji statistički značajna povezanost između broja fotografija i polariziranosti narativa. Pošto je Sig. u Test of Homogeneity of Variances jednaka 0,002 (manja od 0,05) provjeravamo vrijednost Sig. u tabeli ANOVA. Nalazimo da je Sig. = 0,086 što je više od 0,05.

Means plots pokazuje da su, ipak, polarizirani narativi u većoj mjeri pokriveni fotografijama nego narativi koji nisu polarizirani.

Jednofaktorska analiza varijanse pokazuje da postoji statistički značajna povezanost između broja fotografija i pristrasnosti narativa. Pošto je Sig. u Test of Homogeneity of Variances jednaka 0,156 (više od 0,05)

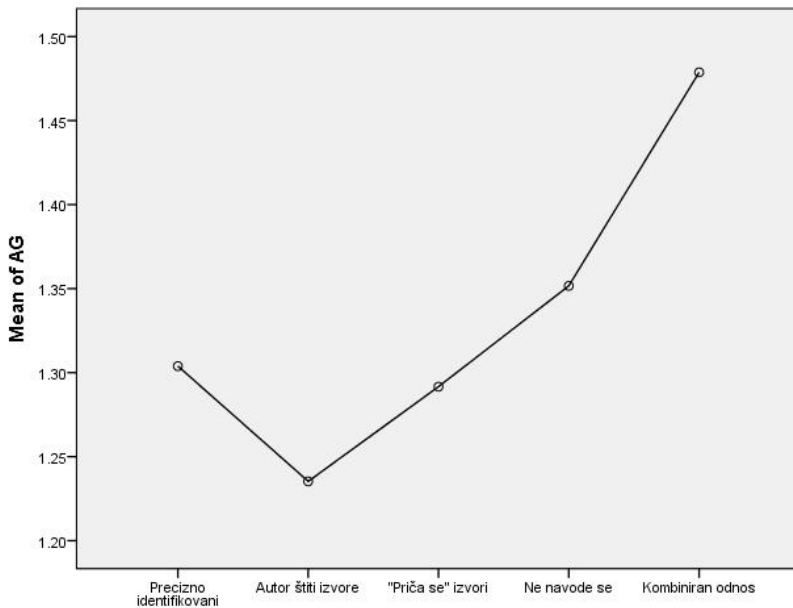
zaključujemo da nije prekršena pretpostavka o homogenosti varijanse u podskupinama generiranim na osnovu obilježja varijable pristrasnost. To nas upućuje na na vrijednost Sig. u tabeli ANOVA. Nalazimo da je Sig.= 0,663 što je više od 0,05 te zaključujemo da razlike koje se vide u grafičkom prikazu (dijagramu) nisu statistički značajne.

To potvrđuje i Post Hoc test u kome ne nalazimo rezultate obilježene zvjezdicom (*).

Isti postupak smo primijenili i pri testiranju povezanosti tona narativa, odnosno objektivnosti narativa sa brojem fotografija. U slučaju tona narativa našli smo da postoji slaba statistička značajnost razlika u pokrivenosti više negativnog nego pozitivnog narativa u poređenju sa neutralnim narativom, u korist prvog. U slučaju objektivnosti narativa postoji veoma slaba statistička značajnost razlika u pokrivenosti fotografijama narativa u kojima su činjenice i stavovi pomiješani (nisu precizno diferencirani) i narativa u kojima nema stavova, u korist prvih.

Post Hoc Test pokazuje da ne postoji statistički značajna razlika između pokrivenosti fotografijama tekstova koji čine poduzorke definirane pojedinim obilježjima varijable „transparentnost izvora informacija“. Sig. u Test of Homogeneity of Variances jednaka je 0,118 (više od 0,05). Zaključujemo da nije prekršena pretpostavka o homogenosti varijanse u podskupinama generiranim na osnovu obilježja varijable „pristrasnost narativa“. To nas upućuje na na vrijednost Sig. u tabeli ANOVA. Nalazimo da je Sig.= 0,522 što je višestruko više od 0,05. Zaključujemo da razlike koje se vide u grafičkom prikazu (dijagramu Means Plots) nisu statistički značajne mada na prvi pogled izgledaju dramatičnim.

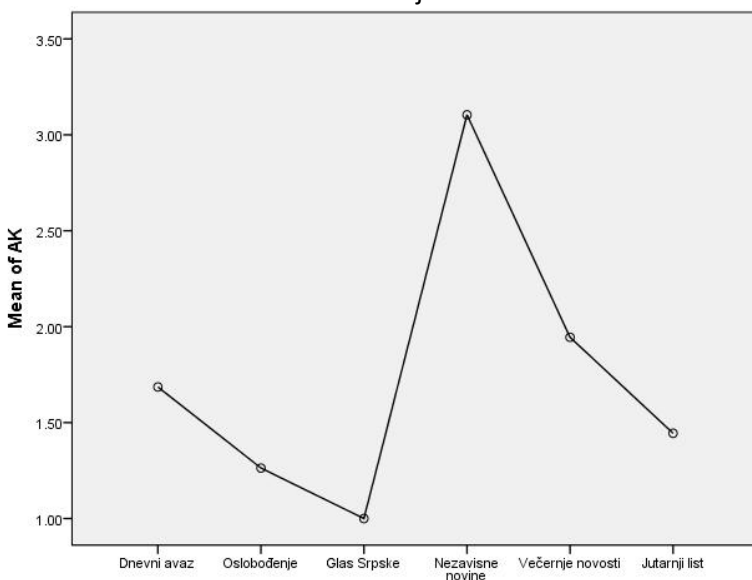

13.2. Antfilei

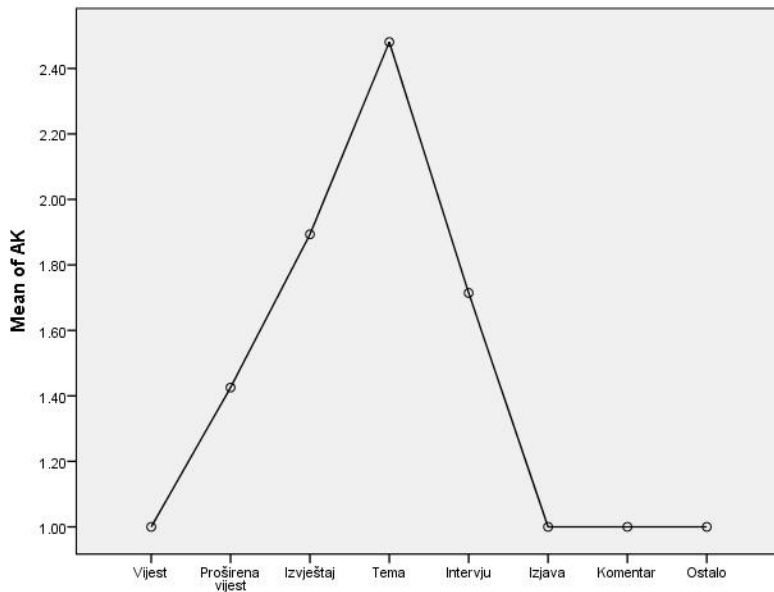
11,1 % jedinica analize sadržaja sadrži antfilee (okvire) u kojima su prezentirane dodatne informacije koje doprinose potpunijem shvatanju predmeta izvještavanja. U najvećem broju slučajeva (61,2%) se radi o jednom, u 14,2% o dva a u 13,2 % slučajeva o tri antfilea.

Srednja vrijednost broja antrfilea je 1,94 sa standardnom devijacijom od 1,597. To znači da većina tekstova sa antrfileima ima između jednog i 4 antrfilea

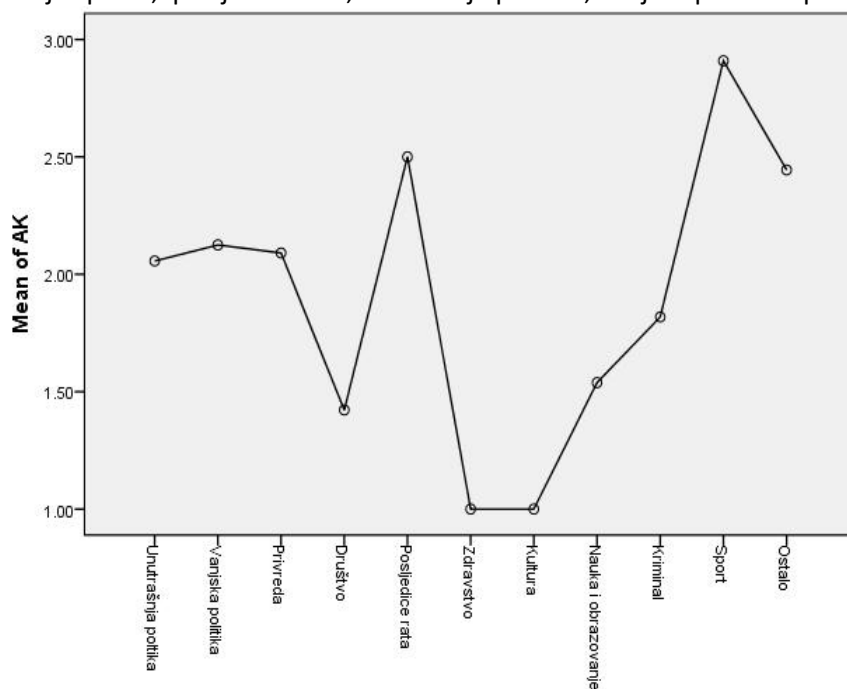
Evidentna je razlika u praksi upotrebe antrfilea između pojedinih dnevnih novina obuhvaćenih uzorkom. To je vidljivo na histogramu (Means Plots). Nezavisne novine imaju (statistički značajno) veći broj antrfilea nego Glas Srpske, Oslobođenje, Dnevni avaz, Večernje novosti i Jutarnji list. Razlike između ostalih posmatranih dnevnih novina nisu statistički značajne.

Antrfilei uglavnom prate teme, izvještaj i intervju.

Jednofaktorskom analizom varijanse smo utvrdili da nema statistički značajne razlike u primjeni antrfilea u poduzorcima generiranim na osnovu tematske oblasti, mada Means Plots dosta dramatično ističe razliku u slučaju sporta, posljedica rata, unutrašnje politike, vanjske politike i privrede.

Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = -0,022$ kazuje da između dužine naslova i broja antrfilea postoji negativna korelacija, odnosno da je veći broj riječi u naslovu (duži naslov) praćen manjim brojem antrfilea, i obrnuto; veći broj antrfilea je praćen kraćim naslovima.

Koenove smjernice za jačinu korelacije upućuju na zaključak da se radi korelaciji male jačine. To potvrđuje i koeficijent determinacije 0,000484 koji kazuje da se svega 0,05 % zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine naslova i broja antrfilea) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

Između dužine teksta i broja antrfilea postoji pozitivna korelacija. Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,396$. U tabelarnom prikazu ova vrijednost je praćena sa dvije zvjezdice (**) što upućuje da se radi o srednjoj jačini korelacije prema Koenovim smjernicama za utvrđivanje jačine korelacije.

Koeficijent determinacije je 0,1568. To znači da se 15,68% zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine teksta i broja antrfilea) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

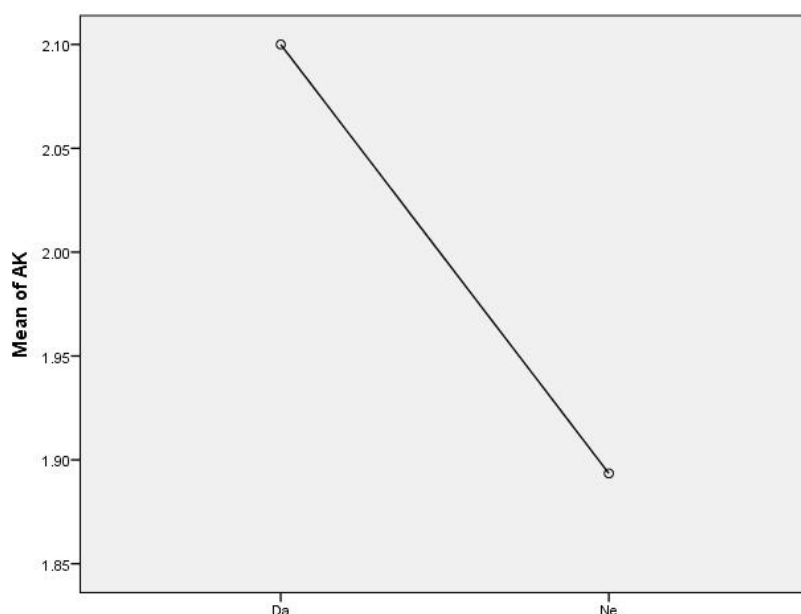
Naročito snažna je korelacija između broja podataka i broja antrfilea.

Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,729$. Prema Koenovim smjernicama radi se o velikoj (jakoj) korelaciji. Koeficijent determinacije je 0,5314. To znači da se 53,14% zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti dužine teksta i broja antrfilea) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

U statistički značajnoj korelaciji su broj citata i broj antrfilea.

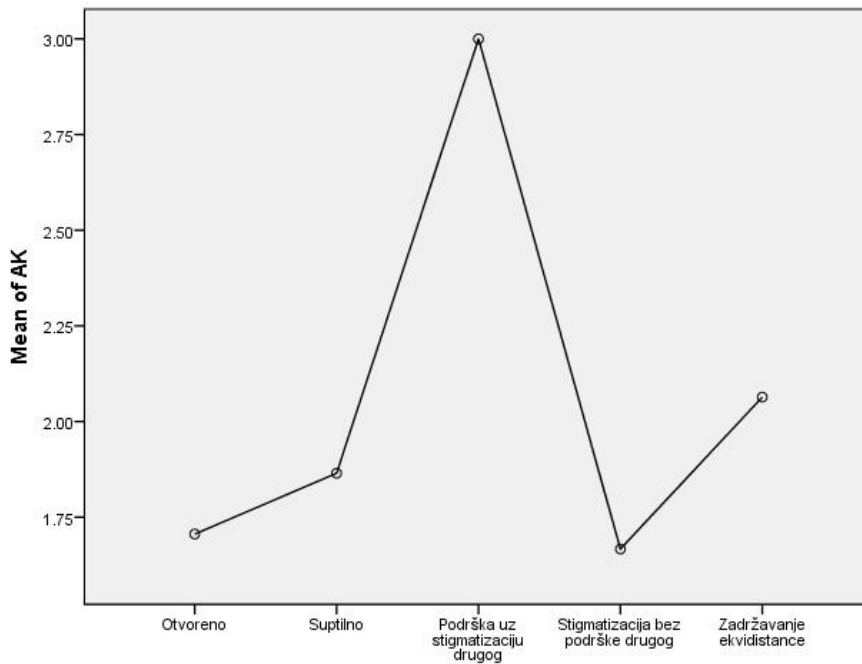
Dobijena vrijednost Pearsonovog indeksa korelacije $r = 0,323$. Prema Koenovim smjernicama radi se o srednjoj korelaciji. Koeficijent determinacije je 0,1043. To znači da se 10,43% zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti broja citata i broja antrfilea) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju. U praksi to znači da je jedan broj citata prezentiran u antrfileima.

Jednofaktorska analiza pokazuje da ne postoji statistički značajna razlika u upotrebi antrfilea u polariziranim i nepolariziranim narativima. U tabeli ANOVA nalazimo da je $\text{Sig.} = 0,423$, što je veće od 0,05 te zaključujemo da ne postoji statistički značajna razlika u upotrebi antrfilea u funkciji polarizacije narativa. Mada Means Plots pokazuje da izvjesna razlika ipak postoji i to u korist polariziranih narativa.

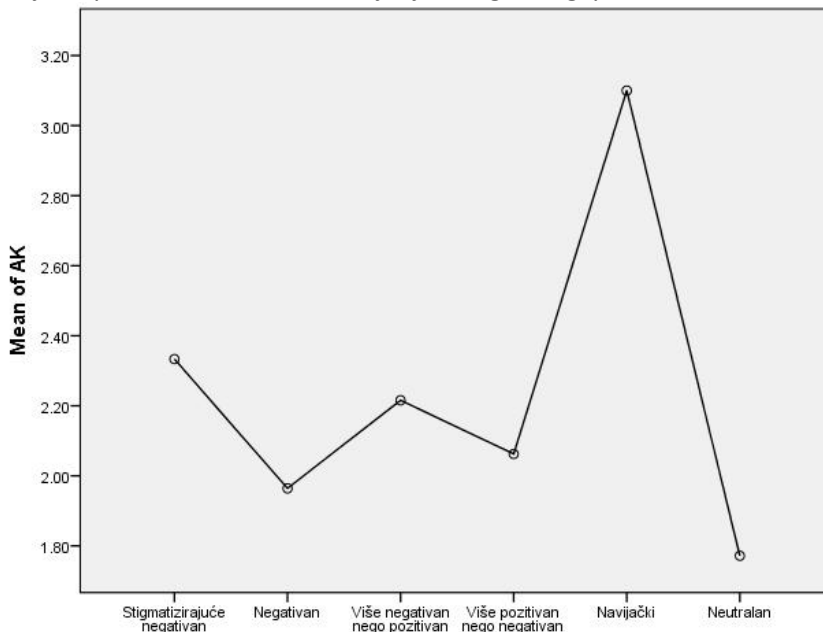

Skoro identičan rezultat smo dobili jednofaktorskom analizom varijanse zavisne varijable upotreba antrfilea u vezi sa varijablom pristrasnost narativa. Statistički indikatori ($\text{Sig.} = 0,563$) pokazuju da razlike nisu statistički značajne.

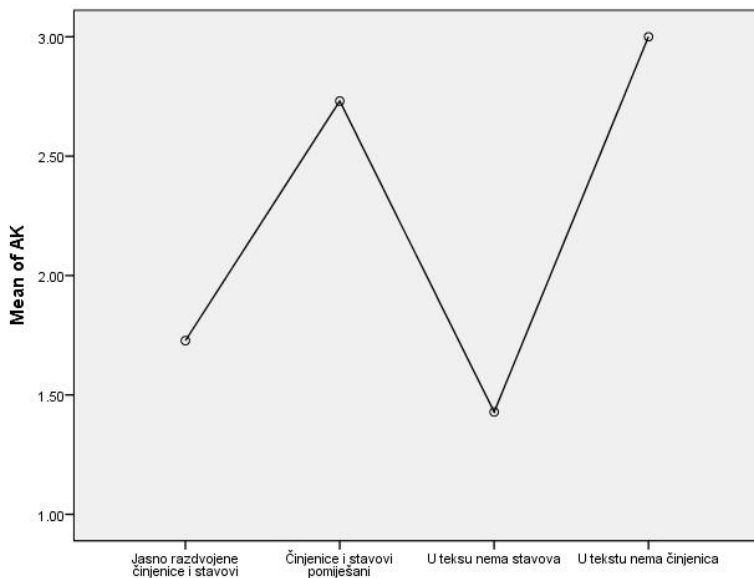
Means Plots ipak upućuje da su narativi u kojima se daje podrška jednoj strani uz stigmatizaciju druge praćeni u većoj mjeri antrfileima.

Veoma sličan rezultat je i jednofaktorske analize varijanse zavisne varijable upotreba antrfilea u vezi sa varijablom Obojenost (ton) narativa. I ovdje Tukey HSD test pokazuje da razlike u upotrebi antrfilea između poduzoraka generiranih na osnovu pojedinih obilježja tona narativa nisu statistički relevantne. Sig. u testu ANOVA ima vrijednost 0.188 što je više od 0,05. Međutim iz grafičkog prikaza (Menas Plots) uočavamo da su navijački pozitivni narativi u većoj mjeri nego drugi praćeni antrfileima.

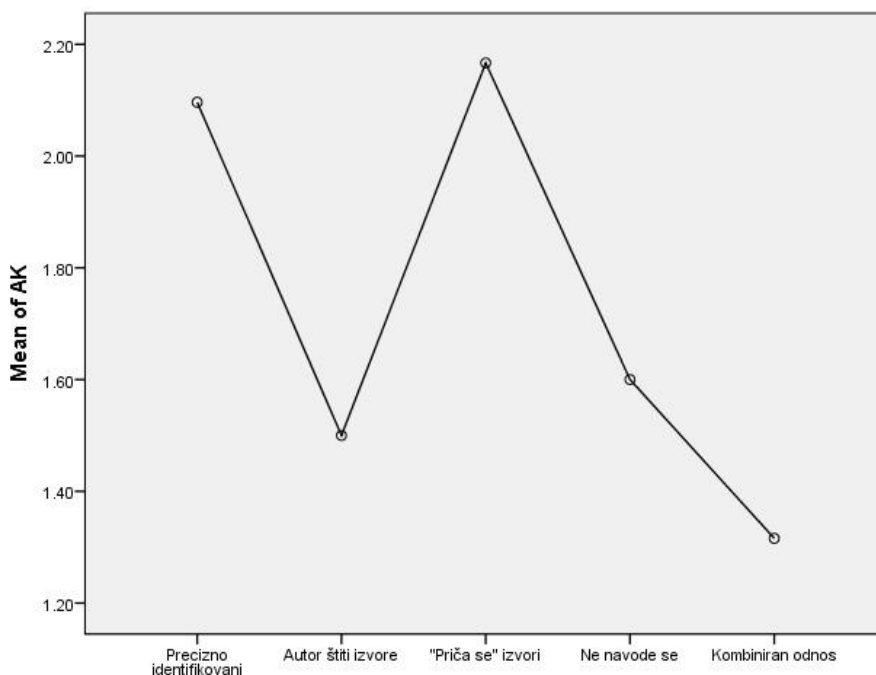

Mada nisu statistički značajne utvrđene su razlike u upotrebi antrfilea između grupe tekstova u kojima nema činjenica i u kojima činjenice i stavovi nisu jasno diferencirani, na jednoj strani i tekstova u kojima je jasno razdvajanje činjenica i stavova i tekstova u kojima nema stavova, na drugoj strani. To se jasno vidi na grafičkom prikazu.

Antrfilei koriste za povećanje vjerodostojnosti prikaza.

Grafičkom metodom smo konstatirali i postojan je izvjesne razlike, mada ne i statistički potvrđene, u upotrebi antrfilea u poduzorcima jedinica analize generiranim na osnovu pojedinih obilježja varijable transparentnost izvora. Antrfilei češće prate tekstove u kojima su izvori precizno identifikovani, odnosno s „priča se izvorima“.

Antrfilei su često praćeni fotografijama. Između broja fotografija i broja antrfilea postoji velika pozitivna korelacija.

Pearsonov indeksa korelacije je $r = 0,517$. Prema Koenovim smjernicama to je jaka korelacija. Koeficijent determinacije je 0,2672. To znači da se 26,72% zajedničke varijanse (istovremene promjenljivosti broja fotografija i broja antrfilea) može pripisati njihovom međusobnom utjecaju.

14. Identifikovanje autora

72,4% jedinica analize (1439) u uzorku obuhvaćenom istraživanjem (1987) čine sadržaji za koje se očekuje da na neki način budu povezani sa izvorom, odnosno autorom. Poduzorak generiran od tih jedinica je u

najvećem broju slučajeva (37%) bez bilo kakvog potpisa, slijede tekstovi potpisani punim imenom i prezimenom (22%), tekstovi potpisani inicijalom imena i prezimenom (17%), zatim tekstovi potpisani novinskom agencijom koja ih je emitirala (16%). U 6% slučajeva tekstovi su potpisani inicijalima a u 2% slučajeva redakcijom.

Postoje razlike u praksi potpisivanja tekstova među dnevnim novinama obuhvaćenim istraživanjem. To se vidi u tabeli.

	Dnevni avaz	Oslobođenje	Glas Srpske	Nezavisne novine	Dnevni list	Večernje novosti	Jutarnji list
Ime i prezime	18,9%	21,1%	19,4%	20,9%	9,9%	29,3%	33,3%
Inicijal imena i prezime	26,8%	19,4%	0,0%	11,5%	7,0%	35,5%	10,7%
Inicijali	,4%	0,0%	21,2%	11,5%	3,5%	0,0%	8,2%
Novinska agencija	10,9%	0,0%	37,8%	55,4%	22,2%	,4%	0,0%
Redakcija	1,9%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	,4%	13,8%
Bez potpisa	41,1%	59,5%	21,7%	,7%	57,3%	34,3%	34,0%

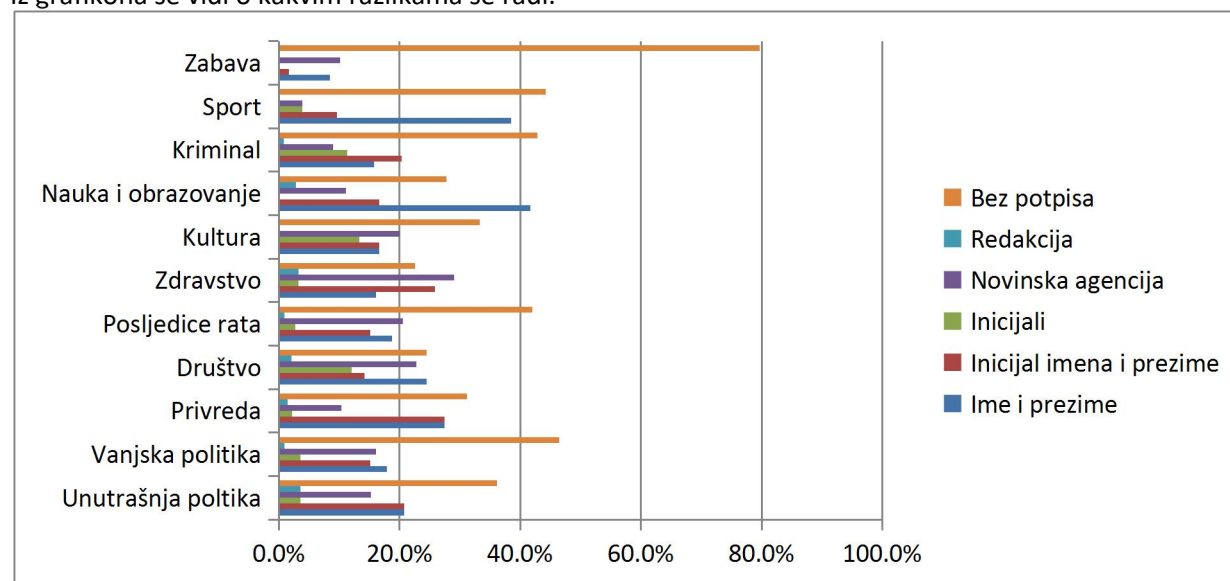
Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi $r = 0,345$ što upućuje na zaključak da se radi o velikom utjecaju, odnosno da postoje značajne razlike u praksi potpisivanja tekstova među posmatranim novinama.

Skoro identičan rezultat je Hi-kvadrat testa statističke značajnosti prakse potpisivanja žanrovski definiranih sadržaja. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi $r = 0,334$ što upućuje na zaključak da se radi o velikom utjecaju, odnosno da postoje značajne razlike u praksi potpisivanja tekstova različitih žanrova.

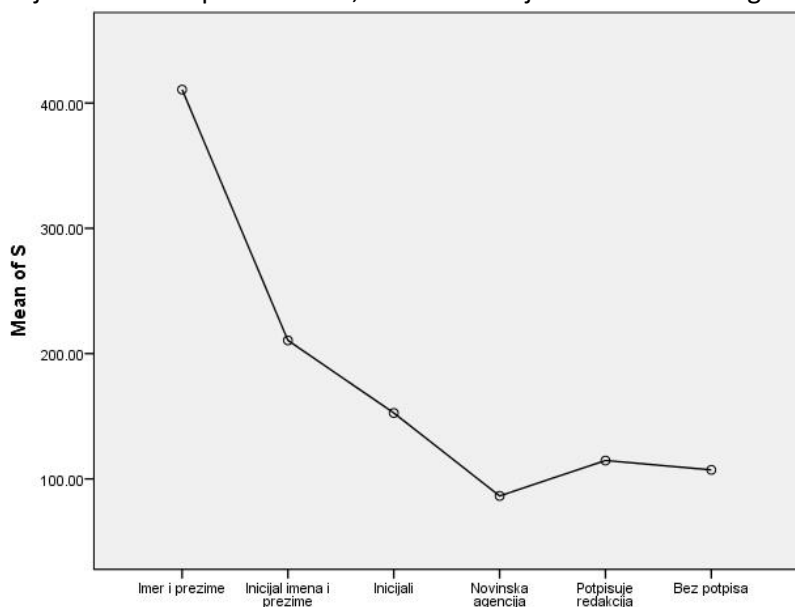
	Vijest	Proširena vijest	Izveštaj	Tema	Intervju	Komentar
Ime i prezime	1.4%	30.1%	47.6%	71.1%	91.7%	39.6%
Inicijal imena i prezime	18.2%	22.2%	22.2%	18.8%	0.0%	15.4%
Inicijali	3.7%	14.2%	13.8%	3.9%	0.0%	1.1%
Novinska agencija	23.3%	15.9%	5.3%	0.0%	0.0%	2.2%
Redakcija	1.4%	2.3%	0.0%	0.8%	0.0%	5.5%
Bez potpisa	51.9%	15.3%	11.1%	5.5%	8.3%	36.3%

Razlike u potpisivanju tekstova u različitim tematskim oblastima su statistički značajne, ali na niskom nivou, odnosno sa malim utjecajem. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi $r = 0,161$.

Iz grafikona se vidi o kakvim razlikama se radi.

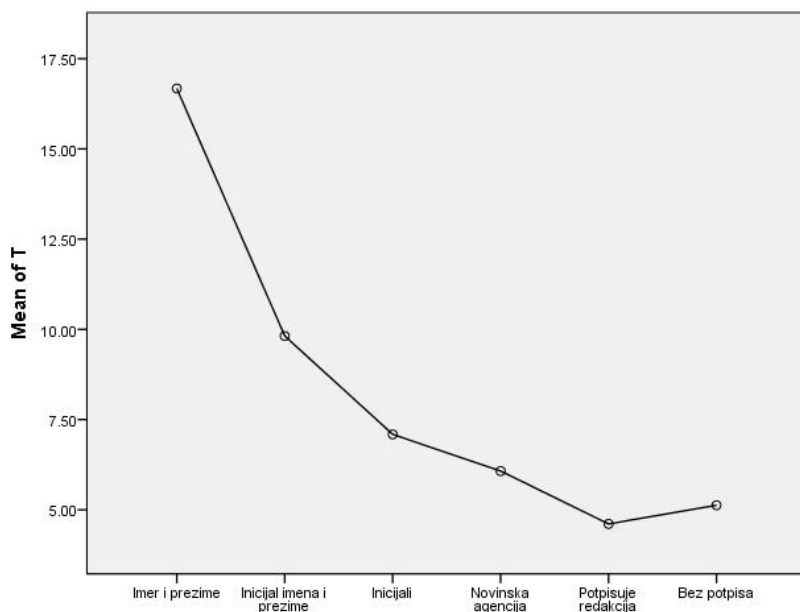
Češće nego u drugim slučajevima su nepotpisani tekstovi iz područja zabave, vanjske politike, sporta, kriminala i posljedica rata. Puno ime i prezime se navodi najčešće uz tekstove iz nauke i obrazovanja i sporta. Postoji statistički značajna razlika u praksi potpisivanja tekstova različite dužine. Uz najduže tekstove u pravilu ide potpuna identifikacija novinara (autora), da bi sa opadanjem broja riječi identifikacija išla inicijalom imena i prezimenom, odnosno inicijalima. To se vidi iz grafičkog prikaza.

Statistički indikatori pokazuju značajnost razlika u praksi potpisivanja tekstova različite dužine. Vrijednost Sig. u tabeli ANOVA je 0,000. To je manje od 0,05 te upućuje na statističku značajnost. To potvrđuje i Tukey HSD test u čijem prikazu su naglašene značajnosti razlika.

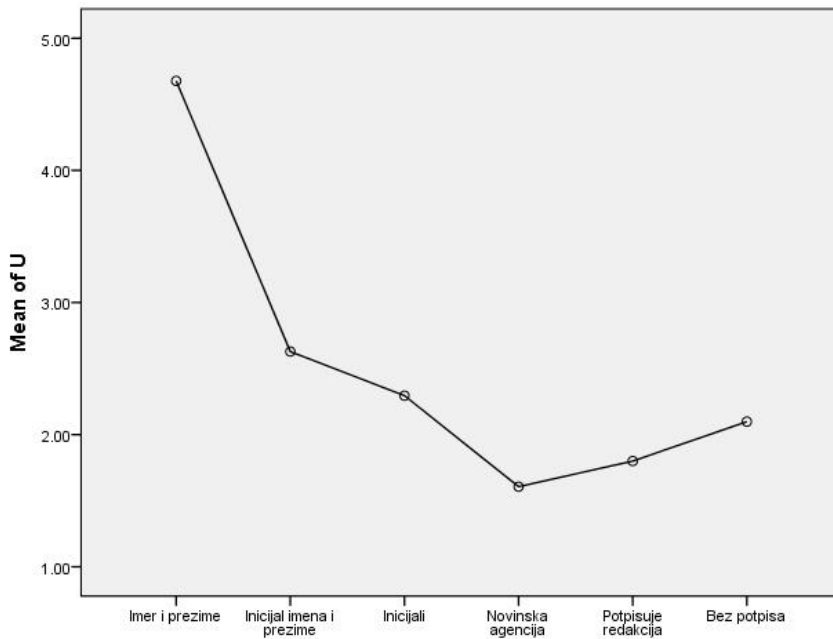
Sličan rezultat je i jednofaktorske analize varijanse varijabli Identifikacija autora i Broj podataka.

Means Plots pokazuje da se s opadanjem broja podataka u tekstu koristi i niži nivo autorske identifikacije.

Vrijednost Sig. u tabeli ANOVA je 0,000. To je manje od 0,05 što upućuje na statističku značajnost razlika u identifikaciji autorstva u poduzorcima generiranim na osnovu varijable faktografska utemeljenost (broj podataka) teksta.

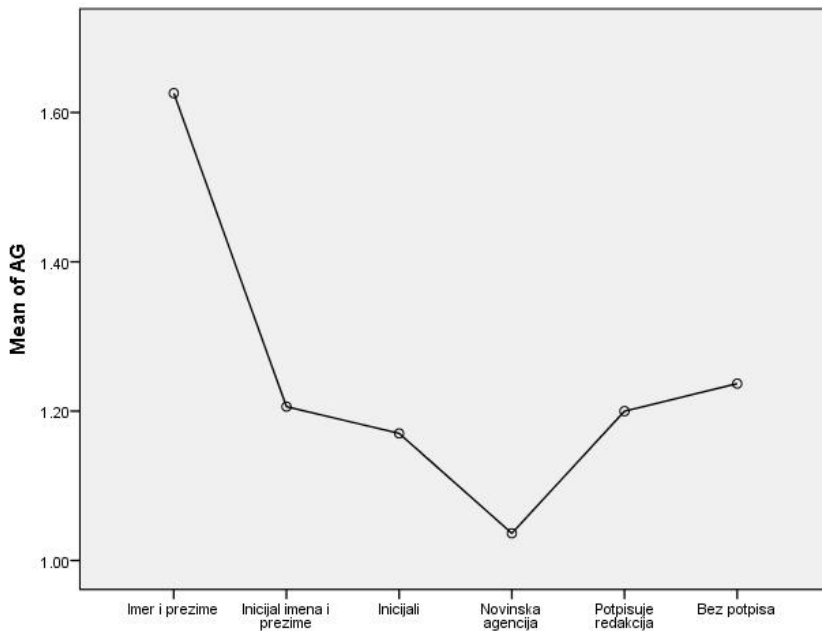
Povećan broj citata je praćen s višim stupnjem autorske identifikacije. To se vidi iz dijagrama (Means Plots).

Vrijednost Sig. u tabeli ANOVA je 0,000. To je manje od 0,05 što upućuje na statističku značajnost razlika u identifikaciji autorstva u poduzorcima generiranim na osnovu varijable *Broj citata*.

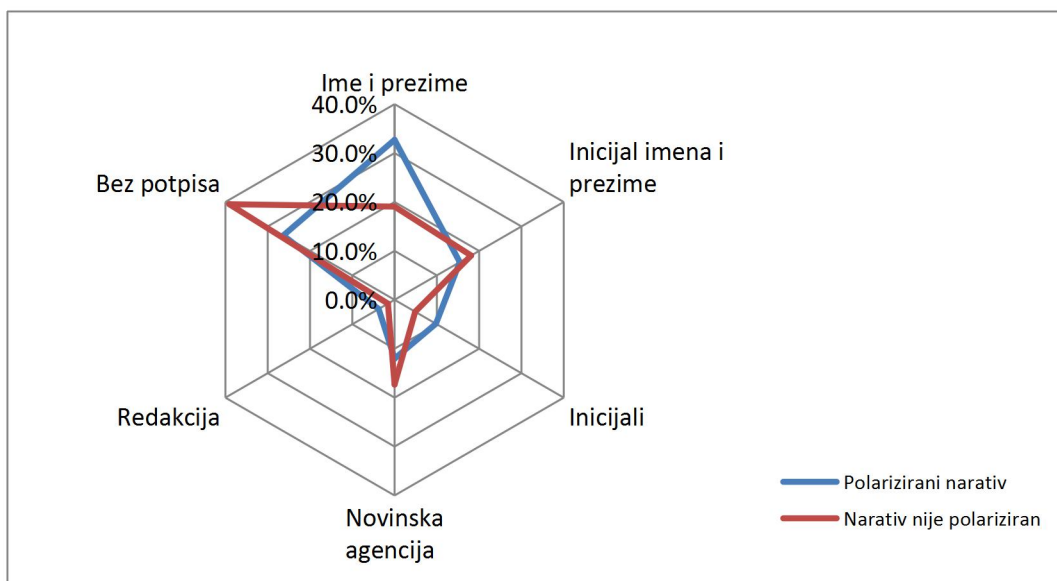
Tekstove potpisane imenom i prezimenom, po pravilu, prati veći broj fotografija. Hi-kvadrat test pokazuje da postoji statistički značajna razlika u načini potpisivanja tekstova sa većim brojem fotografija. Vrijednost Sig. u tabeli ANOVA je 0,000. To je manje od 0,05 što upućuje na statističku značajnost razlika u broju fotografija u poduzorcima generiranim na osnovu varijable *Identifikovanje autora*.

Means Plots pokazuju da je razlika prvenstveno u potpunoj identifikaciji.

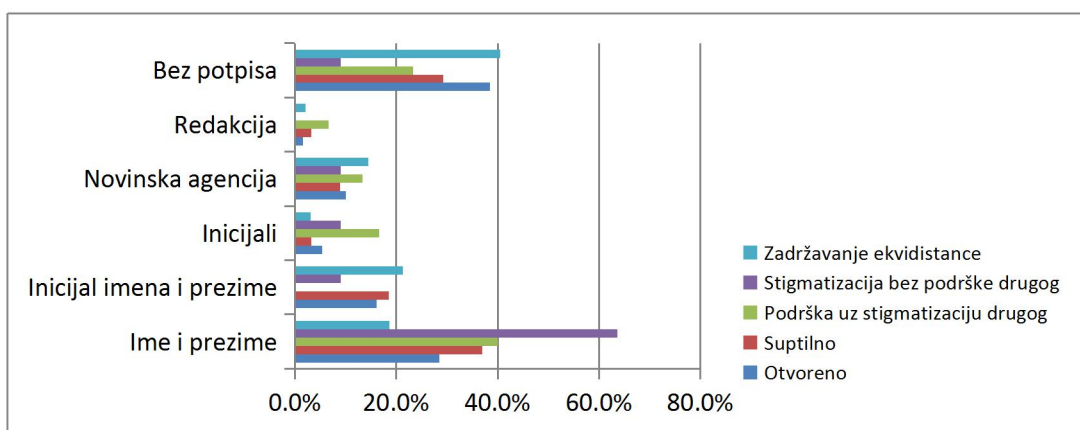
TukeyHSD test locira tu razliku na poduzorak koji čine tekstovi potpisani imenom i prezimenom.

Postoji statistički značajna razlika u načinu potpisivanja (identifikovanju autorstva) polariziranih narativa i narativa koji nisu polarizirani. Polarizirani narativ se češće potpisuje punim imenom i prezimenom.

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi $r = 0,182$ što upućuje na zaključak da se radi o malom utjecaju varijable polariziranost narativa na identifikovanje autora sadržaja.

Na praksu identifikovanja autora utiče varijabla pristrasnost narativa. Tip i intenzitet pristrasnosti naročito utiču na potpunu identifikaciju autora. To se vidi iz grafikona.

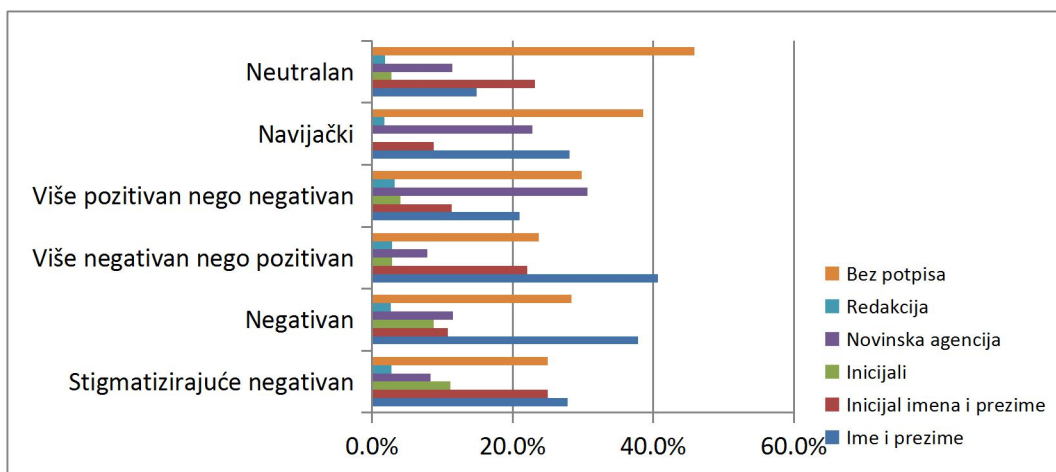

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05. Vrijednost Cramer's V koeficijenta iznosi $r = 0,123$ što upućuje na zaključak da se radi o malom utjecaju varijable *Pristrasnost narativa* na identifikovanje autora sadržaja.

Postoji statistički značajna razlika u identifikovanju autora tekstova u poduzorcima generiranim na osnovu obilježja varijable *Obojenost-ton narativa*.

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05, što generalno upućuje na postojanje statistički značajne razlike. Vrijednost Cramer's V koeficijenta $r = 0,163$ upućuje na zaključak da se radi o malom utjecaju varijable *Obojenost-ton narativa* na identifikovanje autora sadržaja.

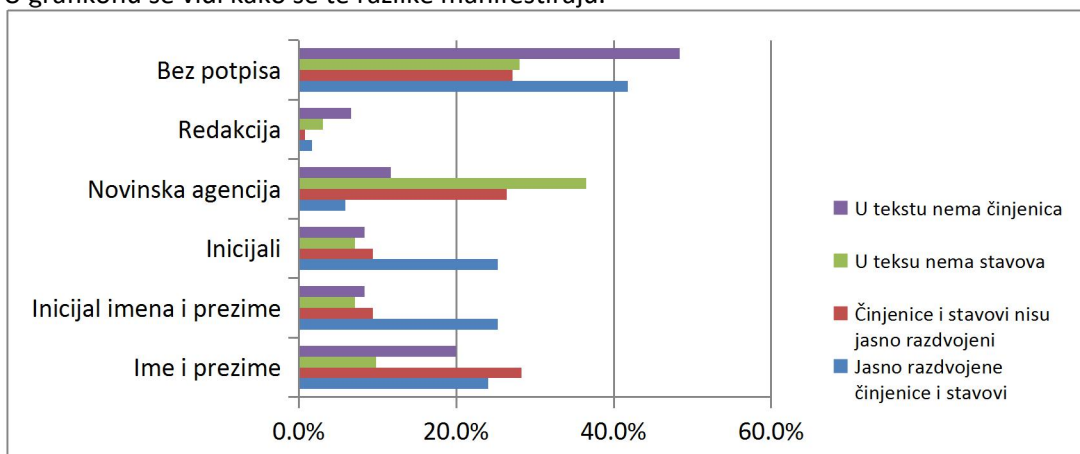
U grafikonu se vidi kako se te razlike manifestiraju.

Postoji statistički značajna razlika u identifikovanju autora tekstova u poduzorcima generiranim na osnovu obilježja varijable *Objektivnost narativa*.

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05, što generalno upućuje na postojanje statistički značajne razlike. Vrijednost Cramer's V koeficijenta $r = 0,282$ upućuje na zaključak da se radi o srednjem utjecaju varijable *Objektivnost narativa* na identifikovanje autora sadržaja.

U grafikonu se vidi kako se te razlike manifestiraju.

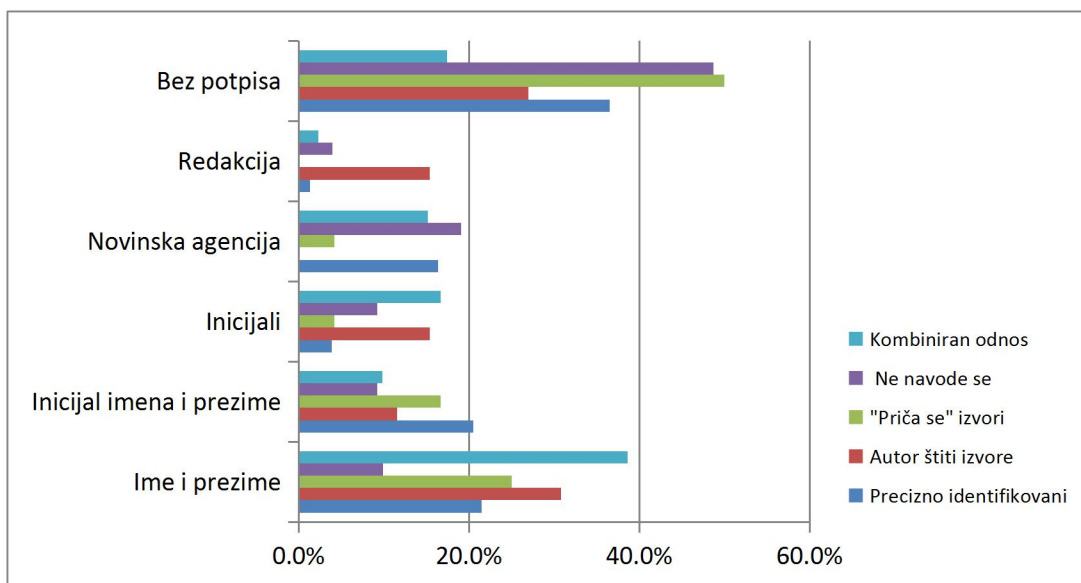

Postoji statistički značajna razlika u identifikovanju autora tekstova u poduzorcima generiranim na osnovu obilježja varijable *Transparentnost izvora*.

Chi-Square Tests pokazuje za Asymp.sig.(2-sided) vrijednost 0,000 što je manje od 0,05, što generalno upućuje na postojanje statistički značajne razlike. Vrijednost Cramer's V koeficijenta $r = 0,161$ upućuje na zaključak da se radi o malom – bliže srednjem utjecaju varijable *Transparentnost izvora* na identifikovanje autora sadržaja.

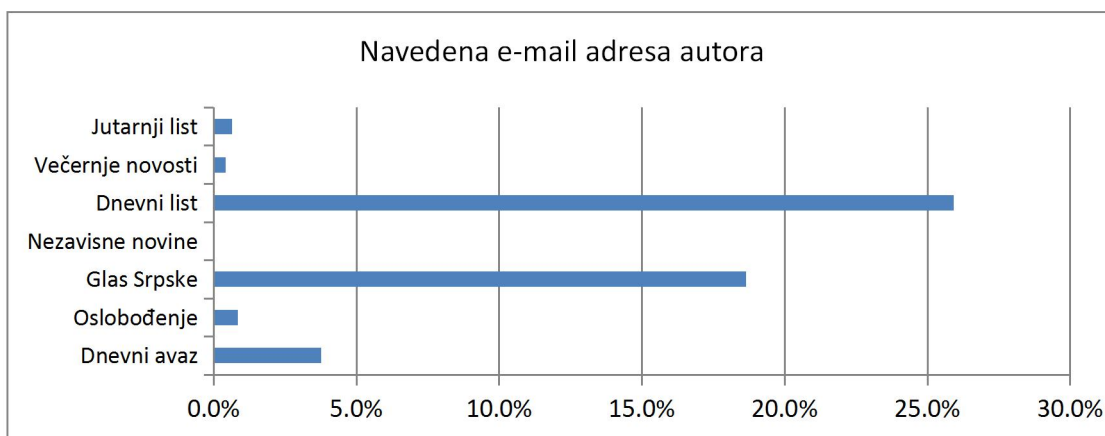
U grafikonu se vidi kako se te razlike manifestiraju.

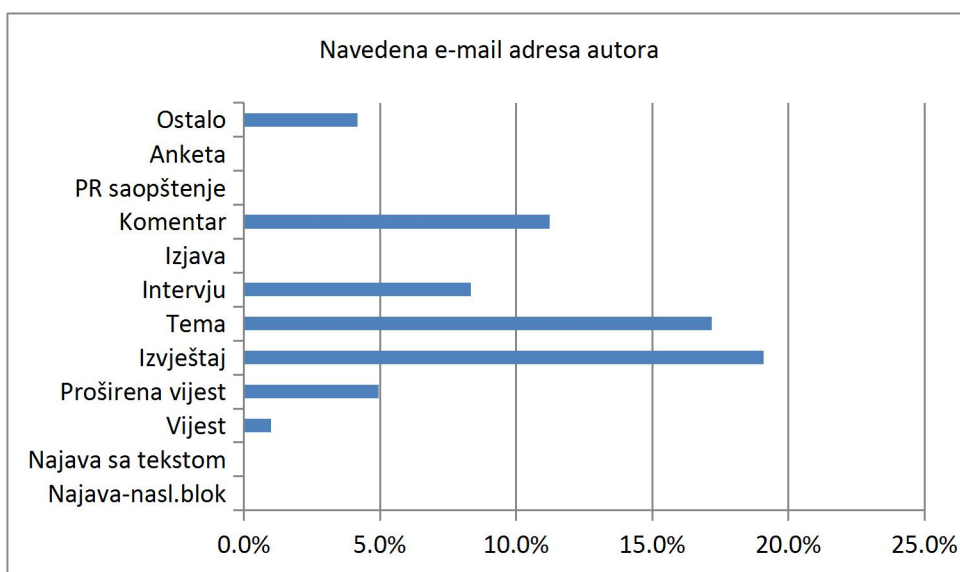

15. Mogućnost kontakta sa autorom

U svega 4,2% slučajeva (83) navedena je e-mail adresa autora, odnosno omogućen je kontakt sa autorom. Iz grafikona vidimo da je to praksa prvenstveno u Dnevnom listu i Glasu Srpske.

U žanrovskom smislu imamo sljedeće stanje:

Izvan očekivanja praksa navođenja e-mail adrese nije vezana isključivo za komentatorske forme. Interesantno je zapravo da je u korpusu (poduzorku) tekstova sa navedenim e-mail adresama autora najveće učešće izvještaja i tema.⁸

Postoji statistički značajna razlika u faktografskoj strukturi (broju podataka) tekstova s autorima kojima su nevedene, odnosno nisu navedene e-mail adrese i to u korist druge grupe. Tekstovi u pouzorka sa navedenim e-mail adresama sadrže u prosjeku 7,5 podataka a u poduzorku bez navedenih e-mail adresa 8,91 podatak.

Vrijednost Sig. u tabeli **Test of Homogeneity of Variances** je 0,061 što je više od 0,05. To nas upućuje na tabelu ANOVA gdje nalazimo da je Sig.= je 0,268. To je više od 0,05 što upućuje na zaključak da razlika u broju podataka u tekstovima u dva posmatrana poduzorka (sa i bez navedene e-mail adrese) nije statistički relevantna. To potvrđuje i T-test.

Independent Samples Test									
	Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
	F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
								Lower	Upper
Equal variances assumed	3,518	,061	-1,108	1169	,268	-1,41238	1,27454	-3,91302	1,08826
Equal variances not assumed			-1,848	88,650	,068	-1,41238	,76438	-2,93127	,10652

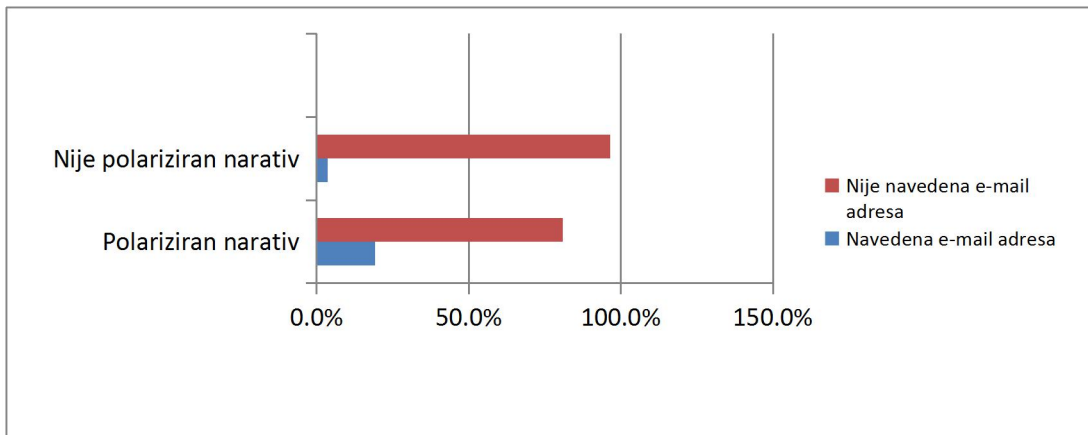
Pošto je Sig. u koloni Levene's Test for Equality of Variances veći od 0,05 čitamo vrijednost u redu Equal variances assumed u koloni Sig. (2-tailed). Pošto je tu Sig.=0,268 što je više od 0,05 zaključujemo da razlika između srednjih vrijednosti u posmatranim poduzorcima (sa i bez e-mail adrese) nije statistički relevantna, mada je evidentna.

Postoji statistički značajna razlika u navođenju e-mail adresa u slučajevima kada je narativ polariziran, odnosno kada nije. Navođenje e-mail adresa je češće kod polariziranih narativa.

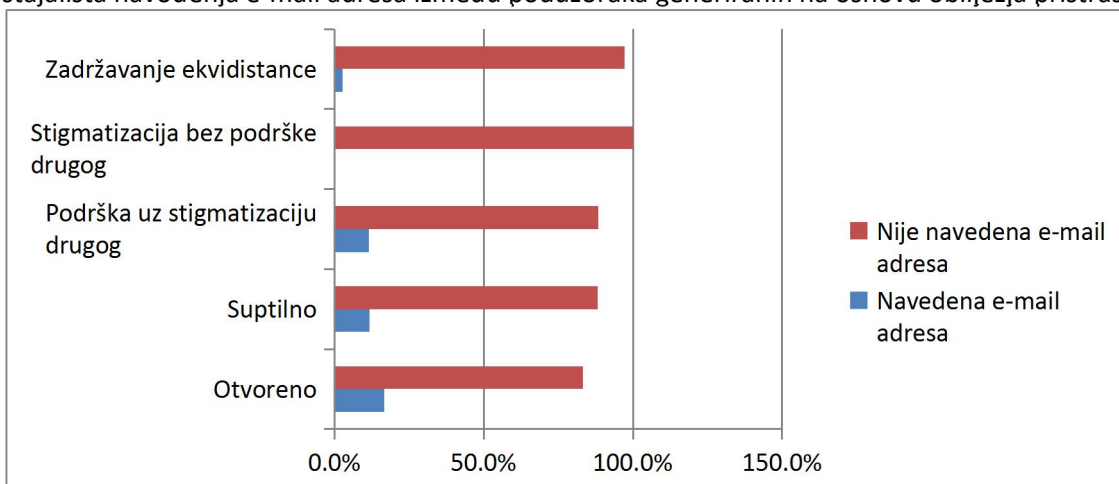
Vrijednost Cramer's V koeficijenta $r= 0,246$ upućuje na zaključak da se radi o malom utjecaju varijable Polariziranost narativa na navođenje e-mail adrese autora.

To se vidi i iz grafikona.

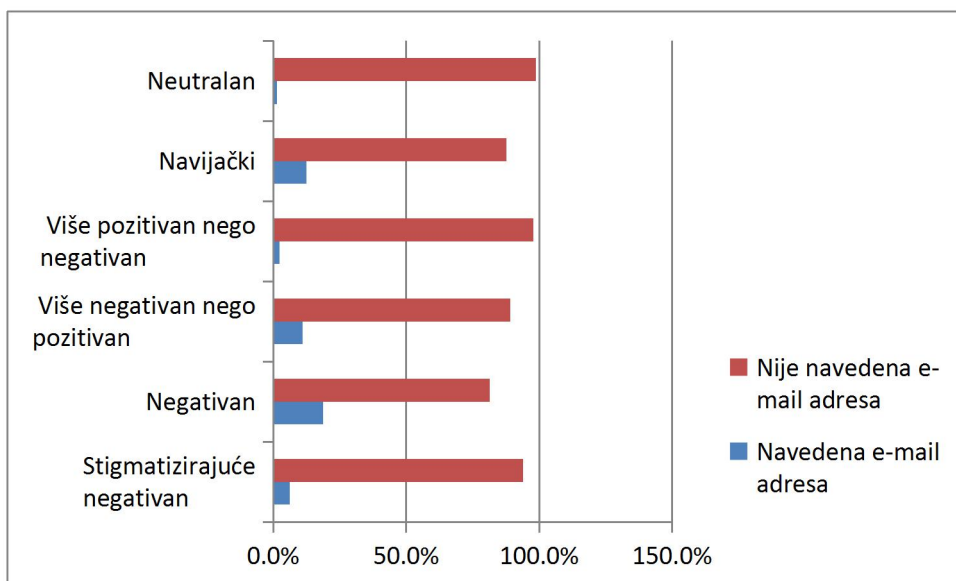
⁸ Iskustva autora koji su objavili svoje e-mail adrese, mogla bi biti predmetom posebnog istraživanja; naročito sa stajališta informacijskog doprinosa direktnih kontakata čitatelja sa autorima

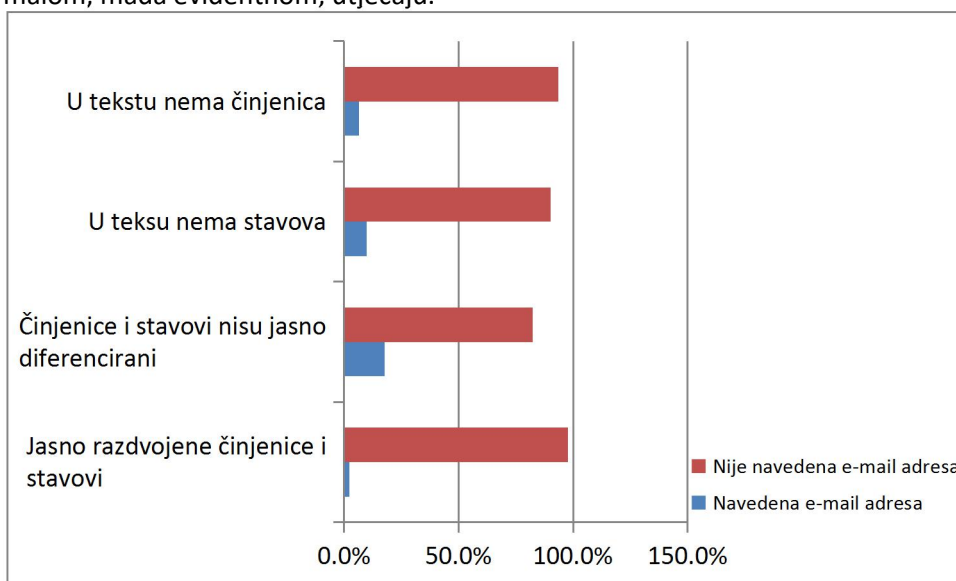
Postoji statistička značajnost u praksi navođenja e-mail adrese i tipa pristrasnosti narativa. Vrijednost Cramer's V koeficijenta $r = 0,217$ upućuje na zaključak da se radi o statistički značajnoj ali slaboj razlici sa stajališta navođenja e-mail adresa između poduzoraka generiranih na osnovu obilježja pristrasnost narativa.

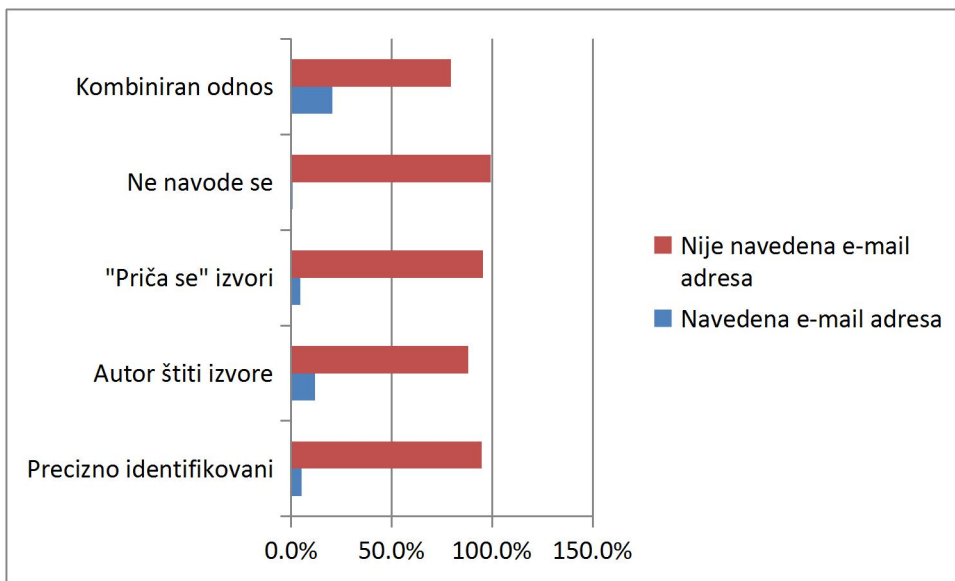
Postoji statistička značajnost u praksi navođenja e-mail adrese i tipa tona narativa. Vrijednost Cramer's V koeficijenta $r = 0,270$ upućuje na zaključak da se radi o statistički značajnoj razlici sa stajališta navođenja e-mail adresa između poduzoraka generiranih na osnovu obilježja *Bojenje-ton narativa* koja je veoma blizu srednjem utjecaju.

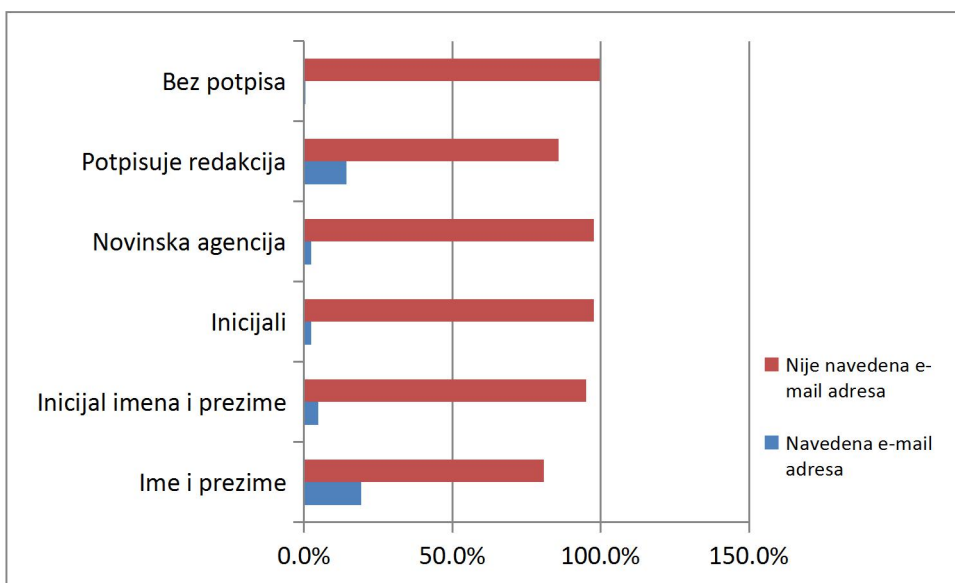
Postoji statistička značajnost u praksi navođenja e-mail adrese i objektivnosti narativa. Vrijednost Cramer's V koeficijenta $r = 0,231$ upućuje na zaključak da se radi o statistički značajnoj razlici sa stajališta navođenja e-mail adresa između poduzoraka generiranih na osnovu obilježja varijable *Objektivnost narativa*. Radi se o malom, mada evidentnom, utjecaju.

Postoji statistička značajnost u praksi navođenja e-mail adrese i Transparentnosti izvora. Vrijednost Cramer's V koeficijenta $r = 0,209$ upućuje na zaključak da se radi o statistički značajnoj razlici sa stajališta navođenja e-mail adresa između poduzoraka generiranih na osnovu obilježja varijable *Transparentnost izvora*. Radi se o malom, mada evidentnom, utjecaju.

Praksa navođenja e-mail adrese ne primjenjuje se samo u slučajevima potpune identifikacije, nego i u slučajevima djelimične identifikacije, pa čak i kada se kao autori navode agencija i redakcija. To se vidi iz slijedećeg grafičkog prikaza.

Postoji statistička značajnost u praksi navođenja e-mail adrese i Identifikovanja autora. Vrijednost Cramer's V koeficijenta $r = 0,309$ upućuje na zaključak da se radi o statistički značajnoj razlici (srednjeg utjecaja) sa stajališta navođenja e-mail adresa između poduzoraka generiranih na osnovu obilježja varijable Identifikovanje autora.